

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2012:2

2

Talous
Suhdanne
Artikk

ETLA – Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1946 suorittamaan taloudellista ja talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitosta ylläpitävän kannatusyhdistyksen jäseniä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto r.y., Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) Säätiö ja Palvelutyönantajien yleinen työnantajaliitto r.y. Laitoksessa suoritetaan tutkimuksia myös kannatusyhdistyksen ulkopuolisella rahoituksella. Tätä toimintaa varten ETLA on perustanut erillisen projektitutkimusyksikön. Tutkimus- ja ennustetoiminnan tuloksia julkaistaan laitoksen eri julkaisusarjoissa.

VALTUUSKUNTA

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Jäsenet

Magnus Bargum
Leif Fagerlös
Matti Halmesmäki
Jukka Härmälä
Kari Jordan
Asmo Kalpala
Ari Kaperi
Reijo Karhinen
Harri Kerminen
Heikki Lehtonen
Liisa Leino
Pekka Lundmark
Marjo Miettinen
Arto Ojala
Timo Parmasuo
Jussi Pesonen
Mikko Pukkinen
Juha Rantanen
Jaakko Rauramo
Pekka Sairanen
Risto Siillasmaa
Karsten Slotte
Maarit Toivanen-Koivisto
Matti Vuoria
Antti Zitting

HALLITUS

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Jäsenet

Sari Baldauf
Anne Brunila
Antti Herlin
Bengt Holmström
Ole Johansson
Sakari Tamminen
Tuula Teeri
Björn Wahlroos

TUTKIMUSNEUVOSTO

Pentti Vartia

Puheenjohtaja

Jäsenet

Pentti Arajärvi
Sixten Korkman
Jussi Mustonen
Vesa Puttonen
Aino Sallinen
Otto Toivanen
Raimo Väyrynen

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2012:2

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Vesa Vihriälä
VTT
toimitusjohtaja,
talouspolitiikka

Markku Kotilainen
VTT
päätoimittaja,
tutkimusjohtaja,
yhteenvedo,
talouspolitiikka

Birgitta Berg-Andersson
KTL
vientä,
tuotanto,
tuonti

Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous

Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys

Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Julkistamispäivä: 26.9.2012

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

Painopaikka: Unigrafia Oy, Helsinki, 2012

PÄÄTOIMITTAJAN ESIPUHE

Valoa tunnelin
päässä?

EU-maiden taloustilanne ei ole kohentunut viime maaliskuussa ennakoitulla tavalla. Noin puolen vuoden aikajänteellä kehitystä ennakoivat indikaattorit ovat kääntyneet eurokriisin kärjistyttyä uudestaan laskuun. Taloudellisen kasvun vahvistuminen lykkääntyy siten edelleen. Perusennusteessamme arvioimme käänne pisteen ajoittuvan vuoden 2013 puoliväliin. Merkittäviä riskejä huonompaankin kehitykseen on yhä olemassa. Tässä Suhdanteessa kuvaamme perusennusteen ohella myös vaihtoehtoisia kehitysuria ja niiden vaikutuksia.

Suhdanne-ennusteen lisäksi julkaisumme sisältää artikkeleita ajankohtaisista aiheista. Lisäksi siinä on lyhyempiä ns. erityisteemoja.

Julkaisun alkuun sijoitettu artikkelini käsittelee talouspoliittista tilannetta sekä euroalueella että Suomessa. Julkaisun lopun artikkeliosuudessa oman kirjoitukseni aihe on eurokriisin ratkaisuvaihtoehdot. Jyrki Ali-Yrkkö, Petri Rouvinen ja Pekka Ylä-Anttila tarkastelevat kirjoituksessaan Nokian kriisiä ja sen vaikutusta Suomen talouteen.

Erityisteemojen aiheita ovat vaihtoehtoiset kehitysurat, eurokriisiin liittyvät riskit ja Suomen kilpailukyky.

Toivotan kaikille lukijoille hyvää syksyä ja antoisia hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä syyskuussa 2012

Markku Kotilainen

Talouspolitiikka s. 5

Euroopan ja Suomen taloudet saatava kestäväan kasvuun

Markku Kotilainen

Suhdannekatseaus s. 9

Katsaus suhdannekehitykseen
Kansainvälinen suhdannekehitys
Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet

Artikkelit s. 69

Arvioita eurokriisin ratkaisuehdotuksista

Markku Kotilainen

Nokian osuus pienenee – ICT-sektorin kasvu palveluissa ja ohjelmistoissa

Jyrki Ali-Yrkkö, Petri Rouvinen & Pekka Ylä-Anttila

Talous

Talouspolitiikka

Euroopan ja Suomen taloudet saatava kestäväan kasvuun 6

Markku Kotilainen

Euroopan ja Suomen taloudet saatava kestäväan kasvuun

MARKKU KOTILAINEN

Tutkimusjohtaja

ETLA

EUROKRIISI JATKUU

Alkuvuonna näytti siltä, että eurokriisi saataisiin hallintaan – vaikkakaan ei ratkaistua. Kevään ja kesän aikana tämä optimismi katosi rahoitusmarkkinoilta, yrityksistä ja kuluttajien keskuudesta. Tilannetta voidaan kuvata eräänlaiseksi pahaksi kierteeksi (vicious circle): huonot uutiset ovat synnyttäneet uusia huonoja uutisia. Yritysten uudet tilaukset ovat vähentyneet ja kuluttajien luottamus on alentunut. Kuluvan vuoden jälkipuoliskolle suhdannekäännettä povanneet ennakoivat indikaattorit kääntyivät uudestaan laskuun alkukesällä. Nyt selvää käännettä voidaan odottaa aikaisintaan vuoden 2013 puoliväliä lähestyttyessä.

Euroalueella pitäisi saada aikaan uskottavia lyhyen ja pitkän aikavälin ratkaisuja sekä kriisimaisessa että unionin tasolla. (Ks. arvioita ratkaisuehdoksista sivulla 70 olevasta artikkelista.) Lyhyellä aikavälillä selvyys Euroopan vakausmekanismiin (EVM) ja EKP:n toimista erityisesti Espanjan ja Italian valtionlainojen korkojen vakauttamiseksi on tärkeä luottamusta luova tekijä. EKP:n 6.9.2012 antama lupaus ongelmamaiden lyhyiden valtionvelkakirjojen ostosta sillä ehdolla, että maat pyytävät pitkäaikaista lainaa vakausmekanismeilta (ERVV ja EVM), nostaa jälleen toiveita käänteestä. EKP saattaa vielä alentaa ohjaukorkoa nykyisestä 0.75 prosentista 0.5 prosenttiin. Ohjaukorkon alentamisen elvyttävä vaikutus on kuitenkin näin matalilla koroilla vähäinen.

Ilman eurokriisin uskottavaa ratkaisua epävarmuus ja heikko talouskasvu jatkuvat ja heikentä-

vät yhä vahvemmin kasvua myös Euroopan ulkopuolella. Vaikka akuutti kriisi saataisiin ratkaistua, euroalueen hidas kasvu jatkuu vuosia.

Kaikista toimenpiteistä huolimatta on mahdollista, että pahiten kriisin koettelemassa Kreikassa joudutaan lähiaikoina toteuttamaan uusi velkajärjestely. Tällöin myös valtiot joutuvat kokemaan luottotappioita. Kreikan eroakaan euroalueesta ei voida sulkea pois, vaikka se olisi hyvin ongelmallista erityisesti Kreikan kannalta.

SUOMESSA VALTIONTALouden SOPEUTUS ON VÄLTÄMÄTÖNTÄ, MUTTA TUSKALLISTA

Viime vuonna tehdyssä Suomen hallitusohjelmassa päätettiin runsaan 2 miljardin euron suuruisista valtiontalouden sopeutustoimista hallituskauden aikana. Hallitus päätti maaliskuun 2012 lopulla kehysriihessään, että valtiontalouden rakenteellista alijäämää pienennetään hallitusohjelmassa päätetyn lisäksi noin 2.5 miljardilla eurola vuosiin 2015–2016 mennessä.¹ Molemmissa paketeissa menoleikkausten ja veronkorotusten määrä on suunnilleen yhtä suuri.

Kehysriihessä päätettiin, että sopeutus toteutetaan etupainotteisesti. Vuoden 2013 budjettiesityksessä noudatetaan tarkasti kehysriihen päättöksiä. Siinä säästöiksi esitetään 400 miljoonaa euroa ja veronkorotusten suuruudeksi 1.3 mil-

¹ Ks. raamisopimuksen sisällöstä ja vaikutuksista <http://www.eta.fi/index.php?action=column&id=69>.

jardia euroa. Säästöjä kerätään eri hallinnonaloilta. Veronkorotuksissa keskeinen sija on kaikkien arvonlisäveroprosenttien nostolla yhdellä prosenttiyksiköllä vuoden 2013 alusta. Yleisin arvonlisävero kohoaa 23 prosentista 24 prosenttiin. Alv:n nostolla kerätään nettomääräisesti noin 700 miljoonaa euroa. Tuloveroasteikkojen inflaatio- ja ansiotasotarkistuksista luopumisen vaikutus on noin 340 miljoonaa euroa. Suurista palkoista, eläkkeistä ja perinnöistä kerättävän ns. solidaarisuusveron tuotoksi valtiovarainministeriö arvioi noin 100 miljoonaa euroa. Käytännössä summa jäänee jonkin verran pienemmäksi veronmaksajien käyttäytymismuutosten seurauksena.

Valtiontalouden sopeutustoimet ajoittuvat suhdannetilanteen kannalta hankalasti. Myös vuodesta 2013 on näillä näkymin muodostumassa hitaan kasvun vuosi. Viennin kasvu jää vaatimattomaksi ja samaan aikaan yksityinen kulutus lisääntyy veronkorotusten ja inflaation kiihtymisen vuoksi vain marginaalisesti. Myös investointitoiminta reagoi heikkoon kysyntään.

Jos elvytysvaraa olisi, veronkorotuksista luopuminen tai ainakin korotusten pienentäminen olisi oikea ratkaisu. Suomen valtiontaloutta on kuitenkin saatava parempaan kuntoon jo lähivuosina, koska väestön ikääntyminen synnyttää vuosikymmenen loppupuolella lisäpainetta sekä meno- että tulopuolella.

Heikko suhdannetilanne johtaa siihen, että päätetyillä toimilla ei todennäköisesti saavuteta hallitusohjelmassa asetettua korkeintaan 1 prosenttia/BKT -alijäämätavoitetta. Velan BKT-suhteen kääntäminen laskuun edellyttääkin merkittävää sopeutumismuutosta siirtämistä kunnille, koska valtion ja kuntien yhteinen velka/BKT jatkaa kasvuaan. Tämä merkitsee sitä, että suhdanteista riippuva tulo- ja menoautomaatiikka (ns. automaattiset vakauttajat) stabiloit taloutta, ellei uusista kiristyksistä päätetä. Pidättäytyminen liissopeutuksista onkin heikon suhdannetilanteen jatkuessa suositeltava kompromissi. Jossakin määrin lisäbudjeteilla voidaan vielä toteuttaa ns. täsmäelvytystä.

KESTÄVYYSVAJEESTA ON VIELÄ TEHTÄVÄÄ

Hallitus päätti kehysriihessään eräistä toimista, joilla pienennetään väestön ikääntymisestä aiheutuvaa ns. kestävyysvajetta. Keskeiset keinot tässä liittyvät työvoiman tarjontaan. Keinoja ovat muun muassa varhennetun vanhuuseläkkeen poistaminen, osa-aika-eläkkeen alarajan nostaminen yhdellä vuodella 60 vuoteen ja työttömyysturvan lisäpäiväraha-oikeuden alaikärajan nostaminen myös yhdellä vuodella 61 vuoteen. Jo vuoden 2013 budjetilla työuria pyritään pidentämään myös alkupäästä mm. nuorten yhteiskuntatakuun avulla. Sen mukaan kaikille alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille pyritään turvaamaan työ- tai opiskelupaikka maksimissaan 3 kuukauden työttömyyden jälkeen. Kestävyysvajetta alennetaan myös korottamalla työeläkemaksua 0.4 prosenttiyksiköllä sekä 2015 että 2016.

Näistä positiivisista toimista huolimatta kestävyysvajetta jää vielä jäljelle. Tulevina vuosina työvoiman tarjontaa on yhä lisättävä koulutusta tehostamalla, rakenteellista ja nuorisotyöttömyyttä alentamalla, eläkkeelle jäämisikää nostamalla sekä ulkomaisen työvoiman käyttöä lisäämällä. Myös julkisen sektorin toiminnallisen tehokkuuden kohentaminen on tärkeää.

KILPAILUKYKYÄ ON PARANNETTAVA LAAJALLA RINTAMALLA

Suomen tavaraviennin taso on vielä vuonna 2012 noin 15 prosenttia alempi kuin vuonna 2008 ennen finanssikriisiä. Suomalaiset yritykset ovat myös menettäneet markkinaosuuksiaan. Rakenteellisia syitä tälle ovat Nokian tuotannon jyrkkä supistuminen ja metsäteollisuuden tuotteiden heikko kysyntä Euroopassa. Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky on myös alentunut trendinomaisesti 2000-luvun alusta lähtien (ks. erityisteema, s. 64–65). Globalisaatio ja useiden maiden toteuttamat yhteisöveron alennukset ovat lisäksi kiristäneet kilpailua.

Suomen tuotannollista perustaa ja kilpailukykyä pitäisi vahvistaa, jotta tähän haasteeseen kyettäisiin vastaamaan. ETLAn lähivuosia koskeva

ennuste perustuu siihen oletukseen, että kilpailukyky kohenee ja Nokian tavaravientiin jättämää aukkoa kyetään korvaamaan. Muussa tapauksessa erityisesti viennin kehitys on arvioitua huonompi.

Hallitus on vuotta 2013 koskevassa tulo- ja menoarviossaan esittänyt eräitä kohdennettuja määräaikaista toimia, joilla pyritään kannustamaan erityisesti tutkimus- ja kehitysintensiivisiä pieniä kasvuyrityksiä. Näitä toimia ovat tutkimus- ja kehitysmenojen verovähennys, teollisuuden poisto-oikeuksien kaksinkertaistaminen, kasvuyritykseen tehdyn sijoituksen verokannustin pääomatuloverotuksessa sekä listaamattomiin yrityksiin tehtävien sijoitusten hankintameno-oletaman nostaminen 50 prosenttiin.

Hallituksen toimet ovat askelia tiellä, jolla täytyy edetä lähivuosina. Edellä mainitut toimet ovat määräaikaista, mutta jos kokemukset niistä ovat positiivisia, osasta voi tulla pysyviä. Konkreetti-

sia lisätoimia tarvitaan muun muassa laivakuljetusten kilpailukyvyn säilyttämiseksi. Tuotannollista perustaa ja kilpailukykyä vahvistavia toimia on mietitty useissa työryhmissä. Niistä osa tuotaan toteutusvaiheeseen.

Mittava mahdollinen keino on yhteisöveroprosentin lisääminen. Tähän syntyy paineita muiden maiden keventäessä yritysverotustaan. Ruotsin hallitus on muun muassa ilmoittanut, että se aikoo esittää yhteisöveron alentamista 22 prosenttiin nykyisestä 26.3 prosentista jo vuoden 2013 alusta. Suomen yhteisövero on kuluvan vuoden alussa tehdyn alentamisen jälkeen 24.5 prosenttia.

Palkkaratkaisut yhdessä tuottavuuden kehityksen kanssa ovat merkittävin kustannuskilpailukykyyn vaikuttava tekijä. Nykyisen raamiratkaisun puitteissa on syytä käyttää mahdolliset joustoelementit. Raamiratkaisun jälkeen vuoden 2013 lopulla olisi tärkeää päästä kilpailukykyä parantaviin palkkaratkaisuihin.

Suhdanne

Suhdannekatseaus

Katsaus suhdannekehitykseen	10
<i>Markku Kotilainen</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	19
<i>Paavo Suni</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	30
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	35
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	38
<i>Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	42
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	46
<i>Birgitta Berg-Andersson, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	53
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Hinnat ja kustannukset	59
<i>Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet	66
Erityisteemat	
Vaihtoehtoiset kehitysurat.....	17
<i>Markku Kotilainen</i>	
Eurokriisi ratkeamassa?	28
<i>Paavo Suni</i>	
Tuottavuus ja kilpailukyky.....	64
<i>Reijo Mankinen</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- Eurokriisi on kärjistynyt uudestaan ja maailmantalouden elpyminen on lykkääntynyt, käännepeiste on odotettavissa aikaisintaan vuoden 2013 puoliväliä lähestyttäessä
- Suomen kokonaistuotanto kasvaa 0.5 prosenttia vuonna 2012, ensi vuonnakin kasvu jää 1 prosenttiin viennin ja kulutuksen heikkouden vuoksi
- Suomen kuluttajahinnat nousevat 2.9 prosenttia sekä vuonna 2012 että vuonna 2013: arvonlisäveron nosto ja elintarvikkeiden hintojen nousu kiihdyttävät inflaatiota ensi vuonna
- Yksityinen kulutus lisääntyy 1.1 prosenttia vuonna 2012, mutta vuonna 2013 ostovoiman niukka paraneminen pudottaa kasvun 0.6 prosenttiin
- Yritysten investoinnit supistuvat heikon kysynnän vuoksi sekä vuonna 2012 että vuonna 2013
- Työttömyysaste on 7.7 prosenttia vuonna 2012 ja 8.0 prosenttia vuonna 2013
- Talouskasvun hidastuminen syö budjetin tiukennuksen vaikutuksen, hallituksen tavoite velka/bkt-suhteen kääntämisestä laskuun on vaarassa

KÄÄNNE NOUSUUN LYKKÄÄNTYY TAAS

Maailmantalous elpyi finanssikriisin aiheuttamasta taantumasta vuoden 2010 lopulle asti. Sitä auttoi merkittävästi elvyttävä raha- ja finanssipolitiikka. Poliitiikan yksi tarkoitus oli antaa sysäys yksityisen sektorin kasvudynamiikalle. Elvytyspolitiikalla todennäköisesti estettiin 1930-luvun laman toistuminen, mutta elvytysvara käytettiin lähes loppuun sekä finanssi- että rahapolitiikassa.

Yhdysvalloissa ja Saksassa kokonaistuotanto on jo ohittanut vuoden 2008 alun tason. Koko euroalueella ja Suomessa tuo taso on vielä saavuttamatta. Euroaluekin elpyi jonkin verran. Vuoden 2011 lopulla kuitenkin ajaututtiin useiden jäsenmaiden vaje- ja velkakriisin vuoksi taantumaan.

Alkuvuonna vielä odotettiin käännepeistettä kuluvan vuoden lopulle, mutta eurokriisin uusi kärjistyminen keväällä ja kesällä on vienyt ns. ennakoivat indikaattorit uuteen laskuun. Euroalueen kriisi hidastaa taloudellista kasvua muuallakin maa-

ilmassa. Käännepeiste on odotettavissa aikaisintaan vuoden 2013 puoliväliä lähestyttäessä.

Yhdysvaltojen bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan vuonna 2012 noin 2 prosenttia. Koko EU-alueen BKT supistuu 0.3 prosenttia. Venäjällä kokonaistuotannon kasvu hidastuu 3.5–4 prosenttiin. Kiinassa liikutaan vielä 7.5–8 prosentin paikkeilla. Läntisen maailman kysynnän heikkeneminen ja kotimaiset inflaatiopaineet jarruttavat kasvua sielläkin.

Vuonna 2012 koko maailman kokonaistuotannon kasvu hidastuu viimevuotisesta 3.5 prosentista 2.8 prosenttiin. Jarruttavana tekijänä on markkinapaineiden vuoksi kiristetty finanssipolitiikka ja euromaiden kriisi. Vuosien 2008–2009 finanssikriisistä toipuminen ei myöskään vielä ole ohi.

Kasvu voi nopeutua vuoden 2013 puolivälissä, jos kriisimaiden vajeet kyetään saattamaan kestäväälle uralle ja jos markkinoiden luottamus

kyetään palauttamaan. Finanssipolitiikka on yhä tiukkaa useassa maassa, mutta yksityisellä sektorilla olisi varaa velkaantumiseenkin.

Maailmantaloudessa on yhä suuri riski oleellisesti huonommastakin kehityksestä. Tällä hetkellä akuutein riski liittyy EU-maiden kykyyn vakauttaa ongelmamaiden julkisen sektorin rahoitus. Se vaikuttaa rahoitusmarkkinoiden uskoon ongelmien ratkaisusta sekä markkinaosapuolten keskinäiseen luottamukseen. Yhdysvalloissa suurimmat haasteet ovat yksityisen sektorin luottamuksen palauttaminen ja poliittinen päätöksenteko presidentin vaalien alla. Huonoin vaihtoehto läntisessä maailmassa on edelleen rahoitusmarkkinarauhattomuuden muuttuminen vuonna 2008 koetun kaltaiseksi paniikiksi. Tällainen kriisi koettelisi myös Venäjää ja Aasian maita, Kiina mu-

kaan lukien. Viime aikoina uudeksi riskiksi on tullut raakaöljyn hinnan mahdollinen nousu vielä nykyisestä mm. Iranin poliittisen tilanteen vuoksi.

EUROALUEEN KRIISI KÄRJISTYI UUDESTAAN

Vuonna 2011 euromaiden kokonaistuotanto kasvoi 1.5 prosenttia. Vuoden viimeisellä neljänneksellä se kuitenkin supistui edellisestä neljänneksestä. Vuoden 2012 ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotanto oli edellisen neljänneksen tasolla ja toisella taas supistui. Euroalue on siten käytännössä ollut taantumassa viime vuoden lopulta lähtien.

Euroopan keskuspankki tarjosi viime vuoden lopulla ja kuluvan vuoden alussa runsaasti likviditeettiä markkinoille ja osti kriisimaiden velkakirjoja jälkimarkkinoilta. Se myös alensi marras- ja

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e 2011*	Määrän muutos, %					
		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Bruttokansantuote							
markkinahintaan	189.2	2.7	0.5	1.0	2.2	-0.5	1.7
Tuonti	78.3	5.7	-1.3	1.3	3.4	0.1	2.6
- tavarat	57.9	6.9	-1.8	1.3	3.8	-0.7	2.9
- palvelut	20.5	0.3	0.1	1.3	2.5	2.2	2.0
Kokonaistarjonta	267.6	3.6	0.0	1.1	2.6	-0.3	2.0
Vienti	77.1	2.6	-1.1	2.7	4.1	-1.7	3.1
- tavarat	56.6	1.9	-0.9	2.2	4.0	-2.9	2.9
- palvelut	20.5	2.3	-1.6	4.2	4.5	2.4	3.6
Investoinnit	37.1	6.8	-1.5	-1.3	4.1	-1.3	2.2
- yksityiset	32.4	7.7	-2.0	-1.6	4.3	-1.4	2.1
- julkiset	4.6	0.6	2.0	1.0	3.0	-0.2	2.7
Kulutus	151.0	1.9	0.9	0.6	1.1	0.8	1.1
- yksityinen	105.0	2.5	1.1	0.6	1.3	0.9	1.4
- julkinen	46.0	0.4	0.5	0.5	0.7	0.6	0.6
Varastojen muutos¹⁾	2.4	0.8	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Kokonaiskysyntä	267.6	3.6	0.0	1.1	2.6	-0.3	2.0
Kotimainen kysyntä	190.5	4.1	0.5	0.3	1.7	0.4	1.4
Julkinen kysyntä	50.6	0.4	0.6	0.6	0.9	0.5	0.9

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

joulukuussa 2011 ohjaukorkoa yhteensä 0.5 prosenttiyksiköllä 1 prosenttiin ja edelleen 0.75 prosenttiin heinäkuussa 2012. Nämä toimet osataan rauhoittivat rahoitusmarkkinoita. Myös Kreikan helmikuussa 2012 neuvoteltu avustuspaketti sekä siihen liittyvä yksityisten lainanantajien saatavien leikkaus 53.5 prosentilla ja velkakirjojen vaihtaminen uusiin pitkäaikaisiin ja halpakorkoisiin lainoihin vahvistivat luottamusta. Rauhatomuus kuitenkin lisääntyi uudestaan keväällä ja kesällä kriisin levittyä Italian ja Espanjan valtionlainamarkkinoille. Samalla euroalueen yritysten ja kuluttajien luottamus romahti. Vuoden jälkipuoliskolle odotettu talouden käänne piste lykkääntyy selvästi ensi vuoden puolelle.

Kriisimaiden on nyt itse tehtävä kaikki tarvittava julkisen taloutensa tervehtyttämiseksi ja kilpailukykyensä palauttamiseksi. Tiukka finanssi- ja politiikka heikentää kokonaiskysyntää lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälillä se on välttämätöntä rahoittajien luottamuksen palauttamiseksi. Euroopan keskuspankki sekä Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV) ja ensi vuoden alusta toimintansa aloittava pysyvä Euroopan vakaussmekanismi (EVM) voivat toimia eräänlaisina

siltarahoittajina luottamuksen palauttamiseksi. EKP lupasi 6.9.2012 ostaa ongelmavaltioiden lyhyitä velkakirjoja sillä ehdolla, että ne hakevat pitkäaikaista rahoitusta em. vakaussmekanismeista. Tämä on lisännyt markkinoiden uskoa ongelmamaiden korkojen normalisoitumiseen, mikä on välttämätön, joskaan ei riittävä edellytys niiden pääsemiseksi uudelleen kasvu-uralle. EKP voi myös vielä alentaa ohjaukorkoaan nykyisestä 0.75 prosentista 0.5 prosenttiin.

Euroalueen maiden välillä on merkittäviä kasvueroja vuonna 2012. Kriisimaiden, Kreikan ja Portugalin tuotanto supistuu eniten. Myös Italian, Espanjan ja Alankomaiden tuotanto vähenee selvästi. Saksassa BKT kasvaa puolisen prosenttia, ja Ranskassa kasvu on lähellä nolaa. Näidenkin maiden vienti heikkenee kriisimaiden kysynnän supistuessa.

Euroalueen BKT:n arvioidaan supistuvan 0.6 prosenttia vuonna 2012. Tuotanto kääntyy kasvuun ensi vuoden puolta väliä lähestyttäessä. Vuonna 2013 euroalueen BKT kasvaa puoli prosenttia ja vuonna 2014 noin puolitoista prosenttia.

SUOMESSA VIENNIN HEIKKOUS JATKUI ALKUVUONNA

Suomen kokonaistuotanto kasvoi Tilastokeskuksen tarkistettujen ennakkotietojen mukaan 2.7 prosenttia vuonna 2011. Viime vuoden ensimmäisellä neljänneksellä tuotanto kasvoi vajaat 5 prosenttia, mutta sen jälkeen kasvu hidastui. Kulu- luvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotanto kohosi 2.2 prosenttia vuoden yli ja 0.9 prosenttia edelliseen neljännekseen verrattuna. Toisella neljänneksellä BKT supistui 1.1 prosentilla edellisestä neljänneksestä. Viennin heikko kehitys on jarruttanut kasvua viime vuoden toisesta neljänneksestä alkaen. Yksityinen kulu- tus lisääntyi ripeästi vielä kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, mutta toisella neljänneksellä kasvu alkoi hiipua.

BKT KASVAA PUOLI PROSENTTIA VUONNA 2012 JA PROSENTIN VUONNA 2013

Vuodelle 2012 viime maaliskuussa ennustettua 0.9 prosentin kokonaistuotannon kasvua tarkis-

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa. Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoit- tain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta ta- loudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmes- tyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hin- ta on kestotilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestotilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

tetaan 0.5 prosenttiin. Vienti ja yksityinen kulutus kehittyvät aiemmin ennakoitua huonommin. Kuluvan vuoden toiselle puoliskolle ennakoitu maailmantalouden käänneaste on lykkääntymässä lähes vuodella. Vuonna 2013 Suomen BKT:n kasvu jää viennin ja kulutuksen samanaikaisen heikkouden vuoksi yhteen prosenttiin. Tämäkin edellyttää sitä, että eurokriisin akuutti vaihe saadaan ratkaistua lähikuukausina. Kasvu nopeutuu viennin piristymisen myötä 2.2 prosenttiin vuonna 2014.

EUROKRIISI, NOKIA JA KILPAILUKYVYN RAPAUTUMINEN JARRUTTAVAT YHÄ VIENTIÄ

Tavaraviennin määrä supistui vuoden ensimmäisellä puoliskolla 0.7 prosenttia vuodentakaisesta. Palveluviennin selvästi jyrkempi lasku johti koko viennin määrän supistumiseen parilla prosentilla. Viestintälaitteiden ja niihin liittyvien palvelujen vienti väheni Nokian tuoteongelmien ja rakennemuutoksen vuoksi. Myös syklisissä tuotteissa, kuten paperissa vienti supistui tuntuvasti. Öljytuotteet, kulkuneuvot sekä elintarvikkeet olivat viennin harvoja valopilkkuja.

Euroalueen taantuma näkyy laajalti Suomen viennissä vuonna 2012 ja vielä vuoden 2013 ensimmäisellä

puoliskolla. Koko viennin arvioidaan supistuvan kuluvana vuonna 1.1 prosenttia. Tavaravienti vähenee prosentin ja palveluvienti puolitoista. Viestintälaitteiden vienti supistuu jyrkästi loppuvuonna Nokian Salon tehtaan sulkeamisen myötä. Ennustettu suhdannekäänte ensi vuoden puolivälissä kääntää viennin kasvuun. Vuonna 2013 vienti kasvaa 2.7 prosenttia. Vuonna 2014 kasvu nopeutuu noin 4 prosenttiin. Suomen kustannuskilpailukyky on heikentynyt nopean kustannusten nousun ja heikentyneen tuottavuuden kasvun vuoksi. Ennustettu vientikehitys edellyttää kustannuskilpailukykyyn kohenevista sekä merkittäviä panostuksia uusien tuotteiden kehittämiseen ja markkinointiin.

YRITYSTEN INVESTOINNIT SUPISTUVAT HEIKON KYSYNNÄN VUOKSI

Tilastokeskuksen mukaan heinäkuussa 2012 teollisuuden kapasiteetista 74.5 prosenttia oli käytössä. Käyttämätöntä kapasiteettia on siis yhä tuntuvasti. Kun lisäksi sekä viennin että yksityisen kulutuksen näkymät ovat epävarmat, yritykset jarruttelevat investointejaan. Koko investointien ennustetaan supistuvan kuluvana vuonna 1.5 prosenttia ja ensi vuonna 1.3 prosenttia. Kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät kuluvana vuonna 5

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2009	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	0.0	1.2	3.4	2.9	2.9	1.8
Ansiotason muutos, %	4.0	2.6	2.7	3.3	2.9	2.8
Työttömyysaste, %	8.2	8.4	7.8	7.7	8.0	7.7
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	2.0	1.6	-1.2	-1.2	-0.4	0.1
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	-18.3	5.3	3.5	-1.4	0.4	3.7
Euribor 3 kk, %	1.2	0.8	1.4	0.5	0.6	1.2
EU27-maiden BKT:n muutos, %	-4.4	2.1	1.5	-0.3	0.6	1.5
- EMU-maat	-4.4	2.0	1.4	-0.6	0.5	1.5
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	1.0	2.1	3.1	2.4	2.0	2.0
- EMU-maat ¹⁾	0.3	1.6	2.7	2.1	1.8	2.0
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	-2.5	-2.6	-0.6	-0.9	-0.6	-0.2
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	43.5	48.6	49.1	51.2	52.8	53.7

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähde: Tilastokeskus.

prosenttia ja ensi vuonna 2.5 prosenttia. Asuinrakennusinvestoinnit supistuvat noin puolitoista prosenttia sekä vuonna 2012 että vuonna 2013.

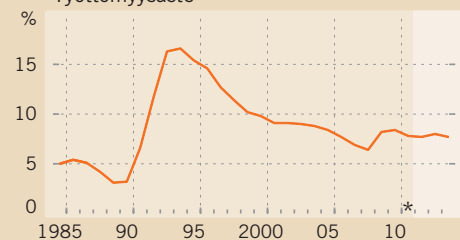
Vuonna 2014 kokonaisinvestoinnit kääntyvät 4 prosentin vuotuiseseen kasvuun vientikysynnän piristyessä. Yritykset alkavat tarvita lisää tuotantokapasiteettia. Myös asuinrakentaminen elpyy. Asuntojen tarve säilyy suurena kasvukeskuksissa. Investointeja kiihdyttää vuodesta 2014 alkaen kahden uuden ydinvoimalan rakentamisen käynnistyminen.

Taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen muutokset

Työttömyysaste¹⁾

Vaihtotase, prosenttia BKT:sta

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/y01

TYÖIKÄISEN VÄESTÖN VÄHENEMINEN RAJOITTA TYÖTTÖMYYSASTEEN NOUSUA

Vuonna 2011 työttömyysaste aleni lähes puolella prosenttiyksiköllä 7.8 prosenttiin. Alenemista vauhditti kohtalainen kokonaistuotannon kasvu. Työkäisen väestön määrä on ikääntymisen vuoksi kääntynyt laskuun. Työvoiman tarjonta säilyy suunnilleen entisellä tasollaan työhön osallistumisasteen nousun ansiosta. Työttömyysaste ei sen vuoksi kääntynyt nousuun vuonna 2012 BKT:n kasvun selvästä hidastumisesta huolimatta, vaan se jopa alenee 7.7 prosenttiin. Vuonna 2013 se kohoaa 8.0 prosenttiin. Vuonna 2014 työttömyysaste laskee tuotannon elpymässä takaisin 7.7 prosenttiin. Työllisyysaste kohoaa viimevuotisesta 69.8 prosentista 71 prosenttiin vuoteen 2014 mennessä.

OSTOVOIMAN HIDAS KASVU JARRUTAA KULUTUSTA

Yksityisen kulutuksen määrän ennustetaan kasvavan 1.1 prosenttia vuonna 2012. Reaaliensiot nousevat hieman viime vuonna tehdyn raamitarkistuksen ja edellisvuotisesta hidastuvan inflaation lopputuloksena. Työllisten määrä kohoaa lievästi viimevuotisesta. Kotitalouksien säästämisaste alenee yhä. Vuonna 2013 yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan vain 0.6 prosenttia, sekin negatiiviseksi kääntyvän säästämisasteen ansiosta. Työllisten määrä supistuu jonkin verran heikkeen talouskehityksen vuoksi. Arvonlisäveron korottaminen prosenttiyksiköllä vuoden 2013 alusta sekä kohoavat elintarvikkeiden hinnat leikkaavat ostovoimaa. Samaan suuntaan vaikuttaa tuloveroasteikkojen inflaatio- ja ansionnousutarkistuksista luopuminen. Se jarruttaa yksityisen kulutuksen kasvua myös vuonna 2014. Tällöin kasvuksi arvioidaan 1.3 prosenttia. Kulutuksen kasvua jarruttaa kotitalouksien pyrkimys palauttaa säästämisasteensa normaalimmalle tasolle.

ARVONLISÄVERON NOSTO KIIHDYTTÄÄ INFLAATIOTA VUONNA 2013

Vuonna 2012 kuluttajahintojen ennustetaan nousevan 2.9 prosenttia. Euron heikkeneminen vaikuttaa osaltaan inflaatiota nostavasti. Antolainauksen korot alenevat lievästi EKP:n ohjauskoron toteutuneen laskun myötä. Inflaatiota kiihdyttää

runsaalla puolella prosenttiyksiköllä vuoden alusta toteutettu hyödykeverojen nosto. Ansiotasoa kohtaa viime vuonna tehdyn raamiratkaisun myötä noin 3 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Vuonna 2013 kuluttajahinnat nousivat myös 2.9 prosenttia. Vuoden alusta toteutuva arvonlisäveron nosto prosenttiyksiköllä nostaa kuluttajahintoja noin 0.7 prosenttiyksiköllä. Kuluvan vuoden huonoista sadoista johtuva elintarvikkeiden kallistuminen myös kiihdyttää inflaatiota. Vuonna 2014 inflaation arvioidaan liikkuvan kahden prosentin tietämissä, vaikka kovin luotettavia ennusteita ei useiden epävarmuuksien vuoksi voidaakaan tehdä.

HIDASTUVA KASVU SYÖ BUDJETTIKIRISTYSTEN VAIKUTUSTA

Valtion ja kuntien rahoitusjäämän suhde BKT:hen laski vuonna 2011 lähes kahdella prosenttiyksiköllä 3.7 prosenttiin. Kuluvana vuonna aleneminen pysähtyy kokonaistuotannon kasvun hidastumisen vuoksi. Työllinen työvoima lisääntyy vain hieman. Tämä jarruttaa tuloverojen tuoton

ETLAn sähköiset raportit

Suhdannejulkaisussa esitettyjen ennusteiden lisäksi ETLAssa seurataan talouden kehitystä myös huomattavasti tarkemmalla hyödyke- ja toimialatasolla. Nyt on mahdollista tilata seuraavia maksullisia raportteja:

Kulutusraportissa tarkastellaan kotitalouksien tulojen ja kulutusmenojen kehitystä. Raportissa esitetään noin 50 hyödykkeen tasolla kulutusmenojen toteutunut kehitys, kulutusrakenteen muutos, suhteellisten hintojen liikkeet ja arvioidaan tulevaa kulutuskysyntää ETLAssa käytettävän kulutusmallin avulla. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kannattavuusraportissa seurataan keskeisten toimialojen kannattavuuden kehitystä liikeloudellisten ja kansantaloudellisten käsitteiden avulla. Kannattavuusennusteet perustuvat ETLA suhdanne-ennusteeseen. Raportissa esitetään ennusteet toimialojen yksikkötyökustannusten ja arvonlisäyksen hintojen kehityksestä. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kansainväliset raportit (s. 27) ja Suhdannenäkymät-raportti (s. 12).

Voit tutustua tarkemmin kaikkiin raportteihin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2012 ^E				2013 ^E				2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Euron hinta											
USD	1.32	1.25	1.23	1.23	1.23	1.23	1.23	1.23	1.26	1.23	1.23
JPY	109	99	97	97	97	97	97	97	100	97	97
GBP	0.83	0.81	0.79	0.79	0.79	0.79	0.79	0.79	0.81	0.79	0.79
Ohjauskorot											
FED	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25
EKP	1.00	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.63	0.50	0.50
Markkinakorot											
Libor 3 kk	0.47	0.47	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.46	0.45	0.45
Euribor 3 kk	0.86	0.66	0.24	0.24	0.24	0.50	0.75	0.75	0.50	0.55	1.15
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	118	107	110	105	100	105	105	110	110	105	105
Muu kuin energia vuosimuutos, %	-13	-17	-16	-4	-6	-1	1	3	-13	-1	-1

Lähteet: Bloomberg, HWWI.

kasvua. Ensi vuotta koskevan budjettiesityksen mukaan valtio säästää 400 miljoonaa ja hankkii lisätuloja 1.3 miljardia euroa. Valtion ja kuntien yhteinen alijäämä on 3.4 prosenttia BKT:sta. Valtio ottaa lisävelkaa 5 miljardia euroa ja kunnat 1.5 miljardia euroa. Hallitusohjelman ja viime kevään kehysriihen päätösten sekä taloudellisen kasvun ansiosta valtion ja kuntien rahoitusjäämä alenee 3.0 prosenttiin kokonaistuotannosta vuonna 2014 ja edelleen 2.6 prosenttiin vuonna 2015. Ns. EMU-velan suhde kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan saavuttaen 53.7 prosenttia vuonna 2015.

Hallitusohjelman kirjaus valtionvelan BKT-suhteen kääntämisestä laskuun hallituskaudella voi toteutua vain, jos sopeuttamisvastuuta siirretään merkittävästi kunnille. Valtion ja kuntien yhteinen velka per BKT kasvaa yhä. Korkeintaan 1 prosentin alijäämätavoite ei näillä näkymin toteudu. Hallitukselta loppuu siten aika kesken. Heikon taloustilanteen vuoksi lisäkirstykset eivät ole lähivuosina järkeviääkään. (Talouspolitiikasta ks. tämän Suhdanteen ensimmäinen artikkeli sivulla 6.)

KANSAINVÄLISEN TALOUDEN EPÄVARMUUS EDELLYTTÄÄ VARAUTUMISTA ERI VAIHTOEHTOIHIN

Kansainvälisen talouden ennusteet ovat tällä hetkellä niin epävarmalla pohjalla, että Suomessakin on syytä hahmotella perusennusteelle vaihtoehtoisia kehitysuria. Olemme alla olevassa taulukossa esitetyissä vaihtoehtoisissa rakentaneet Suomen vientiosuuspainotetulle teollisuustuotannolle kolme uraa.

Vaihtoehdot poikkeavat toisistaan eniten vuosina 2013–2014. Erot voivat syntyä monista lähteistä. Olemme olettaneet erojen syntyvän eurokriisin etenemisestä ja sen seurannaisvaikutuksista muiden maiden talouksiin.

Perusvaihtoehtoa on kuvattu edellä. Nopean kasvun vaihtoehto edellyttäisi eurokriisin helpottamista nopeasti ja voimakkaasti. Tämä edellyttäisi sitä, että elpyminen olisi vauhdissa jo kuluvan vuoden loppupuolella ja jatkuisi ensi vuonna itseään vahvistaen. Tämä vaatii luottamusta luovia toimia myös euroalueen poliitikoilta. Euroalue joutuu kuitenkin sopeutumaan syntyneisiin alijäämiin vielä usean vuoden ajan, minkä vuoksi hyväkään vaihtoehto ei voi olla kovin optimistinen.

Kuvattu hitaan kasvun vaihtoehto voi syntyä esimerkiksi siten, että euroalueen valtiot joutuvat törmäyskurssille lyhyen aikavälin sopeutustoimista ja pitkän aikavälin kehityslinjauksista. Tämä johtaa luottamuksen heikkenemiseen edelleen rahoitusmarkkinoilla, tuotannollisissa yrityksissä ja kotitalouksissa. Jonkin pienen maan (esimerkiksi Kreikan) irtautuminen euroalueesta mahtuu vielä tämän skenaarion puitteisiin. Koko euroalueen hajoaminen nopeasti synnyttäisi kuitenkin vielä suuremman kriisin.

Erilaiset kansainvälisen talouden urat vaikuttavat Suomen kansantalouteen erityisesti vientikysynnän kautta. Lisävaikutuksia syntyy mm. valuuttakursseista, koroista, lainojen riskipreemioista sekä kotimaisten yritysten ja kotitalouksien luottamuksesta. Vaikutukset etenevät kotimaiseen kysyntään työllisyyden, kulutuksen ja investointien kautta.

Suomen kokonaistuotanto kasvaa vuosina 2012–2016 perusvaihtoehdossa keskimäärin 1.7 prosenttia, nopean kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 2.4 prosenttia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 0.8 prosenttia vuodessa.

Työttömyysaste nousee perusvaihtoehdossa ensi vuonna 8.0 prosenttiin ja alenee jälleen 7.0 prosenttiin vuonna 2016. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat 7.5 ja 6.2 prosenttia sekä hitaan kasvun vaihtoehdossa 8.7 ja 8.9 prosenttia.

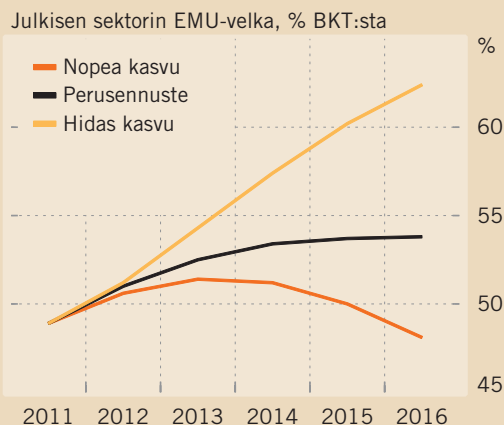
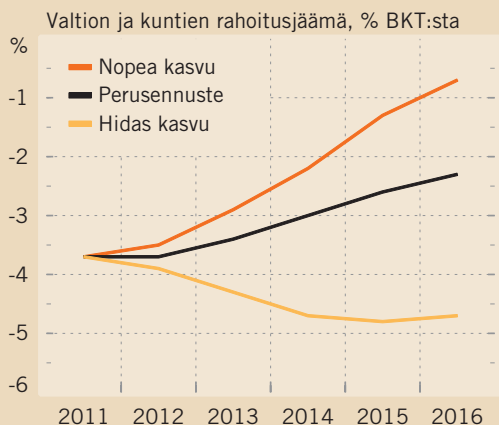
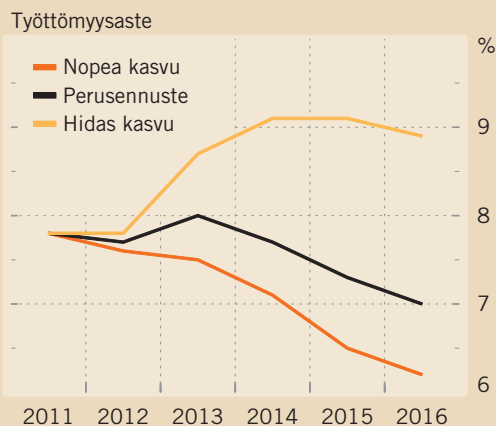
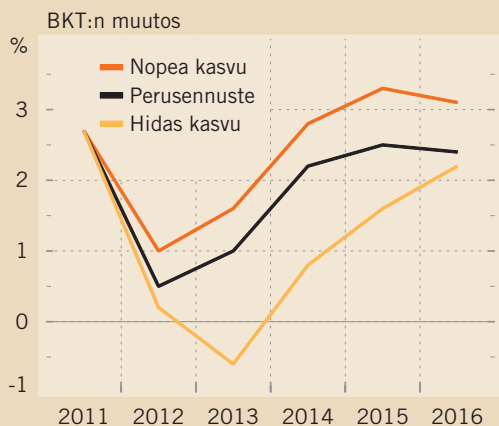
Valtion ja kuntien rahoitusjäämä reagoi voimakkaasti taloudelliseen kasvuun. Perusvaihtoehdossa alijäämä on 2.6 prosenttia BKT:sta vuonna 2015. Nopean kasvun vaihtoehdossa se on tuolloin 1.3 ja hitaan kasvun vaihtoehdossa 4.8 prosenttia kokonaistuotannosta.

Koko julkisen sektorin ns. EMU-rahoitusjäämä on vuonna 2013 perusennusteessa -0.9 prosenttia, mutta se saavuttaa tasapainon vuonna 2014. Nopean kasvun vaihtoehdossa jäämä on -0.4 prosenttia vuonna 2014, minkä jälkeen se saavuttaa ylijäämän. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EMU-rahoitusjäämä on ensi vuonna -1.9 prosenttia ja se

Maailman teollisuustuotanto Suomen vientiosuuksilla painotettuna, %-muutos

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nopea kasvu	4.4	0.7	2.2	3.5	3.2	3.0
Perusvaihtoehto	4.4	-0.1	0.9	2.2	2.1	2.1
Hidas kasvu	4.4	-0.9	-2.2	-0.6	1.0	1.5

Suomen taluskehityksen vaihtoehtoiset skenaariot

ETLA S12.2/b239

pysyy seuraavina vuosina runsaassa -2 prosentissa. Tässä vaihtoehdossa euroalueelle määritelty korkeintaan 0.5 prosentin rakenteellisen alijäämän kriteeri tulisi rikotuksi. Suuren euroaluetta koskevan kriisin oloissa valtioiden välisen budjetisopimuksen (fiscal compact) poikkeussäännöksiä kuitenkin voitaneen soveltaa.

Alijäämät heijastuvat ajan myötä julkisen talouden EMU-velkaan. Perusvaihtoehdossa velan BKT-suhte on 53.7 prosenttia vuonna 2015. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaava luku on 50 % ja hitaan kasvun vaihtoehdossa 60.2 %.

Hallituksen tavoitteet valtionvelan BKT-suhteen alenemisesta ja maksimissaan yhden prosentin alijäämästä hallituskaudella toteutuvat nopean kasvun vaihtoehdossa. Perusvaihtoehdossa valtion ja kuntien yhteinen velka per BKT kasvaa yhä. Valtion velkasuhde voi kuitenkin stabiloitua, jos sopeutusvastuuta siirretään merkittävästi kunnille. Korkeintaan 1 prosentin vajetavoite ei toteudu tässä vaihtoehdossa. Huonon kehityksen vaihtoehdossa kumpikaan tavoite ei toteudu.

Kansainvälinen suhdannekehitys

Maailmantalouden näkymät ovat kesän mittaan heikentyneet. Euroalueen kriisiä ei ole saatu vielä hallintaan. Kriisimaiden taloudet ovat laskukier-teessä ja toistaiseksi vientivetoisesti hyvin pär-jänneen Saksankin näkymät ovat heikentyneet. Yhdysvalloissa kasvu on ollut euroaluetta no-peampaa, mutta työllisyyden paraneminen on ol-lut poikkeuksellisen hidasta ja julkisen talouden haasteet ovat siellä vielä euroaluettaakin vaativam-mat. Myös Kiinan kasvu on hidastunut ja uusim-pien mittareiden valossa edelleen selvästi hidas-tumassa. Maailmantalouden ennustettu käänne parempaan ensi kevään aikana perustuu keskei-sesti euroalueen kriisin ratkaisukeinojen löyty-miseen, mihin heikentyvä taloustilanne pakottaa. Lisäksi Yhdysvaltojen rahapolitiikassa turvaudut-taneen ns. määrälliseen elvytykseen ja Kiinassa vahvistettaneen talouden infrastruktuuria elvytys-paketein.

Maailmantalouden kasvu hidastuu tänä vuonna selvästi. Kasvu on nopeinta kehittyvillä markki-noilla mutta hidastuu selvästi myös siellä. Kii-nan kokonaistuotannon kasvu oli viime vuonna vielä 9.2 prosenttia, mutta saattaa tänä vuonna jäädä jo alle kahdeksan prosentin. Kiinan teolli-suustuotanto lisääntyi puolestaan viime vuonna 13.9 prosenttia. Kasvuvauhti putosi kuitenkin jo huhtikuussa alle 10 prosentin. Heinäkuun nou-su jäi 9.2 prosenttiin vuoden takaisesta, ja kesän lopulla julkaistut mittarit viittaavat kasvun selvään hidastumiseen. Kiinan vaikeuksien taustalla ovat vientimarkkinoiden – kuten euroalueen – sekä kotimarkkinakysynnän kasvun voimakas hidas-tuminen. Tilanteeseen on vaikuttanut myös suhteellisen kireä, joskin jonkin verran keventynyt talouspolitiikka.

Kiinan taloustilanne on erityisen herkässä vai-heessa, koska Kiinan ylin johto vaihtuu ensi syksyn ja talven aikana. Vallanvaihto saattaa hidas-taa talouden odotettuja elvytystoimia. Elvytyksen ajoitukseen ja painotukseen vaikuttavat myös

kiinteistökeinottelun hillitsemiseksi tehdyt kiris-tystoimet. Todennäköiset elvytystoimet keskit-tynevät sosiaaliseen rakentamiseen ja talouden infrastruktuurin parantamiseen kotimaisen ky-synnän ja talouden tuottavuuden parantamiseksi.

Kiinan talousnäkymät näyttävät tahmeilta myös ensi vuonna, kun vientikysyntä jatkuu laimeana. Talouskasvun odotetaan kuitenkin hieman kohe-nevan muun muassa elvytyksen vauhdittaman kotimaisen kysynnän kasvun turvin.

Muun Aasian taloudellinen toimeliaisuus laime-nee tänä vuonna hitaan teollisuusmaiden ky-synnän kasvun ja vaimenevan Kiinan kysynnän takia. Muun Aasian ja muidenkin kehittyvien maiden ongelmana on niin Kiinan kuin teolli-suusmaidenkin heikko veto.

Japanissa talouskehitystä dominoi viime vuo-den maaliskuun kolmoiskatastrofi: maanjäris-tys, tsunami ja niiden maaliskuussa aikaansaa-ma vakava ydinturma. Alun sokin jälkeen tuhojen korjaustoimet ja jälleenrakennus vauhdittivat talouskasvua. Viime vuoden kolmannen neljän-neksen kasvu ylsi jo 1.8 prosenttiin (7.4 % vuo-sitasolle korotettuna) edelliseen neljännekseen verrattuna. Suuri muutos johtui suurelta osin tur-man jäljiltä alhaisen toisen neljänneksen poikke-uksellisen alhaisesta vertailutasosta.

Japanin talouskasvu on heilahdellut turman jäl-keen voimakkaasti muistakin syistä. Thaimaan tulvat vaikuttivat voimakkaasti Japaninkin talous-kehitykseen viime vuoden lopulla. Tulvat vai-keuttivat erityisesti verkottuneiden elektroniik-kayritysten toimintaa. Viime vuoden neljännellä neljänneksellä tuotanto polki paikallaan tästä syystä, mutta ponnahti 1.3 prosentin kasvuun kuluvan vuoden alussa, minkä jälkeen näky-mät ovat selvästi heikentyneet. Japanin vienti on kangerrellut Yhdysvaltojen ja euroalueen kysyn-nän laimeuden, heikentyneen Kiinan kysynnän ja

vahvistuneen jenin takia. Turmatuhojen korjausten tuki kotimaiselle kysynnälle alkaa myös vähitellen heiketä.

Japanin talous on energian ja ruoan kallistumisesta huolimatta edelleen deflaatiotilanteessa. Kuluttajahinnat olivat heinäkuussa 0.4 prosenttia alemmat kuin vuosi aikaisemmin. Energian ja ruoan hintojen muutoksesta puhdistettu ns. ydininflaatio oli -0.5 prosenttia. Keskuspankki pitää ohjauksensa nollan tuntumassa pitkään. Japanin massiivista, BKT:hen verrattuna 2.1-kertaista julkista velkaa pyritään saamaan hallintaa. Hallitus suunnittelee lainanottokaton asettamista ja liikevaihtoveron kaksinkertaistamista 10 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä.

Yhdysvalloissa euroalueeseen verrattuna kohtuullinen talouskasvu on työllistänyt hyvin heikosti. Työllisyyden kasvu on pysynyt aneemisena. OECD:n standardoima työttömyysaste on pysytellyt sitkeästi runsaassa kahdeksassa prosentissa, eikä nopeaa käännettä ole näköpiirissä. Elokuussa 2012 Yhdysvaltojen työllisyyden kasvu hidastui jo 96 000 työlliseen alkuvuoden 225 tuhannen työntekijän kuukausilisäyksestä. Vuonna 2011 työllisyyden kuukausikasvu oli noin 153 tuhatta.

Hidas talouden ja työllisyyden kasvu pitävät Yhdysvaltojen rahapolitiikan hyvin ekspansiivisena, vaikka valtiontalouden tila on pidemmällä aikavälillä kestävä ja tätä pitäisi normaalioloissa kompensoida kireällä rahapolitiikalla. USA:n

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote						Kuluttajahinnat ²⁾						
	Paino ¹⁾						Keskimäärin						
	2007	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E
Maailma	100.0	4.9	3.3	2.8	3.0	3.5	3.3
Pohjois-													
Amerikka	22.9	3.1	1.3	2.2	1.9	2.0	2.2	1.7	2.8	2.2	2.0	2.0	2.1
Yhdysvallat	21.0	3.0	1.9	2.2	1.9	2.0	2.2	1.6	3.0	2.2	2.0	2.0	2.1
EU27	22.4	2.2	1.5	-0.3	0.6	1.5	1.1	2.1	2.7	2.4	1.9	2.2	2.1
Euroalue	15.9	2.2	1.4	-0.6	0.5	1.6	1.0	1.6	2.5	2.1	1.7	2.0	1.9
Saksa	4.3	3.7	3.1	0.7	1.3	2.0	1.5	1.1	2.1	2.0	1.9	1.8	1.9
Ranska	3.1	1.8	1.7	0.2	0.9	1.5	1.2	1.5	1.9	2.0	1.3	1.9	1.7
Italia	2.7	2.0	0.4	-1.6	0.0	0.5	0.3	1.5	2.4	1.5	1.5	1.9	1.7
Suomi	0.3	3.3	2.7	0.5	1.0	2.2	1.7	1.2	3.4	2.9	2.9	1.8	2.3
Muut													
Iso-Britannia	3.3	2.4	0.7	0.1	1.0	2.0	1.5	3.3	4.0	2.5	2.0	1.9	2.0
Ruotsi	0.5	5.9	3.9	1.0	1.8	2.5	2.1	1.2	2.7	1.2	1.4	0.9	1.4
Venäjä	3.2	4.0	4.3	3.5	3.5	3.5	3.6	6.9	8.4	5.5	6.5	6.5	6.5
Aasia	30.3	8.0	5.1	5.1	5.1	5.5	5.2	3.6	4.3	3.1	3.2	3.1	3.4
Japani	6.4	4.7	-0.8	2.6	1.5	1.5	1.6	-0.7	-0.2	-0.1	0.1	0.2	0.2
Kiina	11.0	10.4	9.2	7.5	8.0	8.5	8.2	3.3	5.5	3.0	3.5	3.0	3.9
Intia	4.7	8.5	7.0	6.0	6.0	6.5	6.3	12.0	8.4	7.5	7.0	7.0	0.0
NIE4³⁾	3.8	8.4	4.0	2.4	3.4	3.5	3.2	2.5	3.5	2.9	2.7	2.6	2.7
Teoll.maat	56.4	3.2	1.3	1.3	1.5	2.0	1.8	2.0	2.3	1.9	1.8	1.7	1.8

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

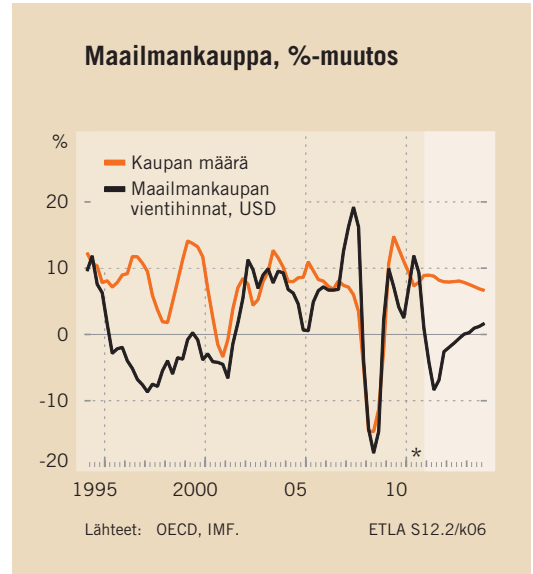
keskuspankki on ilmoittanut talouskasvua vauhdittaaakseen pitävänsä ohjauksorkonsa nollan tuntumassa ja epätavanomaista, ”kvantitatiivista” elvytystä on päätetty jatka. Talous ei yksinkertaisesti toimi kovasta rahapoliittisesta yrityksestä huolimatta normaalisti.

Yhdysvaltojen toisen neljänneksen kasvulukua tarkistettiin elokuun lopussa hieman ylöspäin, 1.7 prosenttiin. Kokonaistuotanto nousi tuolloin lähes kaksi prosenttia edellistä tuotantohuippua suuremmaksi, mutta kasvunäkymät ovat viime aikoina heikentyneet. Ne ovat kuitenkin selvästi paremmat kuin kriisiytyneellä euroalueella. BKT:n kasvuvauhti yltäneenä tänä vuonna pariin prosenttiin, kun euroalueella kokonaistuotanto supistuu noin puoli prosenttia.

Taloukasvun vahvistumista jarruttavat finanssikriisin jäljiltä periytyneet asuntomarkkinoiden ongelmat. Tulevan kannalta onkin keskeistä, ovatko kesän lopulla julkistetut myönteiset uutiset jo käänne parempaan. Esimerkiksi asuntojen hinnat saattavat olla nyt kohenemassa pysyvästi. Hinnat ovat nousseet kausitasoitettuna jo viidettä kuukautta peräkkäin edelliseen kuukauteen ver-

rattuna. Kesäkuussa hinnat nousivat myös vuodentakaiseen verrattuna.

Yhdysvaltojen kokonaistuotannon odotetaan nousevan parin prosentin vauhtia tänä ja ensi vuonna osin keskuspankin elvyttävän politiikan turvin. Yk-

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus						Kiinteät investoinnit					
	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E
OECD	2.2	1.6	1.4	1.5	2.0	1.7	-0.3	0.6	1.4	2.3	4.5	3.3
Yhdysvallat	2.1	2.5	2.1	2.0	2.0	1.9	2.0	4.0	5.1	4.0	5.0	4.9
EU27	1.0	0.1	-0.5	0.6	2.0	1.2	-1.3	1.3	-3.1	0.6	4.5	2.1
EMU17	0.9	0.2	-0.5	0.2	1.5	0.8	-0.8	1.4	-2.4	-0.1	4.5	2.2
Saksa	0.6	1.4	1.0	1.0	2.5	1.8	5.2	6.4	0.5	2.0	7.0	3.9
Ranska	1.4	0.2	0.4	1.0	1.5	1.2	-1.4	3.5	0.0	1.7	4.0	2.9
Italia	1.2	0.3	-2.2	-0.6	0.5	0.0	1.7	-1.9	-6.1	-1.1	4.0	0.8
Suomi	3.3	2.5	1.1	0.6	1.3	1.4	2.0	6.8	-1.5	-1.3	4.1	2.2
Muut												
Iso-Britannia	1.3	-1.2	1.0	1.6	2.0	1.6	3.2	-1.2	-2.5	3.1	3.5	2.4
Ruotsi	3.6	2.0	1.6	1.5	2.0	1.8	6.7	6.2	0.5	2.0	2.5	2.4
Japani	2.7	0.2	2.8	1.1	1.5	1.3	-0.1	0.9	3.5	3.0	3.6	3.2

Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

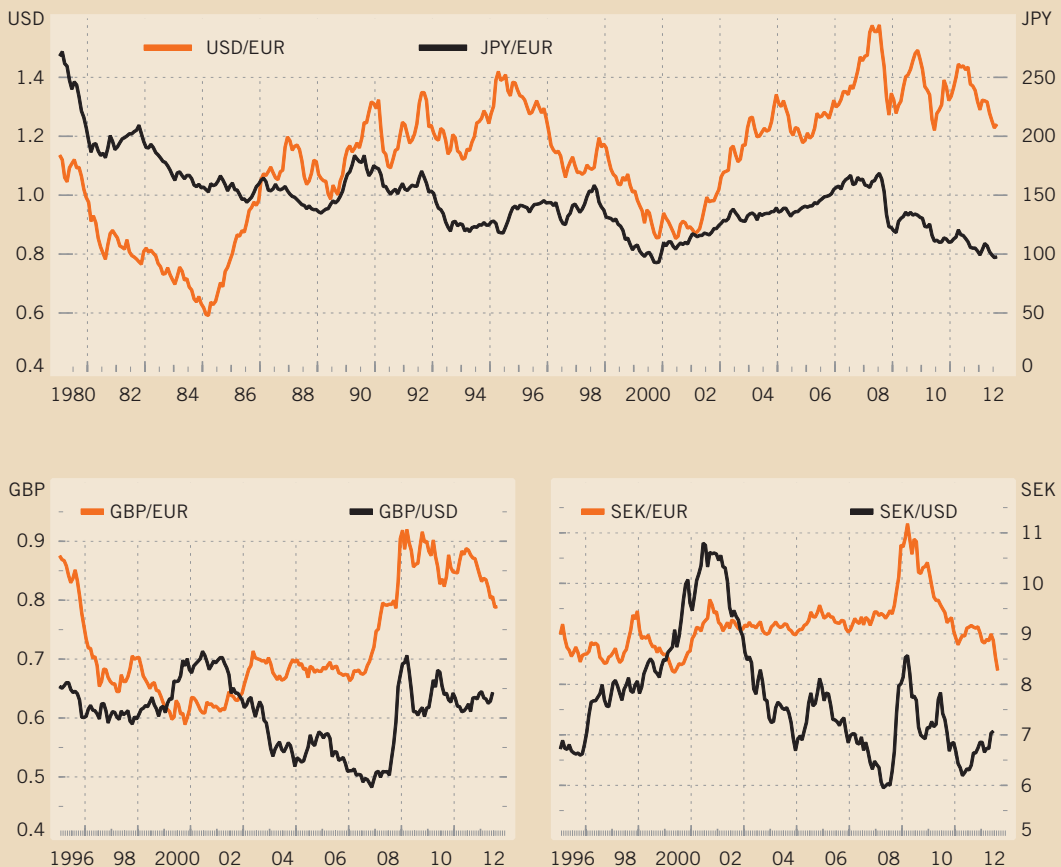
sityinen kulutus tukee kasvua, mutta investoinnit ja vienti lisääntyvät kulutusta selvästi nopeammin.

Yhdysvaltojen julkisen talouden bruttovelan BKT-suhde nousee tänä vuonna yli 105 prosentin. Vajeen BKT-suhde on noin kahdeksan prosenttia. Vajeen rahoitus on toistaiseksi ollut ongelmattonta. Ensi vuosi tulee kuitenkin olemaan tässä suhteessa hyvin pulmallinen. Presidentti Bushin myöntämät verohelpotukset ja eräät muut kysynnän tukitoimet lakkaavat, jos ei tehdä päätöstä

niiden jatkamisesta tai muusta politiikkamuutoksesta. Pahimmillaan seurauksena ovat kovat menoleikkaukset ja veronkorotukset ensi vuoden alussa (ns. fiscal cliff). Tällöin talouskin jarruttaisi voimakkaasti.

Euroalue on ollut käytännöllisesti katsoen taantumassa viime vuoden lopulta alkaen, vaikka kahta peräkkäistä edelliseen neljännekseen verrattua supistumista ei ole vielä nähty. Vuoden 2011 viimeisen neljänneksen BKT:n muutos edelliseen

Eräitä euron valuuttakursseja

neljännekseen oli -0.3 prosenttia. Kuluvan vuoden kahden ensimmäisen neljänneksen muutokset olivat 0 ja -0.2 prosenttia. Toisen neljänneksen BKT supistui vuodentakaiseen verrattuna 0.4 prosenttia. Kokonaistuotanto oli tuolloin pari prosenttia edellistä tuotantohuippua pienempi.

Euroalueen heiveröinen taluskehitys on kesän aikana edelleen selvästi heikentynyt. OECD:n euroalueen BKT:ta ennakoiva indikaattori osoittaa talouskasvun jatkuvan heikkona, eikä käännettä parempaan ole sen mukaan vielä lähiaikoina nähtävissä. Esimerkiksi Euroframe-ryhmän Eurogrowth-indikaattori ennakoi kolmannen neljänneksen BKT:n supistuvan 0.2 ja neljännenkin neljänneksen 0.1 prosenttia. Myös OECD:n BKT:n kehitystä ennakoiva indikaattori viittaa heikkoon talouskasvuun eikä näe edes käännettä parempaan seuraavan puolen vuoden aikana,

Euroalueen talouskasvu on hyvin epäyhtenäistä. Kriisimaiden tuotanto on sukeltanut tuntuvasti heikentyneen kilpailukyvyyn, laimean vientikysynnän ja voimakkaan talouspoliittisen kiristyksen takia. Talouspolitiikan osalta mailla ei ole juuri vaihtoehtoa, koska julkiset sektorit ovat Italiaa lukuun

ottamatta syvästi alijäämäisiä. Korkomenoista puhdistettu ns. ”primaarijäämä” on ylijäämäinen vain Italiassa, jonka ei tästä syystä tarvitse ottaa uutta velkaa juoksevien menojen kattamiseen. Massiivinen velka merkitsee kuitenkin kokonaisvajetta eli julkisen sektorin velkaantumista suurten korkomenojen takia.

Kriisimaiden vaihtotaseiden syvät vajeet merkitsevät lisäksi koko kansantalouden tuntuva ulkomaista rahoitustarvetta. Ulkomaisen rahoituksen saaminen – tämä on akuutin kriisin ydin – on kallista, koska usko valtioiden maksukykyyn on horjunut eikä kotimaista rahoitusta ole riittävästi tarjolla. Rahoituspulasta on Kreikan, Irlannin ja Portugalin tapauksessa huolehdittu apupaketein, jotka eivät ole kaikissa tapauksissa riittäviä, mutta lisärahoitusta on vaikea saada. Siksi julkisen sektorin saneeraus on ainoa vaihtoehto.

Kriisimaat ovat tehneet huomattavia ponnisteluja taloutensa tasapainottamiseksi, mutta markkinat eivät ole tästä palkinneet. Itse asiassa toimet ovat osin lisänneet epäluuloa, koska taantumaiset kriisimaissa syventyneet. Myös Saksan vientive-toinen kasvu näyttää olevan hidastumassa.

Euroopan keskuspankki on lopulta – voimakkaasta saksalaisesta vastustuksesta huolimatta – päättänyt yrittää tosissaan tehdä kriisin ratkaisun mahdolliseksi. Keskuspankki ilmoitti syyskuun kuudes päivä rajattomasta lyhyen juoksuajan joukkovelkakirjojen osto-ohjelmasta. Keskuspankki edellyttää samalla, että tätä tukea saavien kriisimaiden pitää ensin sitoutua vakauserkänismien edellyttämiin talousohjelmiin, joiden avulla pyritään julkisen talouden tasapainottamiseen ja kilpailukyvyyn kohentamiseen.

Ohjelmassa jäsenvaltiot, vakauserkänismit, EKP ja Kansainvälinen valuuttarahasto ovat löyhässä liitossa keskenään. Keskuspankki takaa markkinarauhahan huolehtimalla rahoituksen riittävydestä, ja vakauserkänismi ja jäsenvaltiot huolehtivat talouden pidemmän aikavälin tasapainottamisesta. Kansainvälinen valuuttarahasto on taustatuke- ja antaa teknistä apua.

Euroalueen talouslukuja, %

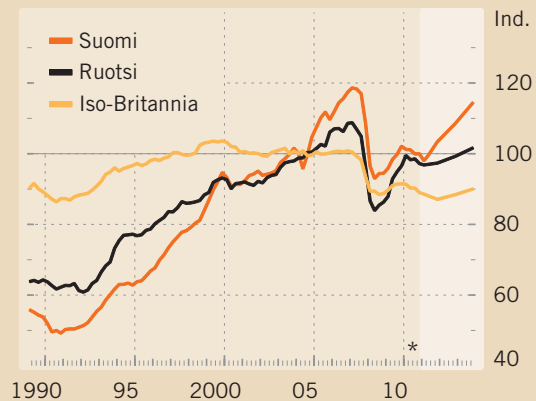
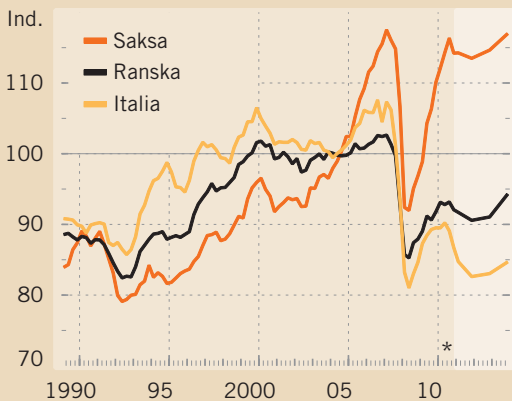
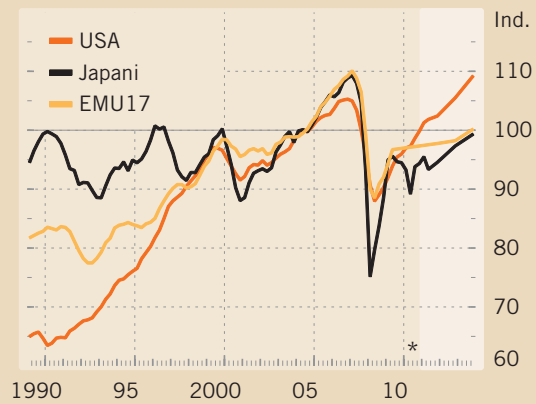
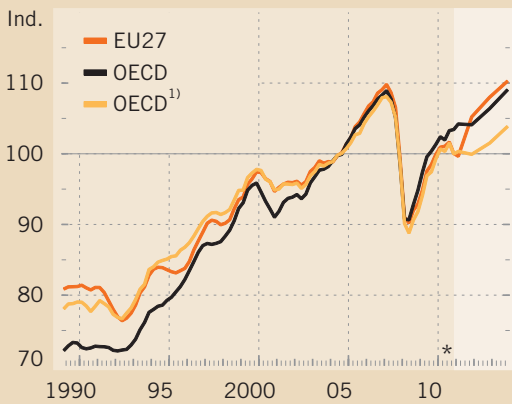
	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^F
Yksityinen kulutus	0.9	0.2	-0.5	0.2	1.3
Julkinen kulutus	0.6	-0.3	-0.9	0.5	1.1
Kiinteät bruttoinv.	-0.8	1.4	-2.4	-0.1	4.7
Kotimainen kok.kys.	1.7	1.5	-0.9	0.6	2.2
Vienti	10.7	6.3	1.5	3.5	3.5
Tuonti	8.9	3.9	-0.9	3.3	6.3
BKT	2.2	1.4	-0.6	0.5	1.6
Teollisuustuotanto	7.0	3.5	-2.8	0.5	2.0
Inflaatio, HICP	1.7	2.5	2.1	1.8	1.9
Työttömyysaste	10.3	10.2	10.2	11.0	9.8
Julk. sek. tasapaino, per BKT	-6.2	-4.1	-3.3	-2.8	-2.1
Julk. sek. velka, per BKT	85.4	87.2	92.5	93.0	91.9

Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

Keskuspankin rajaton ostoilmoitus saattaa olla se ”suuri sinko”, jota markkinat ovat odottaneet mm. eurobondien muodossa. Jo pelkkä tieto rajattomasta rahoituksesta voi ehkäistä spekulatiota. Luultavasti markkinat kuitenkin testaavat tilanteen, ja mahdollinen uusi sokki vaikkapa öljykriisin muodossa voi edellyttää suuria operatioita. Keskuspankin joukkovelkakirjaostot jälki-markkinoilta kerryttäisivät jäsenmaiden riskejä kuten rahoitusmarkkinoiden peräänkuuluttamat jäsenmaiden rahoitukseen suoraan käytettävät

eurobondit, jos ostoja ei steriloitaisi. Rahoituksen hankinta eurobondein lisää jäsenmaiden riskejä. Yksinkertaisimmassa versiossa jopa yksi maa voi joutua kantamaan koko riskin (ks. artikkeli. s. 70). EKP:n ostoissa riskit jakautuvat ennalta sovitussa suhteessa. EKP ostojen sterilointi – ostojen rahamäärää lisäävän vaikutuksen eliminointi myymällä muita arvopapereita vastaavalla määrällä – palauttaa jäsenmaiden euroissa mitatut lisävastuut ennalleen. Riskit kuitenkin lisääntyvät, koska ostettavat valtion joukkovelkakirjat ovat

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2005 = 100)

1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tullihallitus, Tilastokeskus.

ETLA S12.2/k01

myytäviä arvopapereita riskipitoisempia. (Ks. Eri-tyisteema s. 28.)

Euroalueen BKT supistuu tänä vuonna noin puoli prosenttia. Ensi vuoden BKT on hieman tätä vuotta korkeampi. Talouskasvua jarruttavat pyrkimykset julkisen talouden tasapainottamiseksi sekä kansainvälisen kysynnän laimeus. Talouskäänteeseen odotetaan ajoittuvan ensi vuoden alku-puoliskolle, kunhan eurokriisi saadaan hallintaan. Kasvu pysynee kuitenkin hitaana mm. velan pie-

ntämispyrkimyksen takia. Mikäli keskuspankin uusi aloite toimii, näkymät kohenevat ennustetusta.

RAAKA-AINEET HEILUTTELEVAT INFLAATIOTA

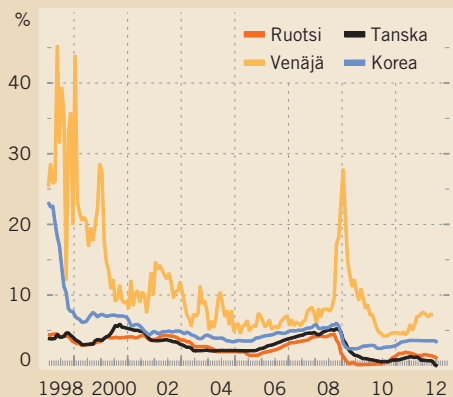
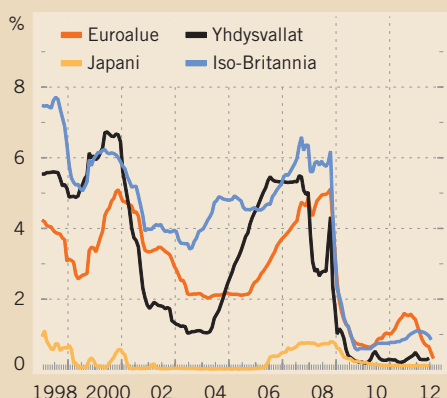
Raaka-aineiden hinnat ovat vaikuttaneet viime vuosina inflaatioon poikkeuksellisen voimakkaasti, vaikka niiden osuus hyödykkeiden tuotanto-kustannuksista on yleensä hyvin pieni. Tämä on johtunut, paitsi raakaöljyn myös useiden muiden raaka-aineiden hintojen moninkertaistumisesta 2000-luvun alun aikana. Hinnat ovat myös heilahdelleet vahvasti. Tähän kehitykseen on vaikuttanut keskeisesti Kiinan rivakka nousu teollisuusmahtina ohi Yhdysvaltojen 2000-luvulla. Tämä ”kysyntäsokki” moninkertaisti useat hinnat vuoden 2008 puoliväliin mennessä. Rajun kehityksen taustalla oli maailmantalouden mm. vaihtotaseiden suurina yli- tai alijääminä näyttäytynyt epätasapaino. Tämä heijastui talouskasvuun ja edelleen raaka-aineiden kysyntään Yhdysvalloissa ja Euroopassa tapahtuneen velkavivutetun kasvun ja Kiinassa tapahtuneen rakennemuutoksen takia.

Kesän 2008 jälkeen raaka-aineiden hinnat kääntyivät laskuun ja romahtivat talven laman aikana. Hinnat eivät kuitenkaan palautuneet vuosituhanen alun tasolle ja nousivat nopeasti, kun Kiinan talous käynnistyi lopputalvella 2008/9 tuntuvan elvytyksen tulvin. Teollisuusmaiden kysyntä kääntyi hintoja tukemaan kesällä 2012. Teollisuusmaiden kysynnän kasvu on kuitenkin ollut hidasta. Vain muutama teollisuusmaa on päässyt tuotannossaan kevään 2008 huipputasolle. Kasvu on alkanut hidastua niin teollisuusmaissa kuin kehittyvissä maissa, mikä yhdessä Kiinan kasvun hidastumisen kanssa on kääntänyt mm. metallien ja malmien hinnat laskuun. Muun muassa rautamalmin ja muidenkin teräksen tuotannossa käytettävien raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet tuntuvasti. Esimerkiksi rautamalmin keskeisenä referenssihintana käytetty tuontihinta Kiinaan oli syyskuun alussa vain puolet vuodentakaisesta.

RUOAN HINTA UUDESSA ENNÄTYKSESSÄ

Ruoan hinta (HWWI-indeksi) nousi heinäkuussa dollareissa mitattuna keskimäärin 17.4 pro-

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S12.2/k05

senttia edelliseen kuukauteen verrattuna. Euroisissa mitattu nousu oli peräti 36,4 prosenttia euron heikentymien takia. Molemmat hinnat nousivat uuteen ennätykseen. Tähän vaikuttivat viljan ja kasvisöljyjen tuntuva kallistuminen.

Ruoan kuluttajahinta on noussut tänä vuonna euroalueella kolmen prosentin tahtia. Vauhti kiihtyy jatkossa, jos heikot arviot Pohjois-Amerikan ja Venäjän sadoista realisoituvat. Yhdysvalloissa on tänä vuonna vallinnut pahin kuivuus puoleen vuosisataan.

Yhdysvaltojen ja euroalueen inflaatio on heilahdellut erityisesti öljyn hinnan vaihtelujen takia voimakkaasti, mutta ydininflaatio on tästä huolimatta pysynyt hyvin hallinnassa. Yhdysvalloissa energian ja ruoan hinnasta puhdistettu inflaatiovauhti on tosin liikkunut viime vuoden kesän jälkeen hieman yli kahdessa prosentissa. Euroalueen ydininflaatio on pysytellyt selvästi alle keskuspankin inflaatiotavoitteen.

RAAKAÖLJYN HINTA VAIHTELEE VOIMAKKAASTI

Raakaöljyn hinta on vaihdellut viimeaikoina voimakkaasti. Nykyvaihteluun vaikuttavat keskeisesti muutokset Lähi-itään liittyvien geopoliittisten riskien arvioissa, alkusyksyn hurrikaanijakso Pohjois-Amerikassa ja tyypilliset tuotanto-ongelmat öljyn tuotannossa. Raakaöljy vaikuttaa inflaatioon muun energian ja metallien tapaan epäsuorasti energiatuotteiden hinnan kautta.

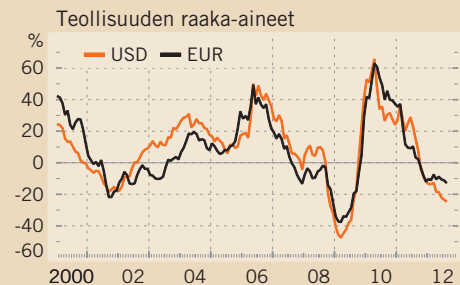
Raakaöljyn hinta on heilahdellut hyvin voimakkaasti kuluvan vuoden aikana. Vuoden alussa kärjistyneet Iranin ydinvoimaohjelmaan liittyneet pelot käänsivät hintatrendin tuntuvaan nousuun. Pelkojen vaimeneminen neuvotteluprosessin edetessä käänsi hinnan viime heinäkuun alkuun jatkuneeseen laskuun. Raakaöljyn (Brent-laatu) hinta laski alkuvuoden 127 dollarin huippunoterauksesta alimmillaan lähes 90 dollariin tynnyriltä. Syyskuun alussa tynnyrihintana oli noin 115 dollaria.

Energian paino on esimerkiksi euroalueen inflaatiossa suuri, 11 prosenttia. Energian kuluttajahintaindeksissä mitattu hinta on vaihdellut tänä

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, 2010=100

12 kk:n muutokset

vuonna 6–8 prosentissa. Heinäkuussa energia- tuotteet kiihdyttivät euroalueen inflaatiota 0.3 prosenttiyksikköä.

Teollisuusmaissa raaka-aineiden hintakehitys nostaa elinkustannuksia ja heikentää elintasoja, mutta useissa kehittyvissä ruoan tuotannosta riippuvissa maissa kolkuttaa jo uusi nälkäkriisi ja siitä nousevat poliittiset ongelmat.

MAAILMANKAUPAN KASVU ON HIDASTA

Maailmankaupan määrä supistui hollantilaisen CPB-tutkimuslaitoksen mukaan viime kesäkuussa 1.4 prosenttia edellisestä kuukaudesta toukokuuhun 2.6 prosentin nousun jälkeen. Kuluvan vuoden kasvu jää tänä vuonna pariin prosenttiin maailman heikon talouskehityksen ja kasvua vahvana ylläpitäneen Kiinan kasvun hidastumisen takia. Maailmankaupan keskihinnan odotetaan puolestaan laskevan vajaat kaksi prosenttia. Hinta oli kesäkuussa tosin jo 5.6 prosenttia vuodentakaista alempi, mutta sitä laski Yhdysvaltojen dollarin tuntuva vahvistuminen mm. euron suhteen. Mikäli valuuttakurssit pysyisivät vakaina, eikä hinta enää muuttuisi, hinnan laskuksi tulisi 1.2 prosenttia.

Maailmankaupan kasvu myötäilee maailman tuotannon kasvua, jonka odotetaan olevan vuosittain alun velkavivutettua yli neljän prosentin kasvua selvästi hitaampaa. Maailmankaupan määrän kasvu kiihtyy ennusteen mukaan vuonna 2013 kolmeen ja vuonna 2014 neljään prosenttiin. Vahvistuva maailmantalous alkaa tukea maailmankaupan hintoja ensi vuonna. Hinnat nousevat kuitenkin selvemmin vasta seuraavina vuosina.

Kansainväliset Suhdanteet -aikakauskirja

Kansainväliset Suhdanteet -raportti esittää Suhdannetta yksityiskohtaisemmin kansainvälisen talouden merkittävimmät viimeaikaiset tapahtumat sekä todennäköisimmän suhdannekehityksen. Tavoitteena on antaa esimerkiksi yritysjohdolle selkeää, valmiiksi mietittyä tietoa päätöksenteon tueksi. Lukijalle tarjotaan samalla mahdollisuus omaehtoiseen, kriittiseen arviointiin vertaamalla keskeisten ennustajien arvioita sekä tarkastelemalla graafisesti keskeisimpien talouden muuttujien viimeaikaista kehitystä.

Raportti ilmestyy neljä kertaa vuodessa sekä suomen- että englanninkielisenä. Lisäksi raportista on kaksikielinen verkkoversio www.sivuina. Elektronisen version kuvat päivitetään kerran kuukaudessa. Sivulta on tulostettavissa paperiraportissa olevan informaation ohella laadukkaita värikuvaloja ja suhdannekehitykseen raporttia syvemmin porautuvia artikkeleita. Luonnollisesti sivulle on kerätty myös lukuisa joukko muita hyödyllisiä www.sivuina osoitteita. Raportti täydentää olennaisesti Suhdannejulkaisusta saatavaa kansainvälisen talouden tietoutta.

Kansainväliset Suhdanteet kestotilauksena 200 euroa (pdf), 220 euroa (paperiversio).

Verkkoversio vuonna 2013 600 euroa.

Internet osoitteet: <http://www.etla.fi/kansuh> ja <http://www.etla.fi/kansuhE>.

WORLD TRADE AND WORLD COMMODITY PRICES 2010–2012

-katsaus sisältää arvion sekä maailmankaupan että raaka-ainehintojen näkymistä parin seuraavan vuoden aikana. Raaka-aineosiossa esitetään arviot mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien markkinoista sekä hintojen kehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Trade and World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja loka-marraskuussa. Katsaus laaditaan Euroopan suhdanneinstituutien liiton AIECE:n maailmankauppa- ja raaka-aineiden hinnat – työryhmässä, jossa ETLA on jäsenenä.

Kestotilauksena 160 euroa.

Kulutus- ja kannattavuusraportit (s. 15) ja Suhdanne näkymät-raportti (s. 12).

Katso tarkemmin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Euroalueen julkisen talouden kriisi on vaihe vaiheelta syventynyt. Valtion talouden rahoitukseen liittyvän kriisin kärjistyessä euromaat ovat toistaiseksi kyenneet sopimaan toimista, joilla akuutti tietyn maan julkisen sektorin rahoitukseen liittyvä likviditeetikriisi on saatu vähäksi aikaa hallintaan. Kreikan, Irlannin ja Portugalin maksuvalmius on pitänyt turvata erityisin tukipaketein, joilla pyritään samalla avustettavien maiden julkisten talouksien tasapainottamiseen ja niiden rakenteiden korjaamiseen heikoksi ajautuneen kilpailukyyn parantamiseksi.

Eurokriisin erityispiirre ovat julkisen talouden rahoitusongelmat, jotka nostavat kriisimaiden korkoja ja samalla alentavat joukkovelkakirjojen arvoa. Osin nämä ongelmat johtuvat vastuuttomasta finanssipolitiikasta ennen kriisiä, mutta myös yksityisen sektorin ylivelkaantumisesta ja sen kiertymisestä laman ja pankkisektorin tappioiden kautta valtionvelaksi.

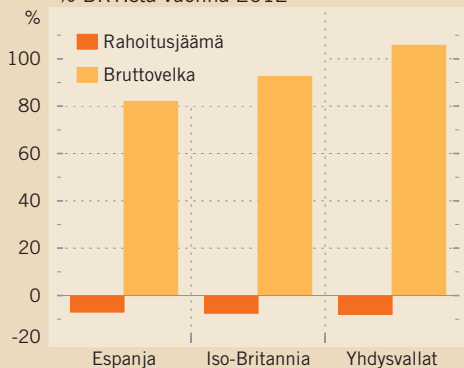
Kriisiin liittyy myös vaikea kilpailukykyongelma, johon useat euromaat ajautuivat mm. velkavivutetun kasvun avulla. Kreikassa vivun käyttäjänä oli erityisesti julkinen sektori, Irlannissa ja Espanjassa asuntosijoittajat. Kaikki kriisitaloudet olivat velkaantuneet tuntuvasti ulkomaille ennen kriisiä. Nopea, kotimaiseen kysyntää perustunut kasvu

nosti kustannustasoa, mutta tuottavuuden kasvu jäi vaatimattomaksi.

Taustalla on eräs keskeinen eurojärjestelmän valuvika, joka tekee yksittäiset euromaat alttiiksi spekulatiivisille valuuttakurssihyökkäyksen tapaisille kriiseille. Koko euroalueen tilanteen mukaan rahapolitiikan määrittävä Euroopan keskuspankki ei pysty tukemaan yksittäisten maiden kasvua ja valtioiden velanhoitokykyä samalla tavoin kuin esimerkiksi Federal Reserve tekee USA:ssa. EKP ei myöskään "takaa" esimerkiksi Espanjan tai Kreikan julkista rahoitusta kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa, Ison-Britanniassa ja Japanissa, joissa keskuspankki voi periaatteessa rajatta ostaa valtionvelkakirjoja. Itse asiassa EKP:lla on kielto rahoittaa jäsenmaita. Oma valuutta toimii myös puskurina ulkomaille tapahtuvaa pääomapakoa vastaan, koska tästä seuraava valuutan devalvoituminen heikentäisi sijoitusten tuottoja. Näistä tekijöistä johtuu, että esimerkiksi Espanjan julkisen velan tuotot (pitkät korot) olivat elokuussa 2012 korkeimmillaan yli 7 prosenttia. Yhdysvaltojen, Ison-Britannian ja Japanin pitkät korot olivat vastaavaan aikaan 1.8, 1.6 ja 0.8 prosentin tuntumassa. Espanjan korot olivat moninkertaiset esimerkkimaihin nähden, vaikka sen julkinen talous oli kriisistä huolimatta paremmassa tasapainossa. Euro pehmentää vastaavasti pääoman

Julkisen sektorin tasapaino eräissä maissa

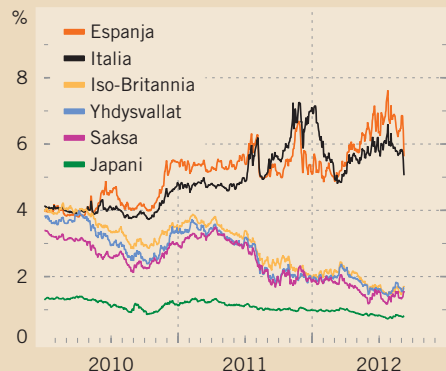
% BKT:sta vuonna 2012

Lähteet: IMF, ETLA.

ETLA S12.2/b236

10 vuoden valtionvelkakirjojen tuotto eräissä maissa

Lähteet: Bloomberg, ETLA.

ETLA S12.2/b237

vuotoa euroalueen ulkopuolisiin maihin. Tästä ovat hyötäneet euroalueen ”vahvat” maat kuten Saksa ja Suomi.

Kriisin ratkaiseminen ei ole helppoa, koska mit-tavan velkataakan pienentäminen ja samanai-kainen kilpailukyyn kohennus vaatii poikke-uksellisen rankkoja toimia, jotka ensivaiheessa heikentävät talouskasvua. Kestävä ratkaisu edel-lyttää lyhyellä aikavälillä markkinoiden rauhoit-tamista ja pitkällä aikavälillä johdonmukaista ta-louspolitiikkaa velan hallitukseksi pienentämiseksi ja kilpailukyyn parantamiseksi. Tässä tarvitaan Euroopan keskuspankin, Euroopan komission, Kansainvälisen valuuttarahaston ja kansallisvalti-oiden yhteisiä toimia. Keskuspankki pystyisi halu-tesaan rauhoittamaan markkinat vähäksi aikaa, mikä helpottaisi talouksien sopeuttamista, kun maksukyyn menetyksen uhka olisi väistynyt. Ko-ron lasku myös tukisi talouskasvua tuntuvasti.

EKP:n päätös aloittaa ehdolliset, määrältään ra-joittamattomat, lyhyen juoksuajan omaavien valtion lainojen ostot jälkimarkkinoilla syyskuun alussa, on yritys ratkaista eurokriisi luovalla ta-valla. Ostojen vaikutus euroalueen rahamäärään kompensoidaan muiden arvopaperien myymisel-le (ns. sterilisaatio), jotta vältettäisiin operatioi-den setelirahoitustulkinta. Ehdollisuus edellyttää kriisimaiden sitoutumista vakausmekanismien ohjelmiin, joilla pyritään kriisin katkaisemiseen ja talouden tervehdyttämiseen.

On vielä epäselvää, kuinka laajalle velanosto-oh-jelma ulottuu ja mitkä sen vaikutukset tulevat ole-maan. Ensimmäiset markkinareaktiot ovat olleet myönteisiä ja periaatteessa ohjelma voi olla se ”suuri sinko”, jota on kaivattu. Keskuspankin, jä-senvaltioiden ja vakausmekanismien välttämätön yhteispeli saattaa kuitenkin näin löyhässä liitossa muodostua ongelmaksi. Moraalikato ja ohjelmasta seuraava vastuiden kumuloituminen saattavat edellyttää kiinteämpiä pelisääntöjä.

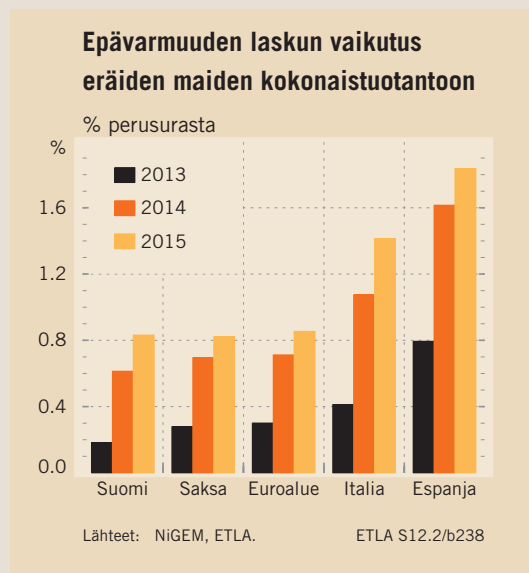
Oheisessa simuloinnissa on pyritty hahmotta-maan EKP:n ohjelman tyyppisen ratkaisukeinon vaikutuksia. Päätöksen odotetaan alentavan krii-simaiden, tässä tapauksessa kriittisten Italian ja Espanjan, pitkiä korkoja. Toisaalta se laskee tur-

vasatamina käytettyjen Saksan ja Suomen jouk-kovelkakirjojen hintoja (ja siten nostaa korkoa).

Korkovaikutuksen ohella toimi helpottaa rahoitus-oloja alentamalla mm. yritysten riskilisiä kaikis-sa maissa, mikä helpottaa investointipäätöksiä. Simuloinnissa julkisen sektorin tuottojen (pitki-en korkojen) oletetaan alentuvan Italiassa pro-senttiyksikön ja Espanjassa 1.5 prosenttiyksikköä mutta nousevan Saksassa ja Suomessa neljän-nesprosenttiyksikön.

Yritysten toimintaan liittyvien riskilisien oletetaan pienenevän kaikissa maissa yhtä paljon, mutta jäävän vielä korkeammaksi kuin ennen kriisejä. Varovasti mitoitettu epävarmuuden vähentämi-nen vaikuttaa ETLAssa käytössä olevan kansain-välisen talouden NiGEM-mallin mukaan merkit-tävästi talousnäkyymiin. Riskilisien lasku vahvistaa tuntuvasti investointeja ja tukee myös kulutusta. Tuonti lisääntyy tästä syystä vientiä enemmän, mutta kokonaisuutena suhdannekäänne parem-paa voi olla käsillä.

Avain kriisin ratkaisuun on saattanut löytyä. Tämä edellyttää kuitenkin, että ongelmamaiden halu korjata julkisen talouden tasapainoa ja kohentaa talouden kasvukykyä ei korkojen laskun myötä lopahda ja että pankkien ongelmat kyetään hoita-maan. Kummastakaan ei valitettavasti ole täyttä varmuutta.

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

TAVARAVIENNIN MÄÄRÄ JÄÄ SEKÄ TÄNÄ ETTÄ ENSI VUONNA AIEMMIN ARVIOITUA PIENEMMÄKSI

ETLA arvioi vielä keväällä, että tavaraviennin määrä kasvaa tänä vuonna noin prosentin. Kesän aikana kansainvälinen vientikysyntä on kuitenkin jäänyt odotettua heikommaksi, ja loppuvuoden näkymätkin ovat huonot. Länsimaiden kysyntä supistuu tänä vuonna, ja Venäjällä ja Kiinassa kysynnän kasvu hidastuu. Uuden ennustemme mukaan Suomen tavaravienti supistuu tänä vuonna noin prosentin viimevuotisesta.

Ensi vuonna länsimaiden vientikysyntä vähenee vielä hieman, mutta koko kansainvälinen kysyntä kääntyy kasvuun. Eurokriisi koskettaa kaikkia Euroopan maita, joten sen suhteen Suomi on samassa tilanteessa kuin muut maat. Tämän lisäksi Suomen tavaraviennin kehitystä rasittavat matkapuhelimien tuotannon alasajo, telakkateollisuuden heikko hintakilpailukyky sekä pape-riteollisuuden rakenteelliset ongelmat. Tavaravientimme kääntyy silti ensi vuonna runsaan 2 prosentin kasvuun.

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Muutos ed. vuodesta, %					Määrä ²⁾	
	Mrd. e 2011*	%-osuus 2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	Keskimäärin 2007→11	2012→16 ^E
Maa- ja metsätalous sekä kaivannaistoiminta	1.1	2.0	37.9	2.2	8	4	7	3.9	7
Puutavateollisuus	2.1	3.7	15.8	1.6	2	3	6	-7.1	4
Paperiteollisuus	9.0	15.8	16.9	-2.5	-3	4	4	-3.4	2
Graafinen teollisuus	0.0	0.0	13.8	-4.1	-1	0	0	-57.6	0
Metallien jalostus	7.8	13.8	47.0	7.3	0	4	3	-0.1	3
Metallituotteet	1.3	2.4	12.6	18.2	-2	4	2	1.2	2
Koneet ja laitteet	7.8	13.9	7.4	8.9	0	5	4	0.3	4
Kulkuneuvot	1.9	3.4	-10.3	-31.6	13	36	21	-17.8	19
Elektroniikka- ja sähköteoll.	7.6	13.4	-8.2	-4.0	-7	-17	2	-6.6	-1
Elintarviketeollisuus	1.3	2.3	1.0	5.7	2	4	2	1.8	3
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	0.7	1.3	7.9	6.6	-2	7	1	-0.3	0
Kemianteollisuus	12.3	21.7	13.2	8.6	2	3	2	2.4	2
Muu teollisuus	3.5	6.3
Tavaravienti yhteensä³⁾	56.6	100.0	10.8	1.9	-0.9	2.2	4.0	-2.9	2.9
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	49.0	86.6	-2.3	4
Tavara- ja palveluvienti³⁾	77.1	..	7.5	2.6	-1.1	2.7	4.1	-1.7	3.1

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Palvelut mukaanlukien viennin arvioidaan tänä vuonna supistuvan runsaan prosentin. Ensi vuonna koko tavara- ja palveluvienti kasvaa va- jaat 3 prosenttia.

MATKAPUHELIMIEN TUOTANNON LOPETTAMINEN NÄKYVIENTILUVUISSA JO TÄNÄ VUONNA

Viestintälaitteiden osuus koko sähkö- ja elektro- niikkateollisuuden viennin arvosta on viime vuosi- na huomattavasti pienentynyt. Vielä vuonna 2008

Vaihtosuhte (2000=100)

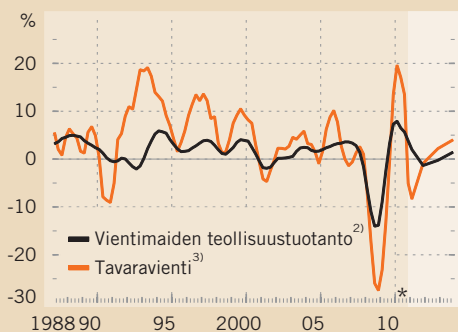

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.
Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/u01

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä¹⁾

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

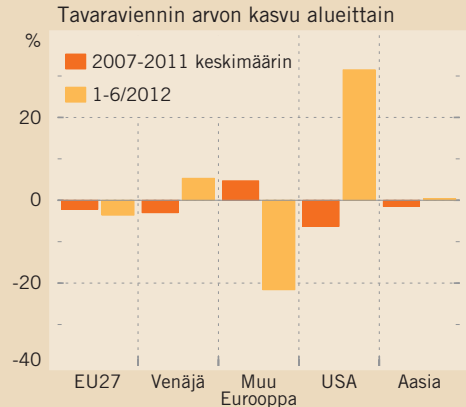
2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.

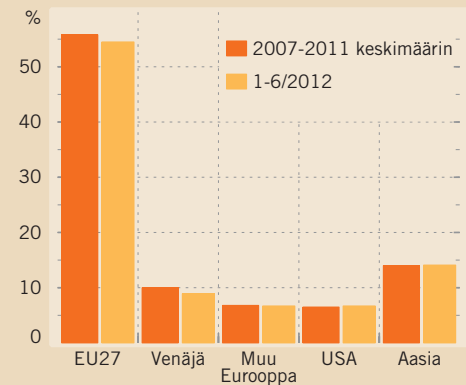
Lähteet: Tullihallitus, OECD.

ETLA S12.2/x01

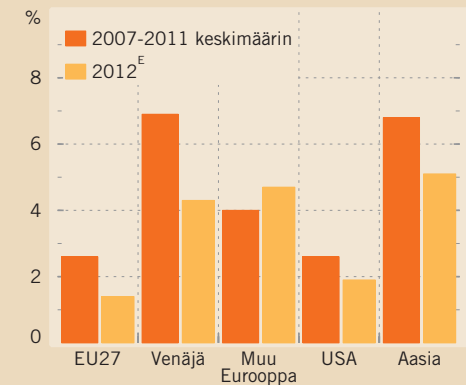
Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tullihallitus, IMF.

ETLA S12.2/x08

Vienti Eurooppaan väheni vuoden alkupuoliskolla, mutta toimitukset Aasiaan sekä Pohjois- ja Etelä-Amerikkaan lisääntyivät

Vienti EU27-alueelle väheni kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa arvoltaan 3 prosenttia ja vienti euroalueelle 2 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle lisääntyi 3 prosenttia.

EU27-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta oli kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa 54.5 prosenttia ja EU15-maiden osuus 46 prosenttia. Ruotsi pysyi edelleen Suomen tärkeimpänä vientimaana, mutta sen osuus laski 11.1 prosenttiin. Saksa oli Suomen toiseksi merkittävin vientimaa 9.3 prosentin osuudella. Alankomaiden osuus oli 6.9 ja Ison-Britannian 5.4 prosenttia.

Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä) oli toiseksi merkittävin vientialue, ja sen osuus oli 12.2 prosenttia. Kiinan osuus koko tavaraviennistä oli 4.7 prosenttia ja Japanin 1.8 prosenttia. Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) oli kolmanneksi tärkein vientialue 11.1 prosentin osuudella. Venäjä oli Suomen kolmanneksi suurin vientimaa 8.9 prosentin osuudella. Pohjois-Amerikan vientiosuus oli 7.5 prosenttia ja EFTA-maiden 4.5 prosenttia. Etelä-Amerikan osuus oli 3 prosenttia ja Lähi- ja Keski-idän 1.8 prosenttia.

Ensimmäisellä vuosipuoliskolla vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) kasvoi prosentin vuodentakaisesta, kun vienti Kiinaan lisääntyi arvoltaan 3 prosenttia, Japaniin 8 prosenttia ja Etelä-Koreaan 11 prosenttia. Toimitukset Intiaan vähenivät arvoltaan 24 prosenttia. Vientimme Venäjälle lisääntyi tammi-kesäkuussa arvoltaan 5 prosenttia vuodentakaisesta. Toimitukset Pohjois-Amerikkaan kohosivat 12 prosenttia. Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo nousi peräti 44 prosenttia vuodentakaisesta. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo sen sijaan supistui 7 prosenttia, kun vienti Arabiemiirikuntiin, Israeliin ja Iraniin väheni.

Tavaraviennin määrä supistui ensimmäisellä vuosipuoliskolla vajaan prosentin

Tavaraviennin määrä kasvoi viime vuonna 1.9 prosenttia edellisvuodesta, kansantalouden tilinpidon syyskuussa julkaistujen korjattujen ennakkotietojen mukaan.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä supistui 0.8 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä vientimäärä väheni 0.6 prosenttia. Tavaraviennin määrä supistui siten ensimmäisellä vuosipuoliskolla 0.7 prosenttia vuodentakaisesta.

Kausitasoitettuna tavaraviennin määrä kuitenkin kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 9.4 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toisella neljänneksellä vientimäärä laski 3.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Heinäkuussa tavaraviennin määrä lisääntyi Tullin ennakkotietojen mukaan 2.2 prosenttia vuodentakaisesta.

Kulkuneuvojen vientimäärä kohosi kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa 10 prosenttia vuodentakaisesta alustoimitusten ansiosta. Moottoriajoneuvojen vientimäärä oli 3 prosentin kasvussa. Kaksin ja öljytuotteiden vienti pysyi vahvana ja lisääntyi laskelmiemme mukaan noin 10 prosenttia. Kaivannaistoiminnan vientimäärä kohosi niinikään 10 prosenttia. Tekstiili- ja vaateteollisuuden vienti oli 6 prosentin kasvussa. Elintarvikkeiden sekä rakennusaineteollisuuden vienti lisääntyi runsaan prosentin vuodentakaisesta. Kumi- ja muovituotteiden vienti jäi edellisvuoden lukemiin. Kaikkien muiden toimialojen vienti jäi tammi-kesäkuussa vuodentaikaista pienemmäksi.

Nahka- ja kenkäteollisuuden vienti väheni 11 prosenttia. Suurista toimialoista eniten supistui paperiteollisuuden vienti, runsaat 6 prosenttia edellisvuodesta. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientimäärä väheni 4 prosenttia vuodentakaisesta. Alatoimialoista viestintälaitteiden vienti jäi 10 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkkeet) vienti supistui 3 prosenttia. Metallien jalostuksen vienti väheni ensimmäisellä vuosipuoliskolla vajaan 2 prosenttia vuodentakaisesta. Puutavaraiteollisuuden sekä metallituotteiden vienti supistui vajaan prosentin. Koneiden ja laitteiden vientimäärä jäi puolisen prosenttia viimevuotista pienemmäksi.

Tavaroiden vientihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 5.9 prosenttia vuodentakaisesta. Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla vientihinnat nousivat kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin vain 0.6 prosenttia viimevuotisesta. Vastaavasti Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kohosi tammi-kesäkuussa 0.4 prosenttia edellisvuodesta.

niiden osuus oli 57 prosenttia, viime vuonna se oli enää 27 prosenttia ja kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa vajaat 25 prosenttia.

Sähkömoottorien, -generaattorien ja -muuntajien osuus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli ensimmäisellä vuosipuoliskolla 36 prosenttia. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteiden osuus oli 10 prosenttia. Sähköjohtojen ja kytkentälaitteiden osuus oli 6.5 prosenttia. Säteilylaitteiden sekä sähkölääkintä- ja sähköterapialaitteiden osuus oli 5.3 prosenttia. Niiden vienti lisääntyi arvoltaan 24 prosenttia. Tietokoneiden ja niiden oheislaitteiden osuus oli 4.4 prosenttia. Elektronisten komponenttien ja piirilevyjen osuus oli 3.3 prosenttia ja sähkölampujen ja -valaisimien osuus 2.6 prosenttia. Molempien ryhmien viennin arvo nousi runsaat 10 prosenttia.

Tietoliikennevälineitä valmistava Nokia ilmoitti kuluvan vuoden helmikuussa, että yhtiö siirtää kokoonpanotuotantonsa Aasiaan tämän vuoden aikana, mutta Suomeen jää vielä asiakaskohtaisia älypuhelimien räätälöintiä ja pakkausta. Nokian päätös lopettaa matkapuhelimien tuotanto Salon tehtaalla tuli julkisuuteen kesäkuussa, ja se tarkoittaa sitä että sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti supistuu myös tänä ja ensi vuonna.

Teknologiaateollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden uusien vientitilausten arvo jäi tammi-kesäkuussa peräti 35 prosenttia vuodentakaisesta pienemmäksi. Kertyneen tilauskannan arvo oli 31 prosenttia edellisvuotista pienempi. Toisella neljänneksellä uusien tilausten arvo supistui 6 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Arvioimme, että koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin määrä supistuu tänä vuonna 7 prosenttia ja ensi vuonna 17 prosenttia. Laskelmiemme mukaan viestintälaitteiden vientimäärä supistuu tänä vuonna noin 20 prosenttia ja ensi vuonna vajaat 70 prosenttia. Viennin volyymit ovat viime vuosina kuitenkin pudonneet jo niin paljon, että vaikutus koko tavaraviennin volyymiin jää suhteellisen pieneksi. Vuonna 2000 viestin-

tälaitteiden viennin osuus koko tavaraviennin arvosta oli runsaat 22 prosenttia, mutta viime vuonna se oli enää vajaat 4 prosenttia. Tänä vuonna sen osuus laskee 3 prosenttiin.

Kemianteollisuus on kuten viime vuonna viennin arvo-osuuksilla mitattuna suurin toimiala. Kemiikaalit ja kemialliset tuotteet ovat tärkein alatoimiala. Niiden vienti jää tänä vuonna edellisvuoden lukemiin ja kasvaa ensi vuonna noin 2 prosenttia. Öljytuotteiden vienti lisääntyy noin 6 prosenttia tänä vuonna ja vajaat 5 prosenttia ensi vuonna. Myös kumi- ja muovituotteiden vienti jää tänä vuonna edellisvuoden tasolle. Ensi vuonna kasvua kertyy runsaat 2 prosenttia.

Paperiteollisuus on arvo-osuuksilla mitattuna toiseksi suurin toimiala. Sen lyhyen aikavälin vienninäkymät ovat viime aikoina hieman parantuneet. Uusien tilausten arvon lasku on pysähtynyt ja se on kääntymässä kasvuun. Paperiteollisuus sai heinäkuussa uusia tilauksia arvoltaan 7 prosenttia enemmän kuin viime vuonna. Tammiheinäkuussa tilausten arvo oli siten enää vajaat 4 prosenttia edellisvuotista pienempi. Pitkällä tähtäimellä alan vienti ei kuitenkaan nouse takavuosien lukemiin. Paperituotannon kapasiteetti Suomessa on vähentynyt, kun paperitehtaita on lakkautettu. Painopaperin tarve laskee, koska mainonta lehdissä vähenee ja siirtyy sähköiseen mediaan. Paperiteollisuuden viennin arvioidaan supistuvan tänä vuonna noin 3 prosenttia. Suhdanteiden parantuessa toimialan vienti kääntyy ensi vuonna noin 4 prosentin kasvuun.

Koneiden ja laitteiden vienti Eurooppaan jäi tammi-kesäkuussa edellisvuoden lukemiin. Aasiaan vietyjen tavaroiden arvo oli 17 prosenttia vuodentakaisesta pienempi, ja sen osuus alan viennistä oli enää 18 prosenttia. Vienti Pohjois-Amerikkaan lisääntyi sen sijaan arvoltaan 38 prosenttia (sen osuus oli runsaat 9 prosenttia). Toimialan viennin kasvu on viime kuukausina jäänyt heikoksi. Kone- ja metallituoteteollisuuden uusien vientitilausten arvo supistui huhti-kesäkuussa 21 prosenttia vuodentakaisesta ja 5 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vientitilaukanta oli kesäkuun

lopulla prosentin edellisvuotista pienempi. Koneiden ja laitteiden vientimäärän arvioidaan tänä vuonna jäävän edellisvuoden lukemiin. Ensi vuonna vienti kasvaa noin 5 prosenttia.

Kansainvälisen teräsjärjestön (World Steel Association) tilastojen mukaan koko maailman teräksen tuotanto lisääntyi kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa prosentin viimevuotisesta. Kiinan tuotanto kasvoi runsaat 2 ja koko Aasian vajaat 2 prosenttia. EU27-maiden tuotanto supistui vajaat 5 prosenttia, mutta muun Euroopan kohosi vajaat 6 prosenttia. Pohjois-Amerikan tuotanto kasvoi 6 prosenttia. Suomen teräksen tuotanto väheni tammi-heinäkuussa vajaat 7 prosenttia, mikä oli enemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Suuret kaasu-putkitoimitukset Suomesta ovat päättyneet, ja alalla on myös paljon uutta vapaata kapasiteettia. Kaivostoiminnan ja louhinnan tuotanto on viimeisen puolen vuoden aikana supistunut tuntuvasti, mikä myös hidastaa metallien jalostuksen tuotannon ja viennin kasvua. Metallien jalostuksen viennin määrä jää tänä vuonna edellisvuoden lukemiin. Ensi vuonna toimialan vienti kasvaa noin 4 prosenttia.

Moottoriajoneuvojen osuus kulkuneuvoteollisuuden viennin arvosta oli kuluvan vuoden tammikuussa 54 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen osuus oli 46 prosenttia.

Kulkuneuvojen vienti kasvaa tänä vuonna noin 13 prosenttia. Moottoriajoneuvojen vientimäärän odotetaan kasvavan noin 4 prosenttia ja laivateollisuuden runsaat 30 prosenttia viimevuotisesta.

Telakkateollisuuden tilauskanta on edelleen aika heikko. Uusia risteilijöitä ei ole tilattu tänä vuonna. Kuluvan vuoden tammikuussa toimitettiin 180 miljoonan euron arvoinen risteilylautta. Täna vuonna on lisäksi valmistunut kolme erikoisalusta. Loppuvuonna toimitetaan saaristolautta ja kaksi öljynporaustalautan osaa. Ensi vuonna valmistuu viisi erikoisalusta. Vuonna 2014 toimitetaan risteilyalus, muita laivoja ei ole tilauksessa.

Laivateollisuuden vienti kasvaa ensi vuonna noin 50 prosenttia ja moottoriajoneuvojen vajaat 30 prosenttia tämänvuotisesta. Koko kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvaa noin 35 prosenttia.

Moottoriajoneuvojen viennistä 24 prosenttia oli vuoden alkupuoliskolla henkilöautojen vientiä. Moottoriajoneuvovientimme huippuvuosina 2006–2008 autojen jälleenvienti Venäjälle oli hyvin merkittävä. Taloustaantumana, Venäjän vuonna 2009 asettamat autojen tuontitullit sekä lisääntynyt autojen tuotanto Venäjällä ovat vähentäneet autojen vientimääriä merkittävästi. Tuontitullien tarkoituksena on nostaa kotimaan tuotantoa, ja niiden seurauksena autojen tuonti Venäjälle romahti. Autojen vienti Suomen kautta Venäjälle pysyy myös lähivuosina melko vähäisenä. Autojen tuonti suoraan Venäjälle on lisääntynyt, kun uusi Laukaansuun suursatama (Ust-Lugan satarma) Pietarin lähistöllä on otettu käyttöön.

Garia Golf -sähköautojen sarjatuotanto aloitettiin Uudessakaupungissa joulukuussa 2009. Valmistusmäärät ovat kuitenkin vielä suhteellisen pieniä. Fisker Karma -hybridisähköauton sarjatuotanto alkoi maaliskuussa 2011.

Valmet Automotive ja venäläinen Marussia Motors allekirjoittivat kuluvan vuoden maaliskuussa sopimuksen B2-urheiluauton valmistuksesta. Tuotanto Uudessakaupungissa käynnistyy tämän vuoden lopulla tai vuonna 2013.

Uudenkaupungin autotehdas ja Daimler AG sopivat heinäkuussa Mercedes-Benz A-sarjan valmistamisesta vuodesta 2013 vuoteen 2016. Autoja valmistettaisiin yli 100 000 kappaletta.

Elintarviketeollisuuden viennin kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna viime vuoden vajaasta 6 prosentista 2 prosenttiin. Noin kolmannes toimialan viennistä suuntautuu Venäjälle. Elintarvikkeiden vienti Venäjälle lisääntyi tammi-kesäkuussa arvoltaan 8 % ja juomien vienti arvoltaan 45 %.

Arviot toimialojen viennin kehityksestä vuosina 2012–2014 esitetään s. 30 olevassa taulukossa.

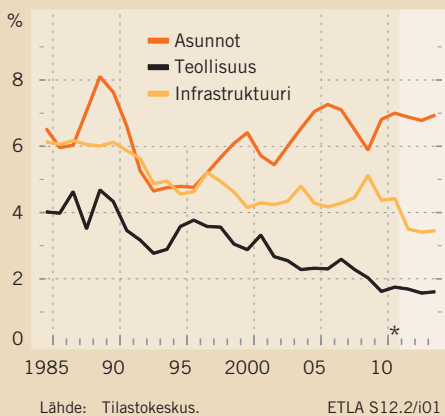
Investoinnit

INVESTOINNIT LASKUUN LOPPUVUONNA

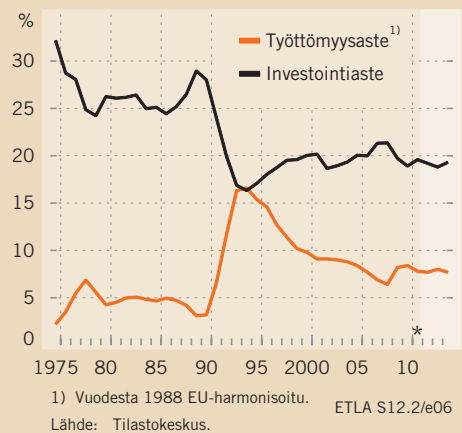
Kansantalouden investointiaktiiviteetti on alkuvuonna vaimentunut. Tilastokeskuksen lukujen mukaan vuoden toisella neljänneksellä investointien kasvu pysähtyi.

Ennakoivat suhdanneosoittimet kuten rakennusten aloitukset ja investointitavaroiden tuonti viittaavat investointien kääntyvän laskuun vuoden jälkipuoliskolla.

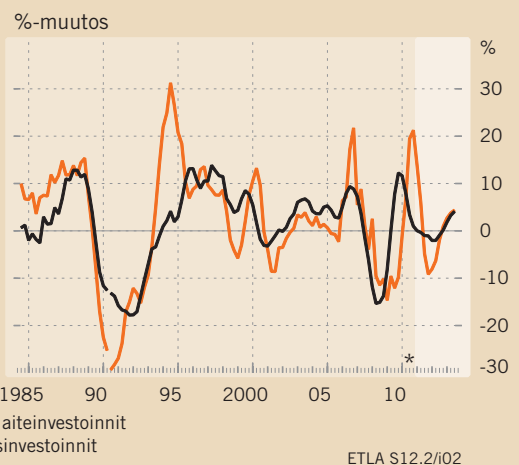
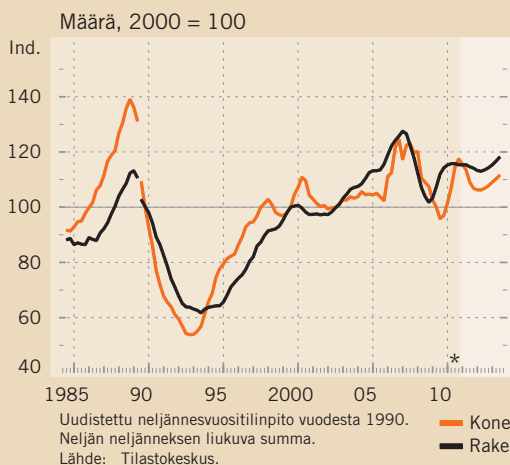
Investoinnit suhteessa BKT:hen

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

Rakennusinvestoinneissa odotukset ovat synkimät. Yritysten talonrakennusten aloitukset putoasivat alkuvuonna peräti 25 prosenttia. Asuntojen uudishankkeita aloitettiin vajaat 10 prosenttia vuodentakaisista vähemmän.

Rakennushankkeiden ohella yritysten tuotannolliset investoinnit ovat supistumassa heikon vientikysynnän ja yritysten kannattavuusvaikeuksien takia. Vuoden jälkipuoliskolla ainoastaan maa- ja vesirakentamiseen ja yritysten ohjelmistoinvestointeihin odotetaan kasvua.

MATALA KORKOTASO LISÄÄ YLIVELKAANTUMISEN RISKIÄ

Heikentyvän vienti- ja kotimaisen kysynnän sekä kasvavien kannattavuusongelmien vuoksi koko kansantalouden investointien odotetaan supistuvan tänä ja ensi vuonna. Poikkeuksellisen matala korkotaso lieventää investointien putoamista, mutta muodostaa suuren riskin virheinvestoinneille. Näin on etenkin kotitalouksilla, joiden optimitiset tulo-odotukset matalan korkotason oloissa saattavat johtaa ylivelkaantumiseen.

Tänä ja ensi vuonna kotitalouksien asuinrakennusinvestointien määrän arvioidaan vähenevän

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2011*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Rakennukset	24.4	65.8	8.3	3.8	-1.4	-1.4	4.1	0.5	2.2
Talonrakennukset	21.1	56.9	10.3	6.0	-2.1	-2.0	3.8	0.8	1.6
- asuinrakennukset	12.9	34.8	24.6	5.0	-1.5	-1.4	3.0	0.6	1.2
- muut talonrakennukset	8.2	22.1	-7.2	7.5	-3.0	-3.0	5.0	1.1	2.2
Maa- ja vesirakennukset	3.3	8.9	-3.5	-10.9	4.0	3.0	6.3	-1.7	6.4
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	9.5	25.6	-12.1	19.5	-5.0	-2.4	4.2	2.0	1.1
Muut kiinteät investoinnit	3.2	8.6	0.4	-0.5	4.0	3.0	4.5	-0.3	4.3
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	37.1	100.0	1.9	6.8	-1.5	-1.3	4.1	0.7	2.2

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

Pääomatavararyhmä	2011*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Maa- ja metsätalous	1.5	4.6	-8.4	1.0	-1.0	0.0	1.0	-0.7	0.4
Teollisuus	3.7	11.4	-16.0	13.0	-4.0	-5.0	6.0	-3.5	0.7
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.5	4.6	-14.8	6.0	0.0	1.0	8.0	7.1	12.5
Rakentaminen	0.8	2.5	5.5	10.0	-5.0	-5.0	7.0	2.8	1.3
Asuntojen omistus	12.7	39.1	24.1	5.0	-1.5	-1.4	3.0	0.3	1.2
Yksityiset palvelut	12.3	37.8	-3.4	4.0	-1.8	-1.0	4.7	1.9	2.3
Yksityiset investoinnit	32.5	100.0	3.4	7.6	-1.9	-1.6	4.2	0.7	2.1
Julkiset investoinnit	4.6	12.4	-7.6	0.6	2.0	1.0	3.0	1.3	2.5
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	37.1	100.0	1.9	6.8	-1.5	-1.3	4.1	0.7	2.2

1.5 prosentilla. Uudisrakentamisen varsin riippä kustannusten nousu huomioiden asuintoimintien arvo pysyy ennallaan. Vuonna 2014 asuintoimintien määrän odotetaan lisääntyvän vaatimattomat 3 prosenttia.

TEOLLISUUDEN INVESTOINNIT SUPISTUVAT TÄNÄ JA ENSI VUONNA 5 PROSENTTIA

Teollisuuden investointiaktiiviteetti supistuu tänä ja ensi vuonna 5 prosenttia. Toimialoittain tarkasteltuna investointien putoaminen on suhteellisesti suurinta kulutustavaratuotannossa sekä metalli- ja elektroniikkateollisuudessa. Vientikysynnän elpymisen ja yritysten tuloskehityksen paranemisen myötä teollisuuden investointien odotetaan kääntyvän 6 prosentin kasvuun vuonna 2014.

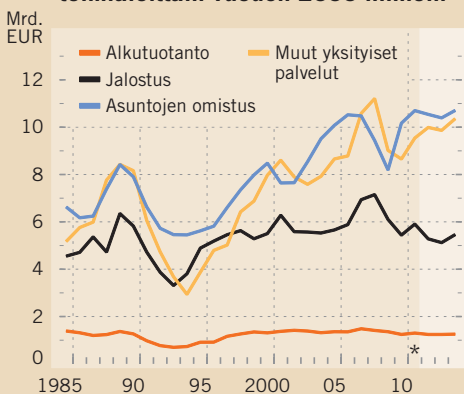
Yksityisillä palvelualoilla investointien lasku jää teollisuuden lukuja pienemmäksi. Liike-elämän palveluissa kuten informaatio- ja viestintäyrityksissä investoidaan lisää jatkossakin, mutta liikenteen ja kaupan alalla ne putoavat tuntuvasti. Yksityisten palvelualojen odotetaan supistavan investointejaan kumpanakin ennustevuotena 1.5 prosenttia. Vuonna 2014 palvelualojen investoinnit kohoavat runsaat 4 prosenttia.

Julkisyhteisöjen kireästä rahoitustilanteesta huolimatta niiden investointien odotetaan lisääntyvän hienokseltaan sekä tänä että ensi vuonna. Valtion ja kuntien palvelutalorakentaminen vähennee, mutta maa- ja vesirakennushankkeet pitävät julkiset investoinnit parin prosentin kasvussa. Vuonna 2014 julkiset investoinnit saavat uuden kasvusysäyksen, kun kahden ydinvoimalan rakennustyöt käynnistyvät.

INVESTOINTIASTE PYSYY MATALANA

Kansantalouden investointiaste on viime vuodet pysynyt hyvin matalana ja yritysten pääomakan- ta on supistunut. Suhdannetaantuma heikentää näitä lukuja edelleen. Ennustejakson lopulla investointiasteen arvioidaan kohoavan 18.3 prosenttiin, mikä on alhaisin luku 15 vuoteen.

Yksityisten investointien määrä toimialoittain vuoden 2000 hinnoin

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/i03

Yksityinen kulutus

VEROTUKSEN KIRISTYMIEN TAITTAA OSTOVOIMAN KASVUN

Ennustejaksolla kotitalouksien palkkasumman kasvun arvioidaan vaimenevan. Keskituntiansioiden nousu jatkuu 3 prosentin tuntumassa, mutta työpanoksen kysyntä vähenee heikkenevän suhdannetilanteen vuoksi. Välillisen verotuksen kiristyminen jarruttaa kotitalouksien ostovoiman kasvua. Inflaatio pysyy 3 prosentin tuntumassa, mikä kaventaa kotitalouksien reaalisuuden kasvua.

Parin seuraavan vuoden aikana kotitaloussektorin tulokehitys jää poikkeuksellisen vaikeaksi. Yrittäjätulojen kasvun arvioidaan vaimenevan heikkenevän suhdannetilanteen myötä. Omaisuustulojen kasvua kaventaa yritysten aiempaa heikompi kannattavuus ja matala korkotaso.

Metsätalousyrittäjien tulojen kasvu vaimenee viime vuodesta metsäteollisuuden suhdannenäkymien heikkenemisen vuoksi. Esimerkiksi kanto hinnat ovat selvästi alemmat kuin vuosi sitten. Maatalousyrittäjien tuloja saattaa kaventaa heikko sato, mutta toisaalta maatalouden raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen vahva nousu voi tukea merkittävästi yrittäjien tuloja. Maatalouden tuottajahinnat olivat alkuvuonna lähes viime vuoden tasolla, mutta HWWI-indeksin mukaan elintarvikkeiden raaka-aineiden euromääräiset

maailmanmarkkinahinnat kääntyivät heinäkuussa lähes 40 prosentin nousuun.

Laskennalliset asuntotulot kääntyivät viime vuonna selvään laskuun muun muassa energian kallistumisen vuoksi. Laskennallisten asuntotulojen kasvun arvioidaan jäävän ennustejaksolla vaikeaksi energian korkean hinnan ja ennustejaksoson loppupuolelle ajoittuvan korkotason nousun vuoksi. Muiden yrittäjätulojen kasvun odotetaan jatkuvan vaikeana talouden hitaan elpymisen myötä. Myös kotitalouksien omaisuustulojen odotetaan kasvavan hitaasti.

Vuoden 2011 syksyllä tehdyn ns. raamiratkaisun perusteella tämän ja ensi vuoden sopimuspalkkojen nousu asettuneeseen 2 prosenttiin. Liukumat ja rakennemuutos mukaan lukien säännöllisen työajan ansiotasoindeksiin arvioidaan kohoavan tänä vuonna runsaat 3 prosenttia ja ensi vuonna vajaat 3 prosenttia.

Kuluvana vuonna kokonaistuotannon kasvu jää puoleen prosenttiin, jolloin työpanoksen kysyntä saattaa hieman supistua. Palkkasumman kasvu vaimenee 4 prosenttiin.

Kulutusmenojen hinnan nousun arvioidaan asetuvan tänä vuonna vajaaseen 3 prosenttiin lähinnä välillisen verotuksen kiristymisen vuoksi. Muun muassa alkoholin, liikenteen polttoaineiden ja henkilöautojen hyödykeverotusta kiristettiin.

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E
Palkat	78.5	81.9	84.3	87.5	4.4	4.3	3.0	3.7
Työnantajan sos. kulut	18.1	19.0	19.6	20.4	5.3	4.7	3.5	4.0
Omaisuustulot	9.9	9.8	9.4	10.0	14.0	-1.0	-3.8	6.2
Yrittäjätulot	12.6	12.4	12.5	13.0	-1.4	-2.1	1.4	4.0
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta, netto	-12.3	-12.8	-13.3	-14.3	13.4	4.3	4.0	7.2
Muut tulot ja tulonsiirrot ulkomaille, nettolisäys	0.0	-0.3	-0.3	-0.3				
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	106.4	109.4	111.8	115.8	3.5	2.8	2.2	3.6

Lähde: Tilastokeskus.

Työn tuottavuuden arvioidaan kohoavan tänä vuonna vain vähän, joten viime syksynä tehdyt palkkaratkaisut voimistavat selvästi yksikkötyökustannusten nousua ja samalla heikentävät kustannuskilpailukykyä. Keskimäärin kotitalouksien reaalitylojen arvioidaan jäävän tänä vuonna suunnilleen viime vuoden tasolle.

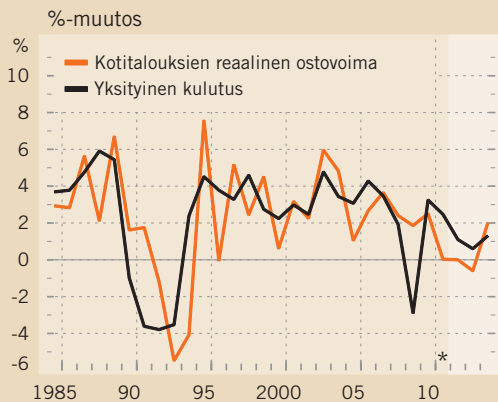
KULUTUSKYSYNNÄN KASVU VAIMENEEE

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla kestokulutushyödykkeiden kysynnän vuosikasvu oli 2.2. prosenttia. Ensimmäisen neljänneksen autojen kysyn-

nän vahva nousu kääntyi toisella neljänneksellä voimakkaaseen alamäkeen huhtikuun alussa voimaan tulleen autoveron korotuksen vuoksi. Sen sijaan vähittäiskaupan myyntitilastojen perusteella tietoliikennelaitteiden ja tietokoneiden kysyntä lisääntyi voimakkaasti myös toisella neljänneksellä, mutta muun muassa huonekalujen myynti jäi lähes viime vuoden tasolle.

Kestokulutushyödykkeiden kysynnän kasvun arvioidaan vaimenevan vuoden jälkipuoliskolla heikon reaalisen ostovoiman kehityksen vuok-

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalinen ostovoima ja säästämisaste

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/c01

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Kulutuserä	Mrd. e 2011*	Määrän muutos				Keskimäärin, %	
		Edellisestä vuodesta, %				2007→11	2012→16 ^E
Kestokulutustavarat	9.2	8.2	1.0	-2.0	3.5	3.0	1.5
Puolikestävät tavarat	9.4	3.8	2.0	1.0	1.5	3.1	2.0
Lyhytikäiset tavarat	28.9	0.8	1.5	1.5	1.0	1.2	1.0
Palvelut	53.4	3.0	1.0	0.5	1.0	1.2	1.0
Muut ¹⁾	4.4	-6.8	-1.0	-2.0	-2.0	3.1	-0.5
Yksityiset kulutusmenot	105.3	2.5	1.1	0.6	1.3	1.5	1.5
Kotitalouksien reaalinen ostovoima²⁾		0.2	0	-0.6	2	2.1	1.0
Säästämisaste, %		1.1	0.2	-0.9	-0.2	1.6	0.0

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

si. Puolikestävien tavaroiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, kysynnän odotetaan kasvavan vajaan 2 prosentin tuntumassa. Myös palvelujen ja lyhytikäisten tavaroiden kysynnän kasvu jatkuu hieman aiempaa vaimeampana. Vähittäiskaupan myynnin kasvun odotetaan hidastuvan viime vuoden 3.2 prosentista vajaan kahteen prosenttiin. Yhteensä yksityisten kulutusmenojen määrän arvioidaan kasvavan tänä vuonna 1.2 prosenttia.

Vuonna 2013 kotitalouksien reaalisen ostovoiman arvioidaan supistuvan 0.6 prosenttia korkean inflaation, verotuksen kiristymisen ja työpaikannoksen supistumisen vuoksi. Kulutusmenojen määrän kasvu jää vähäiseksi. Säästämisaste pysyy poikkeuksellisen matalana.

Vuonna 2011 työtulojen osuus kansantulosta pysyi lähes edellisen vuoden tasolla, ja samalla yritysten kannattavuuden koheneminen pysähtyi. Ennustejaksolla työtulojen osuuden kansantulos-

ta arvioidaan pysyvän lähes ennallaan viime syksyn raamisopimuksessa solmittujen palkkatarkistusten perusteella.

KULUTTAJIEN LUOTTAMUS HEIKENTYNYT

Kuluvan vuoden aikana kotitalouksien arviot taloustilanteesta ovat selvästi heikentyneet. Odotukset Suomen tulevasta talouskehityksestä olivat selvästi aiempaa pessimistisemmät. Oman taloudellisen tilanteensa kuluttajat arvioivat heikenevän hieman, ja myös työllisyystilanne arvioitiin aiempaa huonommaksi.

Sen sijaan ajankohtaa lainanoton kannalta pidetään edelleen melko edullisena. Kiinnostus suurempiin hankintoihin pysyi kuitenkin lähes samalla tasolla kuin viime vuonna keskimäärin.

MATALA KORKOTASO JA OPTIMISMIN VAHVISTUMINEN PIRISTÄVÄT LUOTTOJEN KYSYNTÄÄ

EKP alensi ohjauskorkoa kesän aikana 0.75 prosenttiin. Myös markkinakorot ovat selvästi alen-

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2011*	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E
Työtulot	96.3	4.6	4.4	3.1	3.8	60.3	60.8	60.4	60.1
- palkat	78.4	4.4	4.3	3.0	3.7	49.0	49.4	49.0	48.8
- työnantajan sos.vak.maksut	18.0	5.3	4.7	3.5	4.0	11.3	11.4	11.4	11.4
Kotitalouksien yrittäjätulot	12.6	-1.4	-2.1	1.4	4.0	7.9	7.5	7.3	7.3
- yrittäjätulo maatal.	0.7	-11.7	3.0	3.0	0.0	0.3	0.3	0.3	0.3
- yrittäjätulo metsätal.	1.6	4.6	-5.0	-1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.9
- laskennallinen asuntotulo	4.6	-5.2	-6.0	-1.0	3.0	3.2	2.9	2.7	2.7
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	5.8	1.9	2.0	4.0	6.0	3.4	3.3	3.3	3.4
Omaisuuksien ja muut yrittäjätulot	30.5	3.3	1.8	6.0	6.9	16.8	16.5	16.8	17.3
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	24.2	13.2	4.7	6.0	2.8	15.0	15.2	15.5	15.3
Kansantulo	163.7	5.1	3.5	3.9	4.2	100	100	100	100
Poistot	30.0	3.7	4.0	4.0	4.5				
Ensitulo ulkomailta	-2.1								
Bruttokansantuote markkinahintaan	191.6	5.8	3.5	3.4	3.9				

tuneet viime vuodesta. Esimerkiksi 3 kuukauden markkinakorko oli syyskuun alussa vajaat 0.3 prosenttia. Sen sijaan luottojen keskikorko on pysynyt kahden prosentin tuntumassa korkomarginaalien nousun vuoksi. ETLAn ennusteessa ohjauksen arvioidaan pysyvän matalana ainakin ensi vuoden loppuun asti.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla luottojen kysyntä kasvoi selvästi viime vuodesta. Suomen Pankin tilastojen mukaan uusien asuntoluottojen nostot kasvoivat muutaman prosentin, sen sijaan kulusluottojen nostot lisääntyivät lähes 20 prosenttia. Luotonottoa vauhditti ensimmäisellä neljänneksellä uusien autojen myynnin vahva kasvu ennen autoveron korotusta.

Velkaantumisasaste, eli luottokanta suhteessa käytettävissä oleviin vuosituloihin, oli viime vuonna 115.6 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 113.2 prosenttia. Veloista merkittävä osuus oli asuntoluottoja. Kotitalouksien asuntoluottojen kuoletukset olivat viime vuonna noin 16 mrd. euroa. Tämä oli runsaat 17 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Kuluvan vuoden syyskuussa uusien asuntolainojen korko oli 2 prosenttia, mikä oli 0.6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuosi sitten. Melko matalan korkotason myötä kotitalouksien luotonottohalukkuuden kasvun odotetaan jatkuvan ennustejaksolla. Samalla kotitalouksien säästämisasteen arvioidaan pysyvän poikkeuksellisen matalana.

Julkinen talous

BUDJETTIKURIMUS JATKUU

Globaalin finanssikriisin pitkittyminen hidastaa talouskasvua ja vaikeuttaa entisestään teollisuusmaiden valtiontalouksien tervehtymistä. Yleisen suhdannetilanteen heikkous näkyy useimpien EU-maiden valtiontalouksien kasvavina alijääminä.

Myös Suomessa talouden taantumana merkit ovat selkeästi nähtävissä. Kokonaistuotannon ja tulojen kasvu vaimeni tuntuvasti vuoden toisella neljänneksellä. Tuoreiden tilastojen mukaan myös valtion ja kuntien rahoitus tilanne on kesän aikana heikentynyt.

Vuoden jälkipuoliskolla julkisyhteisöjen lainanototarpeen arvioidaan lisääntyvän, kun heikkenevä suhdannetilanne hidastaa veropohjien kasvua ja julkisten menojen nopean kasvuvaiheen odotetaan jatkuvan.

SUOMI VAKAUTTAA VERONKOROTUKSIN

Hallituksen toimet julkisen talouden vakauttamiseksi saivat jatkoa elokuun budjettiriihessä. Valtion ensi vuoden talousarvioon esitetään yh-

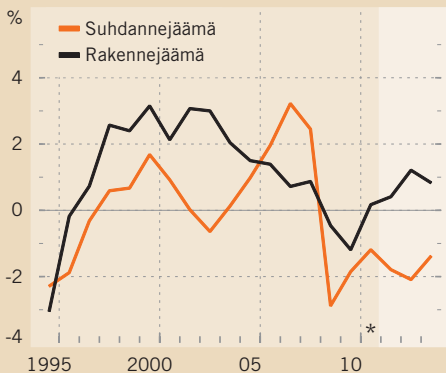
teensä noin 1.5 mrd. euron lisäsopeutustoimia. Kuluvaan vuoteen budjettiin verrattuna kiristävien toimenpiteiden kokonaismäärä jää noin 0.5 mrd. pienemmäksi.

Ensi vuodelle kaavailut vakautustoimet perustuvat lähinnä veronoton lisääntymiseen. Hallituksen esityksessä arvonlisäveroa korotetaan ensi vuoden alusta lukien 1 prosenttiyksiköllä. Henkilötuoverotus kiristyy, kun tuloveroasteikkojen kustannustarkistuksista luovutaan. Lisäksi otetaan käyttöön useita ns. solidaarisuusveroja.

Budjettiriihessä sovitut valtiontalouden menosäästöt jäävät verraten vähäisiksi. Runsaan 1 mrd. euron menojen karsiminen jaksotettiin useammalle vuodelle. Ensi vuonna valtio säästää korkeintaan 0.3 mrd. euroa ja sen jälkeen niiden toteutuminen näyttää hyvin epävarmalta.

Pidemmän aikavälin vakautustoimiin liittyy työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen yhdessä sopima sosiaalivakuutusmaksujen korotusohjelma. Maksuperusteita kiristettiin tänä vuonna keski-

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän¹⁾ hajotelma, %-yksikköä BKT:sta

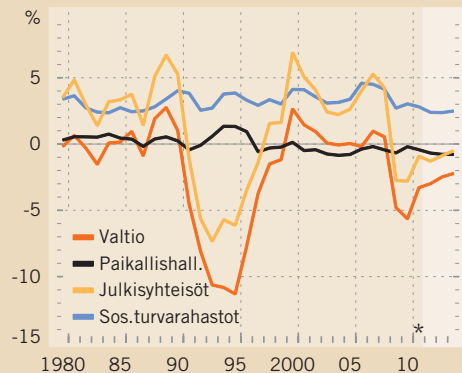

1) Pl. nettokorkomenot.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/g56

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/g43

määrin 0.4 prosenttiyksiköllä, ja ensi vuodesta lukien ne kohoavat vuosittain 0.2 prosenttiyksiköllä.

VALTION VELKA JATKAA KASVUAAN

Valtion rahoitusvajeen odotetaan hitaasti supistuvan lähivuosina. Sen sijaan paikallishallinnon rahoitusvaje on muodostumassa krooniseksi. Sosiaaliturvarahastojen rahoitus tilanne heikkenee, ja sitä rasittaa eläkerahastojen omaisuustulojen vaimea kehitys.

Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu rahoitusvaje suhteessa kokonaistuotantoon pienenee ennustejaksolla vaatimattomat 0.5 prosenttiyksikköä. Saman verran paranee suhdannekorjattu rahoitusjäämä ja sekin valtaosin veronkorotusten vuoksi. Vuonna 2014 suhdannepuhdistettu rahoitusasema on 0.5 prosenttia ylijäämäinen.

Valtion ja kuntien yhteenlaskettu lainaottotarve pysyy suurena koko ennustejaksen. Niiden yhteenlasketun bruttovelan arvioidaan lisääntyvän noin 6 mrd. euron vuosivauhdilla. Julkisen EMU-velan suhde kokonaistuotantoon kohoaa viimevuotisesta 49 prosentista vajaaseen 54 prosenttiin.

JULKISEN KULUTUKSEN KASVU HIDASTUU

Valtion ja kuntien kulutusmenojen kasvu vauhdittui viime vuonna 4 prosenttiin. Kulutusmenojen kasvua kiihdytti työvoimakustannusten kohoaminen, kun ansiotaso nousi edellisvuotta ripeämmin ja hyvinvointipalvelujen määräkin kääntyi kasvuun. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla kuntien toimintamenojen ja valtion kulutusmenojen kasvu jatkui vauhdikkaana.

Julkyhteisöjen tulot ja menot sekä rahoitusasema

	Mrd. e					Muutos, %			
	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	7.1	7.9	7.9	8.0	8.7	11.5	0.6	1.2	8.7
Välittömät verot	28.6	30.9	31.5	32.8	34.7	8.0	1.8	4.3	5.9
- josta yhteisövero	5.2	5.8	5.4	5.5	6.0	11.7	-6.2	1.0	9.8
Välilliset verot	23.9	26.8	27.9	29.5	30.2	11.7	4.4	5.5	2.5
Sosiaalivakuutusmaksut	22.9	24.0	24.9	26.0	27.2	4.8	3.9	4.2	4.7
Tulot yhteensä	82.5	89.5	92.2	96.3	100.9	8.5	3.0	4.4	4.7
Kulutusmenot	44.2	45.9	47.8	49.3	51.1	3.8	4.1	3.2	3.5
Tukipalkkiot	2.7	2.7	2.7	2.8	2.7	1.5	0.6	0.6	-0.1
Sosiaalimenot ja tulonsiirrot	37.5	39.2	40.8	42.5	44.2	4.5	4.1	4.1	4.0
- josta sosiaalietuudet ja avustukset	35.7	37.0	38.8	40.5	42.1	3.6	4.8	4.3	4.0
Korkomenot	2.6	2.8	2.8	2.9	3.1	9.0	-2.8	7.1	5.3
Menot yhteensä	87.0	90.7	94.1	97.5	101.1	4.2	3.7	3.6	3.7
Säästö	-4.5	-1.1	-1.8	-1.2	-0.2				
Poistot ja pääoman siirrot, netto	3.8	4.0	4.1	4.3	4.5	4.7	3.2	6.0	3.9
Pääoman bruttomuodostus ¹⁾	4.3	4.6	4.8	5.0	5.3	6.4	5.6	3.3	5.8
Rahoitusjäämä (nettoluotonanto)	-5.0	-1.8	-2.6	-1.8	-1.0				
Julkyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT, %	-2.8	-0.9	-1.3	-0.9	-0.5				
- valtio	-5.6	-3.3	-3.0	-2.5	-2.2				
- paikallishallinto	-0.2	-0.4	-0.7	-0.8	-0.8				
- sosiaaliturvarahastot	3.0	2.8	2.4	2.4	2.5				
BKT:n arvo	178.8	189.4	195.9	202.6	210.4				

¹⁾ MI, varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Tilastokeskus.

Ennustejaksolla julkisen kulutuksen kasvun arvioidaan hidastuvan. Reaalisesti se kohoaa tavanomaista hitaammin, keskimäärin 0.5 prosenttia vuodessa. Myös yleisen kustannustason nousu vaimenee, mikä alentaa kulutusmenojen nimellisen vuosikasvun 3.5 prosentin tuntumaan. Julkisyhteisöjen oman tuotannon osuus kulutus-

menoista laskee, ja niiden henkilöstön määrän arvioidaan pysyvän ennallaan.

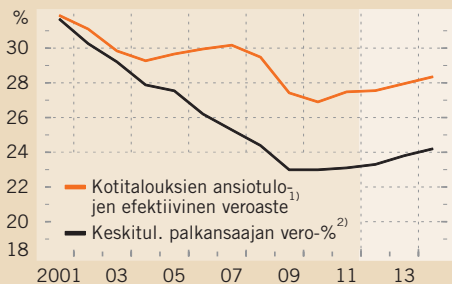
Hallituksen toimeenpanemien menosäästöjen vaikutus jää tänä vuonna hyvin vaatimattomaksi. Kuluvan vuoden runsaan 1 mrd. suuruinen menojen sopeutus toteutetaan korkealta tasolta. Valtiontalouteen kohdistuvat säästöt ovat edellisen hallituksen esittämän menoarvion alaspäin korjausta. Myös kuntien valtionosuuksiin tehtyjen säästöjen ennakointi on vaikeaa, koska kunnilla on menojen supistamisen sijaan mahdollisuus kattaa rahoitustarpeensa velkaantumalla.

Julkiset investoinnit kohoavat tänä vuonna poikkeuksellisen ripeästi, peräti 6 prosenttia. Investointien hinnat kohoavat yli 4 prosenttia, joten niiden määrä kohoaa vaatimattomaan 2 prosenttiin. Vuosina 2013–2014 valtion ja kuntien investointien arvioidaan lisääntyvän 4–5 prosenttia.

INFLAATION KIIHTYMINEN VAUHDIITAA SOSIAALIMENOJEN KASVUA

Viime vuonna kotitalouksille myönnettyjen sosiaalietuuksien ja -avustusten kasvuvauhti hidastui 3.5 prosenttiin. Tänä vuonna sosiaalietuuksien kasvu ponnahtaa tilapäisesti vajaaseen 5

Kotitalouksien veroasteita

1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksamat välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.

2) Budjettiesityksen yhteydessä ilmoitettu palkansaajan keskmäär. vero-%, kun tulotaso pysyy ennallaan. ETLAn ennuste vuodesta 2012 alkaen.

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja ETLA S12.2/g53 hallituksen budjettiesitykset.

Veroaste, % BKT:sta

	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Välittömät verot	16.0	16.3	16.1	16.2	16.6
- kotitaloudet	13.1	13.3	13.3	13.5	13.7
- yhteisöt	2.9	3.1	2.8	2.7	2.9
Välilliset verot	13.4	14.1	14.3	14.5	14.2
Sosiaalivakuutusmaksut	13.1	13.0	13.0	13.1	13.2
- kotitaloudet	3.5	3.4	3.3	3.4	3.5
- yhteisöt	9.6	9.6	9.7	9.7	9.7
Muut verot¹⁾	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
Veroaste	42.5	43.4	43.3	43.9	44.1
Nettoveroaste					
Ansiotulojen veroaste²⁾	27.8	28.3	28.4	28.8	29.2

¹⁾ Mm. perintö- ja lahjavero.

²⁾ Kotitalouksien maksamat välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulo = palkkasumma + eläketulo + sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat).

Lähde: Tilastokeskus.

prosenttiin, kun työeläkkeisiin ja muihin sosiaalietuuksiin tehtiin edellisvuotista suuremmat indeksikorotukset.

Ensi vuonna sosiaalimenojen kasvu jatkuu ripeänä kohoten 4.5 prosenttia. Työttömyyden kohominen kiihdyttää työttömyysetuuksien kasvun 5 prosenttiin. Eläkemenot kohoavat tätäkin vauhdikkaammin, keskimäärin 5.5 prosenttia. Perusturvaan liittyvien menojen arvioidaan kohoavan vuosittain 2.5 prosenttia.

Vuonna 2014 sosiaalimenojen kasvun arvioidaan vaimenevan 4 prosenttiin, kun mm. työeläkkeisiin tehdään aiempaa pienemmät kustannustason tarkistukset. Reaalisesti etuusmenojen kasvu jatkuu nopeana. Eläkeläisten määrän kasvu on parin kuluneen vuoden aikana nopeutunut 0.5 prosenttiyksiköllä 1.7 prosenttiin vuodessa.

VEROTUS KIRISTYY

Hallituksen veronkorotusohjelma ja sosiaalivakuutusmaksujen nousu kohottavat koko kansantalouden verorasitusta. Ensi vuonna veroasteen arvioidaan nousevan 0.6 prosenttiyksiköllä vajaan 43.9 prosenttiin. Vuonna 2014 veroasteen nousu vaimenee kohoten 44.1 prosenttiin. En-

nustejaksolla veroaste kohoaisi noin 45 prosenttiin, jos kunnat lisävelanoton sijaan kattaisivat menonsa nostamalla tuloveroprosenttejaan.

Kotitalouksien maksamien tuloverojen osuus kokonaistuotannosta laskee hieman tänä vuonna, mutta kääntyy sen jälkeen reippaaseen nousuun. Suhteessa ansiotuloihin kotitalouksien verorasitus kohoaa vuosina 2013–2014 noin 1 prosenttiyksiköllä 29.2 prosenttiin.

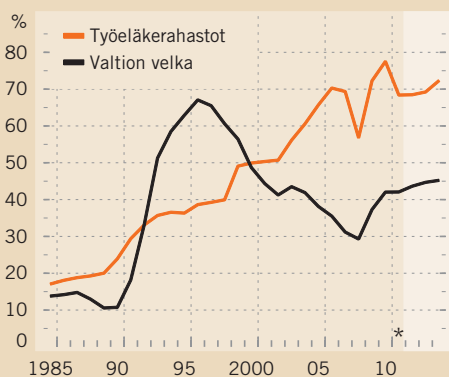
Myös arvonlisäverotuksen korottaminen 1 prosenttiyksiköllä nostaa hieman kokonaisverorasitusta.

Valtion tuloverotus kiristyy ensi vuonna arviolta 0.4 prosenttiyksiköllä ja jatkoa seuraa vuonna 2014. Tuloveroasteikkojen kustannustarkistuksista luovutaan ja korkeapalkkaisia sekä suurten perintöjen saajia verotetaan tätä vuotta raskaammin. Vakuutettujen verovähennyskelpoiset sosiaalivakuutusmaksut nousevat tuntuvasti. Palkkaperusteiset maksut nousevat tänä vuonna 0.5 prosenttiyksiköllä ja sen jälkeen korotustahti vaimenee 0.2 prosenttiyksikköön. Kuntien tuloveroprosenttien arvioidaan pysyvän koko ennustejakson ennallaan.

Tänä vuonna yritysten heikentyneet tulokset ja niiden tuloverotuksen keveneminen alentavat yhteisöverojen kokonaistuotanto-osuutta 0.3 prosenttiyksikköä 2.8 prosenttiin. Työnantajien maksurasitus sen sijaan kohoaa. Tänä vuonna maksuja korotettiin 0.3 prosenttiyksiköllä, ja ensi vuodesta lukien korotustahti vaimenee 0.1 prosenttiyksikköön.

Yritysverotus kiristyy myös muilta osin. Tänä vuonna pääomatuloveroprosentti nousi ja perintö- ja lahjaverotus kiristyivät. Ensi vuodelle esitetään pankkiveron ja voimayhtiöille tarkoitetun windfall-veron käyttöönottoa.

Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen

Lähteet: TELA, Valtiokonttori.

ETLA S12.2/g25

Tuotanto ja työllisyys

KOKONAISTUOTANTO KASVAA TÄNÄ VUONNA VAIN PUOLISEN PROSENTTIA JA ENSI VUONNA PROSENTIN

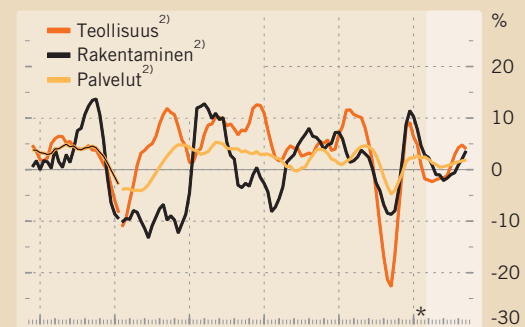
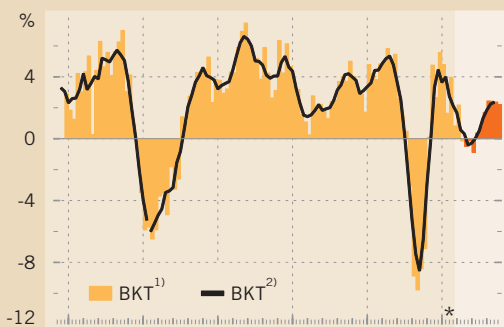
Kansainväliset suhdannenäkymät ovat kesän aikana muuttuneet huonompaan suuntaan. Eurokriisin negatiiviset vaikutukset ovat laajat ja ulottuvat myös Euroopan ulkopuolelle. Vientikysyntä jää sekä tänä että ensi vuonna keväällä arvioitua heikommaksi ja myös kotimainen kysyntä kehittyy epäsuotuisasti. ETLA on siksi korjannut sekä kuluvan että ensi vuoden BKT:n kasvuennusteensa alaspäin. Arvioimme nyt, että Suomen BKT kasvaa tänä vuonna vain puolisen prosenttia

ja ensi vuonna prosentin. Maaliskuussa ennustimme 0.9 prosentin ja 2.6 prosentin kasvua.

Teollisuuden ja rakentamisen arvonlisäyksen odotetaan supistuvan prosentin tänä vuonna. Alkutuotannon ja palvelujen arvonlisäys nousee prosentin.

Vientikysyntä elpyy hieman ensi vuonna, ja teollisuuden arvonlisäys kääntyy prosentin kasvuun. Rakentamisen arvonlisäys sen sijaan supistuu vielä prosentin. Alkutuotannon arvonlisäyksen

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

1) Muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.

2) Laskettu neljän neljänneksen liukuvasta summasta.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/t02

Bruttokansantuote toimialoittain

Määrän muutos, %

	Mrd. e	Osuus, %	Edellisestä vuodesta	Keskimäärin					
				2011*	2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E
Alkutuotanto	4.7	2.9	-5.6	3.2	1	2	3	2.9	2
Teollisuus	34.2	20.9	8.3	0.9	-1	1	4	-1.2	3
Rakentaminen	11.2	6.8	8.8	4.6	-1	-1	4	1.1	2
Palvelut	113.3	69.4	1.6	2.3	1	1	1	1.2	3
BKT perushintaan	163.4	100	3.2	2.2	0.3	0.8	2.1	0.4	1.7

Lähde: Tilastokeskus.

kasvu nousee 2 prosenttiin. Palveluiden arvonlisäys kasvaa myös ensi vuonna prosentin tahtia.

TEOLLISUUSTUOTANTO SUPISTUU TÄNÄ VUONNA JA KASVAA ENSI VUONNA HYVIN HITAASTI

Tuotoksella mitattuna teollisuustuotanto supistuu tänä vuonna runsaan prosentin. Lähes kaikkien toimialojen tuotanto jää edellisvuotista pienemmäksi. Vain metallien jalostuksen, metallituotteiden, kemianteollisuuden ja elintarviketeollisuuden tuotanto kasvaa tänä vuonna. Teollisuuden tuotos lisääntyy ensi vuonna vain puolisen prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto supistuu vielä ensi vuonna, mutta kaikkien muiden toimialojen tuotanto kääntyy kasvuun.

Teknologioteollisuuden tuotannon arvioidaan supistuvan noin 2 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna.

Nokia ilmoitti vuoden alussa, että matkapuhelien kokoonpanotuotanto siirretään tämän vuoden aikana Aasiaan, missä myös komponentit tehdään. Tarkoituksena oli, että Suomeen jäisivät vielä räätälöidyt älypuhelimien toimitukset. Kesäkuussa Nokia kuitenkin ilmoitti, että koko tuotanto lopetetaan Salon tehtaalla tänä syksynä. Vielä on hieman epäselvää, mitkä ovat sen lopulliset vaikutukset koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotantolukuihin.

Teollisuustoimialojen tuotos

	Mrd. e		Määrän muutos, %						
	Osuus, %		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2011*	2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Teknologioteollisuus	56.5	43.4	4.3	4.3	-2	-2	5	-1.3	3
- metallien jalostus	10.4	8.0	38.7	2.4	2	3	6	-2.6	4
- metallituotteet	7.4	5.7	-5.4	10.0	3	4	5	0.1	4
- koneet ja laitteet	17.7	13.6	1.4	18.5	-2	4	5	1.2	4
- kulkuneuvot	2.8	2.2	-10.5	-1.0	-1	8	14	-9.4	8
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	18.2	13.9	1.5	-5.7	-6	-11	3	-1.3	1
Metsäteollisuus	19.4	14.9	13.2	-0.9	-3	3	4	-3.7	2
- puutavateollisuus	5.7	4.4	15.3	1.4	-2	2	4	-4.3	2
- paperiteollisuus	13.7	10.5	12.4	-1.9	-4	3	4	-3.5	3
Graafinen teollisuus	1.5	1.2	-1.5	2.4	-4	0	2	-4.3	1
Kemianteollisuus	22.3	17.1	-0.9	9.9	2	2	2	1.6	2
Elintarviketeollisuus	11.3	8.7	2.5	3.9	1	2	3	1.4	2
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.0	0.8	-1.2	-0.1	-2	4	1	-6.2	1
Muu tehdasteollisuus	5.0	3.7	2.9	5.3	1	2	2	-0.3	2
Tehdasteollisuus yhteensä	117.0	89.8	4.7	4.4	-1.1	0.3	3.7	-0.9	2.5
Mineraalien kaivu	2.2	1.7	20.1	11.3	-4	6	5	6.6	4
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	11.1	8.5	9.6	-5.5	-4	1	4	0.9	2
Koko teollisuus	130.3	100	5.3	3.5	-1.4	0.4	3.7	-0.7	2.5
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	112.1	86.1	6.9	7.1	0	4	4	-0.6	3

Lähde: Tilastokeskus.

Vuonna 2000 sähkö- ja elektroniikkateollisuuden osuus teollisuuden jalostusarvosta oli 23 prosenttia, mutta viime vuonna se oli enää 11 prosenttia. Vuonna 2007 sähkö- ja elektroniikkateollisuuden osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli 6 prosenttia, mutta vuonna 2009 se laski 3 prosenttiin ja viime vuonna se oli vain runsaat 2 prosenttia. Toimialan osuus tuotoksesta pysyi kuitenkin vajaassa 5 prosentissa. ETLA arvioi, että koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotos supistuu tänä vuonna 6 prosenttia ja ensi vuonna 11 prosenttia.

Kulkuneuvoteollisuuden tuotanto supistuu tänä vuonna prosentin, mutta kääntyy ensi vuonna 8 prosentin kasvuun kun telakoilta luovutetaan erikoisaluksia ja Viking Linen tilaama risteilylautta. Uudenkaupungin autotehtaalla uusien sähköautojen sarjatuotanto on vielä pieni. Tuotantoon on kuitenkin tulossa myös urheiluauto ja Mercedes-Benz A-sarjan autoja.

BKT kasvoi vuoden alkupuoliskolla prosentin vuodentakaisesta

Kansantalouden tilinpidon tarkistettujen tietojen mukaan bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 2.7 prosenttia edellisvuodesta.

Syyskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan BKT kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 2.2 prosenttia vuodentakaisesta, mutta supistui toisella neljänneksellä 0.1 prosenttia edellisvuodesta. Kausitasoitettuna kokonaistuotanto lisääntyi ensimmäisellä neljänneksellä 0.9 prosenttia, mutta supistui toisella 1.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. BKT kasvoi siten vuoden alkupuoliskolla prosentin viimevuotisesta. Teollisuuden arvonlisäys supistui 2.4 prosenttia. Rakentamisen arvonlisäys sen sijaan lisääntyi 0.5 ja palvelualojen 1.6 prosenttia vuodentakaisesta.

Palvelutoimialojen tuotos

	Mrd. e		Määrän muutos, %						
	Osuus, %		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2011*	2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Kauppa	32.0	15.6	2.7	2	0	1	2	0.0	2.0
- moottoriajoneuv. kauppa	5.3	2.6	4.6	9	-6	-1	2	1.7	0.5
- tukkukauppa	14.7	7.2	2.2	1	1	1	2	-1.7	2.5
- vähittäiskauppa	11.9	5.8	2.7	2	2	1	1	1.8	2.0
Majoitus- ja ravitsemistoim.	6.8	3.3	0.7	3	0	1	1	0.7	1.5
Liikenne	22.7	11.1	4.7	5	1	1	2	0.3	2.5
- kuljetus	21.2	10.3	5.0	5	1	1	2	0.4	2.5
- postiliikenne	1.6	0.8	1.6	5	1	1	3	-1.7	2.5
Rahoitus- ja vak.toiminta	8.8	4.3	2.8	0	1	1	3	2.1	3.5
Asuntojen omistus	23.2	11.3	2.1	2	2	2	1	1.8	1.5
Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta	46.3	22.6	2.8	-3	3	5	3	1.9	3.0
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut	65.4	31.9	0.9	1	0	1	1	1.6	0.5
Yksityiset palvelut	144.3	74.4	2.8	3.3	2	1	2	0.6	2.5
Julkiset palvelut	49.7	25.6	0.5	0.2	0	1	1	1.2	0.5
Yhteensä	194.0	100	2.3	2.6	1	1	2	1.0	2.0

Metallien jalostuksen tuotannon kasvuvauhti pysyy tänä vuonna 2 prosentissa ja nousee ensi vuonna 3 prosenttiin. Koneiden ja laitteiden tilauskanta on selvästi heikentynyt ja tuotannon odotetaan supistuvan 2 prosenttia tänä vuonna. Arvioimme, että alan tuotanto kääntyy ensi vuonna 4 prosentin kasvuun.

Metsäteollisuuden tuotanto supistuu tänä vuonna 3 prosenttia viimevuotisesta, kun paperiteollisuuden tuotanto vähenee 4 prosenttia. Kysyntäkymät paranevat ensi vuonna, ja tuotanto kasvaa noin 3 prosenttia.

Kemianteollisuuteen heikkenevät suhdanteet ovat vaikuttaneet muita aloja myöhemmin. Tuotannon kasvuvauhti hidastuu tuntuvasti, 2 prosenttiin tänä ja ensi vuonna.

Elintarvikkeiden tuotannon arvioidaan lisääntyvän prosentin tänä vuonna ja 2 prosenttia ensi vuonna. Elintarvikkeet ovat välttämättömyshyödykkeitä, joten niiden kulutus ei vähene taantumassa yhtä paljon kuin esimerkiksi kestokulutus- tai investointitavaroiden kysyntä.

PALVELUALOJEN TUOTOS

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan palvelujen volyyymi kasvoi viime vuonna 2.6 prosenttia tuotoksen käsitteellä mitattuna. Yksityisellä sektorilla tuotanto lisääntyi 3.3 prosenttia. Erityisesti liike-elämää palvelevilla toimialoilla tuotanto elpyi selvästi parin vuoden takaisesta notkahduksesta. Myös liikenteessä ja moottoriajoneuvojen kaupassa tuotannon määrän kasvu jatkui vahvana.

Sen sijaan julkisen sektorin palveluiden määrän kasvu jäi 0.2 prosenttiin.

Tänä vuonna yksityisten palvelutoimialojen tuotoksen määrän kasvun arvioidaan vaimenivat selvästi suhdannetilanteen heikkenemisen myötä. Julkisten palvelujen kysynnän arvioidaan jäävän lähes viime vuoden tasolle, ja yksityisten palvelujen määrän kasvu jäänee 1.5 prosentin tuntumaan. Tuotannon kasvun arvioidaan vauhdittuvan asteittain ennustejakson loppua kohden talouden aktiviteetin kasvun myötä.

RAKENNUSTUOTANTO SUPISTUU TÄNÄ VUONNA

Talojen uudisrakentaminen väheni alkuvuonna 4.5 prosenttia vuodentakaisesta. Korjausrakentamisen sekä maa- ja vesirakentamisen kasvun ansiosta koko rakentaminen pysyi vuodentakaisella tasollaan. Aloitustilastojen mukaan uudisrakentamisen lasku jatkuu loppuvuonna. Yritysten ja yhteisöjen rakentaminen vajoaa hieman asuinrakentamista enemmän.

Tänä ja ensi vuonna asuntojen uudistuotanto ja yritysten sekä yhteisöjen talonrakentaminen supistuvat noin 4–5 prosenttia. Kun muu rakentaminen jatkaa kasvuaan, vähenee koko rakentaminen runsaalla 1 prosentilla vuosittain.

Suhdannetilanteen parantuessa rakentaminenkin elpyy. Vuonna 2014 rakennustuotannon arvioidaan piristyvän 4 prosentin kasvuun. Maa- ja vesirakentamisessa kasvunäkymät ovat parhaimmat, kun kahden ydinvoimalan rakennustyöt käynnistyvät.

Rakentamisen tuotos

	Määrän muutos, %								
	Mrd. e		Osuus, %		Edellisestä vuodesta			Keskimäärin	
	2011*	2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Rakentaminen	30.6	100.0	4.7	4.4	-1.0	-1.0	3.8	1.2	2.2
- talonrakentaminen	23.1	75.5	8.4	4.8	-2.3	-2.6	3.4	1.2	1.2
- maa- ja vesirak.	7.5	24.5	-6.1	3.1	3.0	3.5	5.0	1.1	5.1

Lähde: Tilastokeskus.

TYÖLLISYYSODOTUKSET LASKUSSA

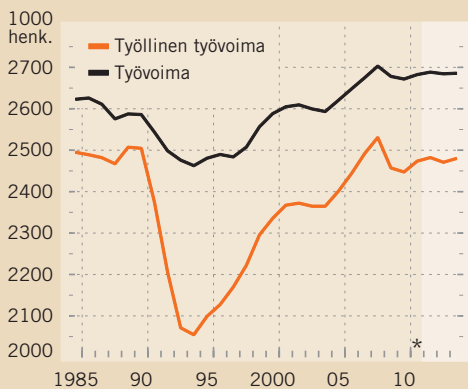
Kuluvan vuoden alkupuoliskolla työllisyyden kasvu hidastui vuodentakaiseen verrattuna. Vuoden toisella neljänneksellä kausitasoitettu työllisyys kääntyi lievään laskuun.

Työmarkkinoiden tila on muillakin mittareilla heikentynyt. Avoinna olevia vakansseja oli kesäkuukausina viimevuotista vähemmän ja yritysten ilmoitukset käynnistyvistä yt-neuvotteluista ovat

lisääntyneet. Työministeriön mukaan yritysten lomautusten odotetaan lisääntyvän lähikuukausina.

Heikon vientikysynnän ja yritysten alentuneen kannattavuuden takia työllisyystilanteen odotetaan huononevan vuoden jälkipuoliskolla. Myös kotimaisen kysynnän näkymät ovat synkistyneet sekä rakennusalalla että useilla yksityisillä palvelualoilla.

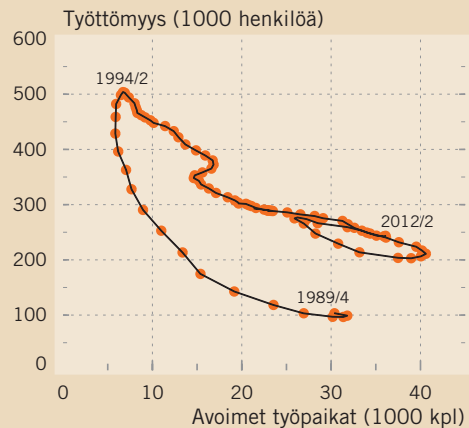
Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/e01

Työttömien määrä ja avoimet työpaikat

Lähde: Työministeriö.

ETLA S12.2/e16

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2008	2009	2010	2011	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Väestö	5 313	5 339	5 363	5 389	5 415	5 442	5 468
Työikäinen väestö ¹⁾	4 005	4 025	4 043	4 059	4 074	4 084	4 092
Työvoima	2 703	2 678	2 672	2 683	2 688	2 684	2 686
Työlliset	2 531	2 457	2 447	2 474	2 482	2 471	2 480
Työttömät	172	221	224	209	206	213	206
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 306	4 154	4 163	4 218	4 213	4 192	4 209
Työvoimaosuus, %	67.5	66.5	66.1	66.1	66.0	65.7	65.6
Työllisyysaste ²⁾ , %	70.6	68.3	67.8	68.6	69.1	69.2	69.8
Työttömyysaste, %	6.4	8.2	8.4	7.8	7.7	8.0	7.7

¹⁾ 15–74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15–64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

TYÖTTÖMYYS PYSYY KORKEANA

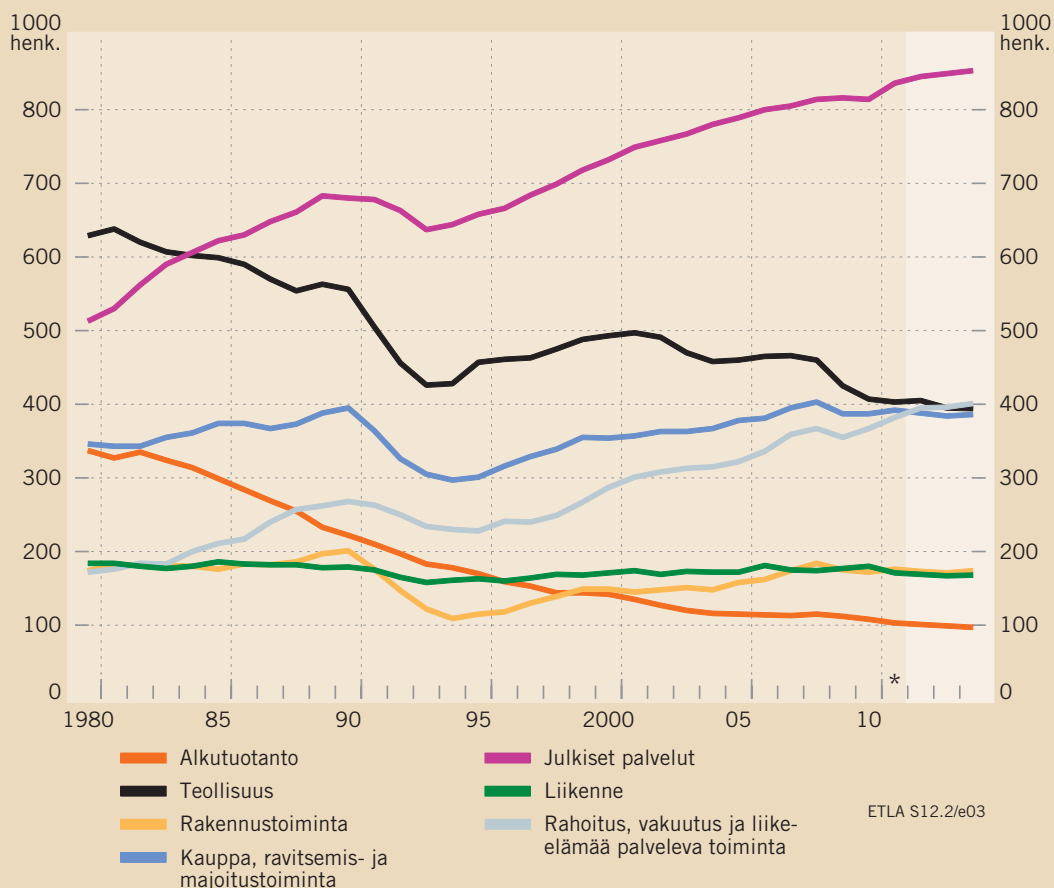
Työllisyyden kasvu hidastuu tänä vuonna 0.4 prosenttiin ja työvoiman tarjonta 0.2 prosenttiin. Työttömyysaste alenee hieman, arviolta 7.8 prosenttiin.

Ensi vuonna, jolloin suhdannetaantumana työllisyysvaikutukset ovat pahimmillaan, työvoiman kysyntä supistuu 0.5 prosentilla ja työttömyysaste nousee 8 prosenttiin.

Kokonaistuotannon lievä elpyminen vuoden 2013 jälkipuoliskolla kohentaa asteittain työllisyysstilannetta. Vuonna 2014 työpaikkojen määrän odotetaan kohoavan 0.4 prosenttia ja työttömyysasteen palautuvan 7.7 prosenttiin.

Suhdannetaantumasta ja sitä seuraavasta hitaasta elpymisestä huolimatta työllisyysmenetysten arvioidaan jäävän ennusteajaksolla verraten vähäisiksi. Tähän kehitykseen on useita syitä, joista

Työlliset toimialoittain

ETLA S12.2/e03

Lähde: Tilastokeskus.

tärkein liittyy niukkeneviin työvoimaresursseihin. Työikäisen väestön määrä on jo vuoden ajan ollut laskussa, ja yrityksillä on aiempaa suurempi tarve pitää kiinni olemassa olevasta työvoimasta. Myös työehdot joustavat aiempaa enemmän, kun paikallinen sopiminen on yleistynyt.

JALOSTUSELINKEINOJEN TYÖPAIKAT VÄHENEVÄT

Teollisuuden työpaikkojen määrän kasvu pysähtyy tänä vuonna, ja ensi vuonna työpaikkoja on tarjolla 2.5 prosenttia tämänvuotista vähemmän. Työvoiman käyttö supistuu edelleen vuonna 2014, koska vientisuhdanteiden elpyminen jää tavanomaista vaimeammaksi. Teollisuuden alatoimialoilla työn kysyntä supistuu suhteellisesti eniten metsä- ja elektroniikkateollisuudessa.

Rakennusalan työllisyystilanne heikkeni kuluvan vuoden toisella neljänneksellä. Kehityssuunnan odotetaan jatkuvan ensi vuonna, kun rakennusinvestoinnit vähenevät toistamiseen runsaalla prosentilla. Talonrakentamisessa työllisyys putoaa suhteellisesti eniten. Sen sijaan korjaus- ja infrarakentamisen tuotanto kohoaa sen verran vauhdikkaasti, että näillä aloilla työllisyysmenetyksiltä vältytään.

YRITYSPALVELUISSA TYÖLLISYYS KASVAA JATKOSSAKIN

Yksityisillä palvelualoilla suurimmat työllisyysmenetykset koetaan liikenteessä ja kaupan aloilla. Vientitoimitusten supistuessa kuljetusalan työvoimatarpeet vähenevät.

Työpaikkojen määrä supistuu mm. tukkukaupassa, kun teollisuuden ja rakentamisen tuotanto- ja investointitarvikkeiden ostot vähenevät. Vähittäiskauppakin kärsii, kun kotitalouksien kulutuskykyntä jää vaimeaksi.

Liike-elämää palvelevilla toimialoilla työpaikkakymät ovat keskimääräistä paremmat. Erityisesti tieto- ja viestintäaloilla sekä kiinteistöpalveluissa työn kysynnän odotetaan hitaasti kasvavan.

Valtion ja kuntien rahoitusvaikeuksien takia julkisyhteisöjen työllisyys on parin vuoden ajan ollut pysähdyksissä. Niiden kulutus- ja investointikysynnän kasvu on tyydytetty paljolti ostopalveluja lisäämällä. Näin odotetaan käyvän jatkossakin, mikä lisää julkishyödykkeitä tuottavien yritysten ja yhteisöjen työllisyyttä.

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2008	2009	2010	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Alkutuotanto	A,B	112	112	108	103	101	99	97
Koko teollisuus	C,D,E	462	425	407	403	405	395	394
Rakentaminen	F	186	175	172	176	173	171	174
Kauppa- ja majoitustoiminta	G,H	405	387	387	392	388	384	386
Liikenne	I	176	177	180	171	169	167	168
Rahoitus- ja liike-elämää palveleva toiminta	J,K	376	355	367	382	395	396	401
Julkiset ja muut yht. palv.	L-O	806	816	814	836	845	849	853
Julkinen sektori		666	657	664	667	664	664	664
Palvelut yhteensä		1 763	1 734	1 747	1 780	1 797	1 796	1 808
Toimiala tuntematon	X	7	10	12	11	6	9	7
Koko kansantalous		2 531	2 457	2 447	2 474	2 482	2 471	2 480

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

Lähde: Tilastokeskus.

Tuonti ja maksutase

TAVARATUONTI SUPISTUU TÄNÄ VUONNA JA KASVAA VAIN VÄHÄN ENSI VUONNA

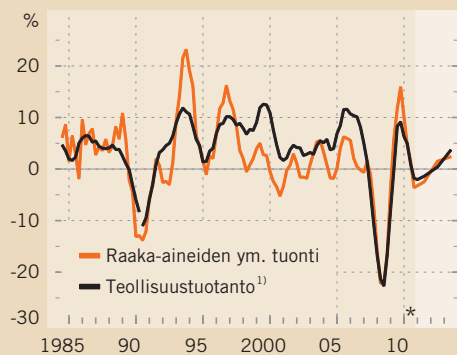
Tavaroita tuodaan tänä vuonna viimevuotista vähemmän. Heikon vientikysynnän takia vienti supistuu tänä vuonna, ja niinpä myös viennissä panoksena käytettävien tuontitavaroiden tarve vähenee. Uudessa ennusteessamme arvioimme, että tavaratuonnin määrä supistuu tänä vuonna vajaat 2 prosenttia. Olemme alentaneet lähes kaikkien hyödykeryhmien tuontienusteita. Vain investointitavaroiden tuonti kasvaa keväällä ennustettua enemmän. Palvelut mukaan lukien tuonti jää tänä vuonna edellisvuoden lukemiin. Ensi vuonna sekä tavara- että palvelutuonti kasvaa runsaan prosentin.

KIRISTYNYT AUTOVEROTUS VÄHENTÄÄ KESTOKULUSTAVAROIDEN TUONTIA TÄNÄ VUONNA

Kestokulutustavaroiden tuonti putosi tuntuvasti kuluvan vuoden toisella neljänneksellä, koska autojen tuonti romahti, kun autoverotus kiristyi huhutikuun alusta. Kestokulutustavaroiden tuonnin arvioidaan jäävän noin 6 prosenttia viimevuotista pienemmäksi. Ensi vuonna kestokulutustavaroita tuodaan arviolta vajaat 5 prosenttia tämänvuotisista enemmän.

Myös lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti on tänä vuonna heikentynyt ja niiden tuonnin arvioidaan supistuvan noin 2,5 prosenttia. Ensi vuonna hyödykeryhmän tuonnin arvioidaan kääntyvän noin 3 prosentin kasvuun.

Raaka-aineiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

1) Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

Vuoteen 1998 asti raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus. ETLA S12.2/m01

Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾						
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin		
	2011*	2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Raaka-aineet ja tuotantotarv.	20.8	34.6	21.5	5.7	-3	2	2	-1.2	2
Energiatuotteet	13.2	21.8	5.9	8.8	-8	4	1	0.9	0
Investointitavarat	11.9	19.8	4.9	13.5	2	0	8	1.8	5
Kulutustavarat	14.3	23.7	12.5	6.3	-4	4	4	0.1	3
- kestokulutustavarat	4.2	6.9	18.5	8.8	-6	5	5	-6.2	4
- muut kulutustavarat	10.1	16.8	10.1	5.2	-3	3	3	3.8	3
Koko tavaratuonti ²⁾	57.9	100	10.3	6.9	-1.8	1.3	3.8	-0.7	2.9
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	78.3	..	6.9	5.7	-1.3	1.3	3.4	0.1	2.6

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti on vähentynyt kuluvan vuoden aikana. Hyödykeryhmän tuonnin odotetaan kaiken kaikkiaan vähenvän vajaat 3 prosenttia tänä vuonna, koska teollisuustuotanto supistuu viimevuotisesta. Ensi vuonna raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti kasvaa vajaat 2 prosenttia, kun teollisuustuotanto hitaasti elpyy.

Investointitavaroiden tuonti kääntyi toukokuussa selvään laskuun pitkään jatkuneen kasvukauden jälkeen. Vallitsevassa suhdannetilanteessa kotimaisella teollisuudella ei ole tarvetta investoida uusiin koneisiin ja laitteisiin, joten investointitavaroiden tuonnin kasvuluku jää tänä vuonna vajaaseen 2 prosenttiin. Ensi vuonna investointitavaroiden tuonti jää kuluvan vuoden lukemiin, koska teollisuustuotanto kasvaa hyvin vähän. Uusien ydinvoimaloiden rakentaminen alkaa näkyä investointitavaroiden tuonnissa vasta vuodesta 2014 eteenpäin.

TUONTIHINNAT NOUSEVAT ENSI VUONNA VAIN VÄHÄN

Kansantalouden tilinpidon tavaratuonnin hintaindeksin mukaan tavaroiden tuontihinnat jäivät tänä vuonna keskimäärin edellisvuoden lukemiin. Ensi vuonna tuontihinnat nousevat puolisen prosenttia. Tilastokeskuksen hintaindeksin mukaan energiatuotteiden tuontihinnat nousevat tänä vuonna keskimäärin vajaat 8 prosenttia vuodentakaisesta. Ne seuraavat suurelta osin öljyn maailmanmarkkinahintojen kehitystä. Ensi vuonna energiatuotteiden tuontihinnat jäivät kuluvan vuoden tasolle.

Raaka-aineiden tuontihinnat nousevat tänä vuonna noin prosentin ja ensi vuonna puolisen prosenttia. Investointitavaroiden tuontihinnat kääntyivät kuluvan vuoden alussa nousuun ja kohoavat tänä vuonna keskimäärin runsaat 2 prosenttia vuodentakaisesta. Ensi vuonna niiden odotetaan nousevan noin prosentin. Kestokulutustavaroiden noin kymmenen vuotta kestänyt tuontihintojen trendinomainen lasku kääntyi viime vuoden puolivälissä nousuun. Hinnat kohoavat tänä vuonna vajaat 4 prosenttia viimevuotisesta ja ensi vuonna runsaan prosentin. Muiden

kulutustavaroiden tuontihintojen nousu jatkuu tänä vuonna 3 prosentin ja ensi vuonna prosentin tahtia.

VAIHTOTASEEN ALIJÄÄMÄ SYVENEÉ HIEMAN TÄNÄ VUONNA, MUTTA ENSI VUONNA ALIJÄÄMÄ PIENENEÉ SELVÄSTI

Kauppataaseen alijäämän arvioidaan pienenevän selvästi tänä vuonna, 0.5 miljardiin euroon. Vuonna 2013 alijäämä pienenee 0.3 miljardiin euroon.

Tavaratuonnin määrä supistui vajaat 2 prosenttia kuluvan vuoden alkupuoliskolla

Kansantalouden tilinpidon syyskuussa tarkistettujen tietojen mukaan tavaratuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 6.9 prosenttia edellisvuodesta.

Syyskuun ennakkotietojen mukaan tavaratuonnin määrä kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä vain 0.5 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä tavaratuonti jäi 3.6 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Tavaratuonnin määrä supistui siten vuoden alkupuoliskolla 1.5 prosenttia viimevuotisesta.

Kausitasoitettuna tavaratuonnin määrä kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 1.8 prosenttia, mutta supistui toisella neljänneksellä 3.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Kestokulutustavaroiden tuonti supistui kuluvan vuoden alkupuoliskolla 10 prosenttia vuodentakaisesta. Energiantuotteiden tuontimäärä oli runsaat 9 prosenttia edellisvuotista pienempi. Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti väheni runsaat 6 prosenttia. Investointitavarat olivat ainoa ryhmä, jonka tuonti oli kasvussa. Niiden tuonti lisääntyi tammi-kesäkuussa 3 prosenttia vuodentakaisesta. Tähän hyödykeryhmään kuuluvat myös puhelinlaitteiden osat. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti jäi edellisvuoden lukemiin.

Tavaroiden tuontihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 8.4 prosenttia edellisvuotisesta. Kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla tuontihinnat jäivät kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin edellisvuoden lukemiin. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi kohosi tammi-kesäkuussa 3.2 prosenttia viimevuotisesta.

Tavaratuonnin arvo supistuu tänä vuonna selvästi tavaraviennin arvoa enemmän. Ensi vuonna viennin arvo kasvaa hieman enemmän kuin tuonnin arvo.

Palveluiden ulkomaankaupan ennustaminen on varsinkin viime vuosina osoittautunut hyvin vaikeaksi. Suurin erä sekä palveluviennissä että -tuonnissa muodostuu suurien kansainvälisten konsernien sisäisistä siirroista, mitkä ovat hankalia ennustaa. Lisäksi korjaukset kansantalouden tilinpidossa ovat usein suuret. Arvioimme, että palvelutase on tänä vuonna 0.6 miljardia euroa alijäämäinen, mutta ensi vuonna lähes tasapainossa.

Palveluiden ulkomaankaupan seuranta ja tulkintaa hankaloittaa se, että Tilastokeskus julkaisee erillisen palvelujen ulkomaankaupan tilaston, mihin eivät sisälly vaihtotaseen palveluerät liikenne, matkustus, vakuutus- ja rahoituspalvelut sekä julkishallinnon palvelut. Palvelujen ulkomaankaupan julkaisussa palvelutase oli viime vuonna selvästi ylijäämäinen. Ennustemme perustuu kansantalouden tilinpidon tilastosarjoihin.

Tavaroiden ja palvelusten taseen alijäämän arvioidaan supistuvan viime vuoden 1.3 miljardista eurosta 1.1 miljardiin euroon kuluvana vuonna.

Vaihtotaseen alijäämä oli viime vuonna huomattavasti aiemmin ilmoitettua suurempi

Kansantalouden tilinpidon heinäkuussa julkaistujen korjattujen tietojen mukaan vaihtotaseen alijäämä oli vuonna 2011 2.2 miljardia euroa, aiemmin ilmoitetun 0.8 miljardin euron sijasta.

Vuoden 2010 vaihtotaseen ylijäämää on sen sijaan korjattu 0.4 miljardia euroa ylöspäin, 2.9 miljardiin euroon. Korjauksiin vaikuttaa eniten palvelutaseen aiemmin ilmoitettua pienempi alijäämä.

Vaihtotase supistui siten viime vuonna peräti 5.1 miljardia euroa edellisvuodesta, kun kauppataase kääntyi 2.6 miljardin euron ylijäämästä 1.2 miljardin euron alijäämään. Tavaratuonnin arvo nousi viime vuonna 16 prosenttia, mutta tavaraviennin arvo vain 8 prosenttia. Tavaratuonnin arvon kohoaminen johtui suurelta osin raakaöljyn hinnan noususta.

Palvelusten tase oli vuonna 2011 tasapainossa, kun palvelutuonnin arvo nousi vajaat 4 prosenttia ja palveluviennin arvo kasvoi 5 prosenttia vuodentakaisesta. Aiempien tietojen mukaan sekä palvelutuonnin että -viennin arvo olisi supistunut.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase olikin viime vuonna 0.9 miljardia euroa alijäämäinen, eikä 0.2 miljardia euroa ylijäämäinen kuten aiemmin ilmoitettiin.

Vaihtotase, mrd. euroa

	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	52.5	56.6	56.4	57.6	59.9
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	49.9	57.9	56.9	57.9	60.3
Kauppataaseen ylijäämä	2.6	-1.2	-0.5	-0.3	-0.5
Palveluvienti	19.5	20.5	20.5	21.6	22.9
Palvelutuonti	19.8	20.5	21.1	21.7	22.5
Palvelutaseen ylijäämä	-0.3	0.0	-0.6	-0.1	0.4
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	0.6	-0.9	-1.3	-0.4	0.3
Vaihtotaseen ylijäämä	2.9	-2.2	-2.4	-0.8	0.2
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	1.6	-1.2	-1.2	-0.4	0.1
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	4.0	-2.8	-3.1	-1.0	0.3

¹⁾ MI. tavarakaupan järjestelyerät.

Lähde: Tilastokeskus.

Alijäämä pienenee ensi vuonna 0.4 miljardiin euroon.

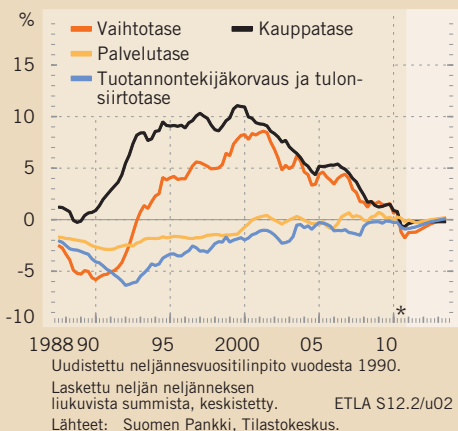
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tasetta heiluttelevat erityisen voimakkaasti nettomääräiset rajan yli kulkevat osingot, korot ja kotiutetut voitot, joista varsinkin osinkojen ja voittojen suunnat voivat vaihtua äkillisesti vuodesta toiseen. Niiden muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi vaihtotaseeseen. Odotamme, että tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä syvenee tänä vuonna 1.3 miljardiin euroon. Ensi vuonna alijäämän odotetaan pienenevän 0.4 miljardiin euroon.

Vaihtotaseen alijäämän odotetaan syvenevän hieman tänä vuonna 2.4 miljardiin euroon viime vuoden 2.2 miljardista eurosta. Suomen Pankin julkaiseman maksutasetilaston mukainen vaihtotase osoitti tammi-kesäkuussa 2.4 miljardin euron alijäämää. Vuonna 2013 alijäämän odotetaan supistuvan 0.8 miljardiin euroon.

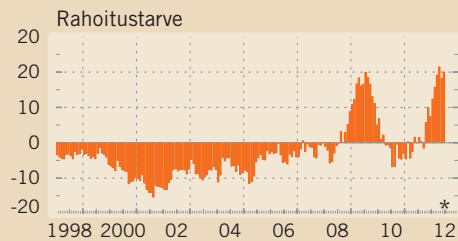
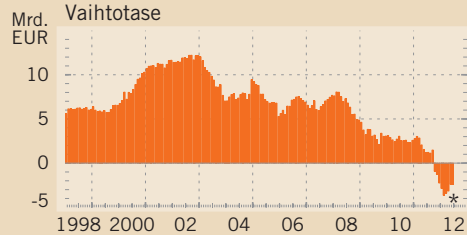
KOTITALOUDET SÄÄSTÄVÄT HIEMAN VIELÄ TÄNÄ VUONNA, MUTTA VELKAANTUVAT ENSI VUONNA

Tuoreimpien tilastotietojen mukaan kotitalouksien säästäminen laski vuonna 2011 1.1 miljardiin

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittäin suhteessa BKT:hen

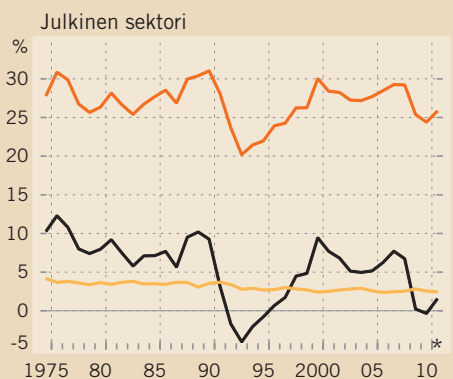
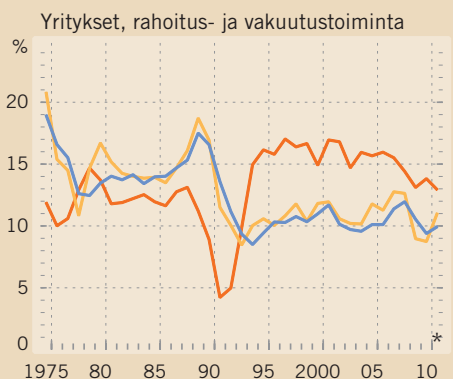
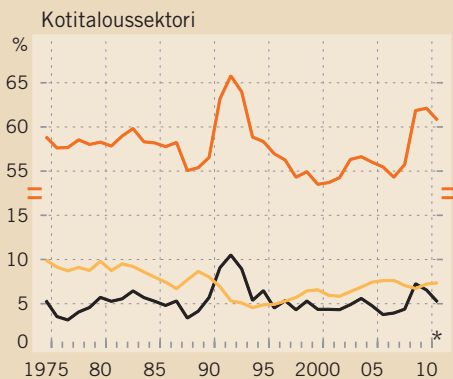
Vaihtotase ja pääomaliikkeet

Lähde: Suomen Pankki.

ETLA S12.2/u03

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

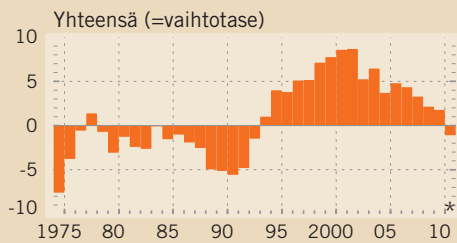
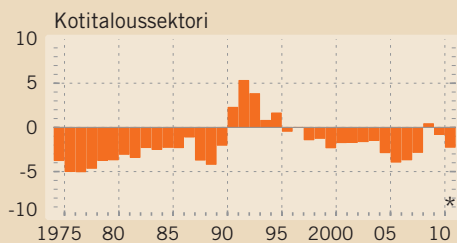
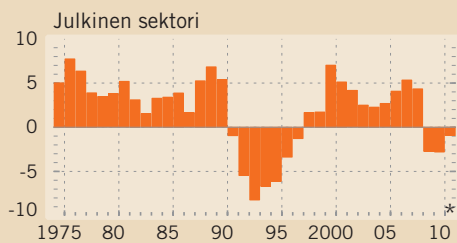
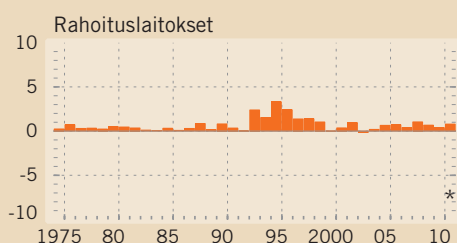
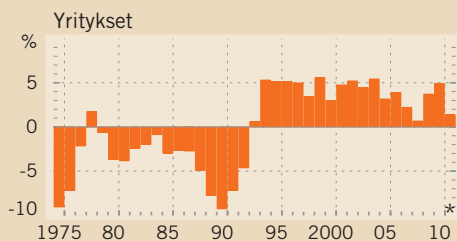
- Tulot
- Säästäminen
- Pääomanmuodostus
- Kiinteät investoinnit

Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/r08

Vaihtotase ja sektoreittainen nettoluotonanto suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.2/r09

euroon aiemmin ilmoitetun 1.8 miljardin euron sijasta. Kansantalouden tilinpidon säästämiskäsite ei ota huomioon kaikkia kotitalouksien rahoituksen lähteitä ja rahoituksen käyttökohteita. Säästäminen kansantalouden tilinpidossa ei siten kuvaa kotitalouksien todellista säästämistä kovin tarkasti. Tänä vuonna kotitalouksien säästäminen laskee 0.3 miljardiin euroon. Vuonna 2013 kotitaloussektori velkaantuu noin miljardi euroa.

Yrityssektorin säästäminen kohosi viime vuonna 9.2 miljardiin euroon, mikä oli 0.5 miljardia euroa aiemmin ilmoitettua vähemmän. Tänä vuonna

yritysten säästäminen laskee selvästi 7.6 miljardiin euroon, mutta kasvaa taas ensi vuonna 9.8 miljardiin euroon.

Julkisen sektorin nettoluotonanto oli viime vuonna korjattujen tietojen mukaan 1.8 miljardia euroa. Rahoitusali jäämä nousee tänä vuonna aiemmin arvioitua enemmän, 2.6 miljardiin euroon, mutta kutistuu ensi vuonna 1.8 miljardiin euroon. Suhteutettuna kokonaistuotantoon arvioimme, että julkisyhteisöjen alijäämä nousee 1.3 prosenttiin tänä vuonna ja laskee 0.9 prosenttiin vuonna 2013. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 42-45.

Hinnat ja kustannukset

INFLAATIO JATKUU KOLMEN PROSENTIN TUNTUMASSA
Kuluvan vuoden aikana hyödykeverotuksen kiristyminen on pitänyt inflaation 3 prosentin tuntumassa. Teollisuuden raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen nousun taittumisen myötä tuontihinnat ovat vähitellen asettuneet lähes viime vuoden tasolle. Sen sijaan elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat ovat kääntyneet vahvaan nousuun ennakoiden ruuan kallistumista. Tämän lisäksi ensi vuoden inflaatiota voimistaa arvonlisäverotuksen kiristyminen 23 prosentista 24 prosenttiin.

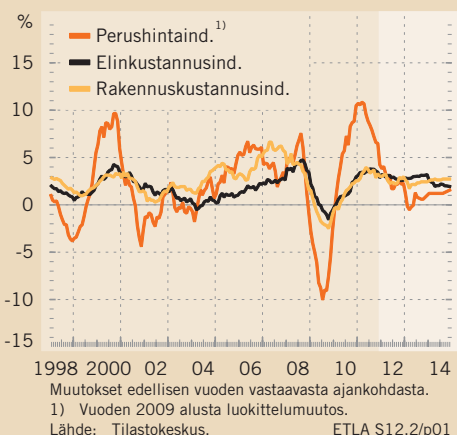
Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin mukaan tuontihinnat kohosivat alkuvuonna 5 prosentin tuntumassa, mutta kesän aikana hintojen nousu oli taittunut vajaaseen 2 prosenttiin. Ulkoisen kustannuspaineen hellittäminen johtui raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan tuntuvasta halpenemisesta kevään ja kesän aikana. Muiden raaka-aineiden tuontihinnat pysyivät lähes viime vuoden tasolla. Kulutustavaroiden hinnoissa oli lievää nousua muun muassa euron heikkenemisen myötä. Yhteensä tuontihintojen arvioidaan

kohoavan tänä vuonna 2.8 prosenttia viime vuoden verrattuna.

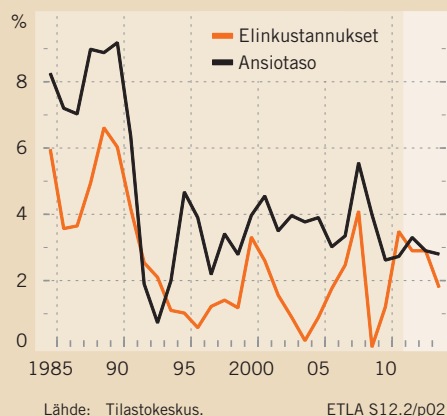
Kotimaisia kustannuspaineita voimisti muun muassa alkoholijuomien ja liikenteen polttoaineiden verotuksen kiristyminen kuluvan vuoden alussa. Viime syksynä sovitun raamisopimuksen mukaan kuluvan vuoden säännöllisen tuntiansion nousuksi arvioidaan tänä vuonna 3.3 prosenttia. Alkuvuonna palkansaaajat saivat lisäksi kerta-luonteisen palkkaerän, ja palkkasumman nousu vauhdittui ensimmäisellä neljänneksellä 5.3 prosenttiin. Ensi vuonna keskituntiansioiden arvioidaan kohoavan 2.9 prosenttia. Keskimäärin raamisopimus on voimassa eri toimialoilla vuoden 2013 loppuun asti.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotannon vaimea kasvu ja työvoimakustannusten vahva nousu vauhdittivat OECD:n arvioiden mukaan Suomen yksikkötyökustannukset 4.9 prosentin kasvuun. Ainoastaan Unkarissa ja Koreassa yksikkötyökustannusten kasvu oli tätä suurempi. Vahva kustannuskehitys luo hin-

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

tapaineita ja samalla heikentää kustannuskilpailukykyä. Loppuvuonna yksikkötyökustannusten nousun arvioidaan hieman hidastuvan.

Yksikkötyökustannusten vahvaan nousuun vaikuttasi osaltaan työn tuottavuuden heikko kehitys. Alkuvuonna kokonaistuotannon kasvun arvioidaan ennakkotietojen mukaan jääneen yhteen prosenttiin, mutta tehtyjen työtuntien määrä kasvoi samaan aikaan 0.8 prosenttia. Työn tuottavuus olisi siten ollut poikkeuksellisen heikko. Pitkällä aikavälillä koko kansantalouden työn tuottavuus on ollut 3 prosentin tuntumassa. Myös ensi vuonna työn tuottavuuden vaimean kasvun arvioidaan jatkuvan.

Euroopan keskuspankki alensi ohjauskorkoa vuoden 2011 joulukuussa yhteen prosenttiin, ja kuluvan vuoden heinäkuussa edelleen 0.75 prosenttiin. Markkinakorot ovat myötäilleet ko-

ronalennuksia, ja syyskuun alussa esimerkiksi 3 kuukauden markkinakorko oli jo vajaassa 0.3 prosentissa. Keskuspankin odotetaan pitävän ohjauskoron varsin matalana aina ensi vuoden lopulle asti. Vaikka markkinakorot ovat laskeutuneet, asunto- ja kulutusluottokannan keskikorot ovat pysyneet lähes ennallaan korkomarginaalien nousun vuoksi.

Ensi vuonna ulkoinen kustannuspaine pysynee melko vaimeana. Tuontihintojen arvioidaan pysyvän lähes kuluvan vuoden tasolla. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta pysynee kuluvan vuonna 100–110 dollarissa tynnyriltä, ensi vuonna hinnan arvioidaan nousevan vain vähän. Euron hinnan odotetaan asettuvan 1.20–1.30 dollarin tuntumaan sekä tänä että ensi vuonna. Heikentynyt euro vauhdittaa hieman tuontihintojen nousua etenkin tänä vuonna, mutta kohentaa vientiteollisuuden kustannuskilpailukykyä.

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
1. Ansiotaso	2.7	3.3	2.9	2.8	3.6	3.0
2. Työpanos ¹⁾	1.3	-0.1	-0.5	0.4	0.3	0.2
- ansiotyöpanos	1.3	-0.1	-0.5	0.4	0.3	
- yksityiset elinkeinonharjoittajat	1.3	-0.1	-0.5	0.4	0.3	
3. Työvoimakustannukset	4.6	4.4	3.1	3.8	3.6	3.9
- palkkasumma	4.4	4.3	3.0	3.7	3.9	3.9
- muut työtulot	5.3	4.7	3.5	4.0	2.5	4.2
4. Tuotanto	2.7	0.1	0.9	2.2	0.6	1.6
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	1.8	4.3	2.1	1.6	3.1	2.3
6. Tuontihinnat	6.3	1.4	0.7	0.6	1.6	1.0
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokonaistarjonnasta	5.5	2.4	3.0	-1.1	0.8	0.4
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	3.1	3.5	2.0	1.1	2.6	1.8
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	-0.1	-0.1	0.5	0.5	-0.4	0.3
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	3.0	3.4	2.5	1.7	2.2	2.2
11. Kulutuksen hinta	3.3	2.8	2.8	1.6	2.5	2.1
12. Reaaliansiotaso	-0.6	0.5	0.1	1.2	1.1	0.9
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	1.4	0.2	1.4	1.7	0.3	1.4

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähde: Tilastokeskus.

TYÖN TUOTTAVUUDEN HEIKKO KASVU VAUHDITTA YKSIKÖTYÖKUSTANNUSTEN NOUSUA

Vuoden 2011 syksyllä solmitun kaksivuotisen ns. raamisopimuksen mukaan sopimuspalkat nousivat kuluvan vuoden aikana runsaat 2 prosenttia. Liukumät ja rakennemuutos mukaan lukien säännöllisen työajan ansiotasoindeksiin arvioidaan kohoavan tänä vuonna keskimäärin 3.3 prosenttia. Ensi vuonna ansioiden nousun arvioidaan jatkuvan vajaassa 3 prosentissa.

Ennakkotietojen mukaan työn tuottavuus kasvoi viime vuonna vain 1.4 prosenttia, kun se edellisenä vuonna kohosi 3.1 prosenttia. Vuonna 2012 työn tuottavuuden kasvun arvioidaan lähes pysähtyvän talouden heikon aktiiviteetin vuoksi. Raamisopimuksen mukaisten palkkatarkistusten kanssa tämä merkitsee yksikkötyökustannusten nousun voimistumista.

ASUMISKUSTANNUSTEN NOUSU TAITTUU, ELINTARVIKKEIDEN HINTOJEN NOUSU VAHIVISTUU

Kansallisella mittarilla mitattu inflaatio oli kuluvan vuoden heinäkuussa 2.9 prosenttia. Inflaatiota ovat voimistaneet alkoholiveron, autoveron ja liikenteen polttoaineverojen korotukset. Viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna voimakkaimmin hinnat olivat nousseet alkoholijuomissa, elintarvikkeissa sekä energiatuotteissa.

Kuluvan vuoden aikana asumisen kustannusten nousu on vaimentunut matalana pysyttelevän korkotason ja asuntojen hintojen vaimean kehityksen vuoksi. Myös energiakustannusten nousu jatkuu aiempaa hitaampana. Vuokrien nousu on tosin voimistunut 4–5 prosentin tuntumaan. Yhteensä asumisen kallistuminen oli kesän aikana taittunut 2 prosenttiin, vuoden jälkipuoliskolla nousun arvioidaan hidastuvan edelleen.

Elintarvikkeiden hinnat olivat vuoden alussa vielä runsaat 4 prosenttia korkeammat kuin vuosi sitten, kesän aikana hintojen nousu voimistui jo 6 prosenttiin. Elintarvikkeiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat kääntyivät kesän aikana vahvaan nousuun heikkojen satonäkymien vuoksi, ja ruuan hinnan nousun arvioidaan voi-

mistuvan vuoden jälkipuoliskolla. Liikenteen kustannukset jatkavat nousuaan muun muassa polttoaineveron korotuksen vuoksi. Myös raaka-öljyn maailmanmarkkinahinnan odotetaan pysyttelevän vähintään viime vuoden tasolla.

Keskimäärin kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 2.9 prosenttia vuonna 2012. EU:n yhdenmukaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen nousu asettunee myös vajaaseen 3 prosenttiin. Vuonna 2013 ulkoinen kustannuspaine pysyy vaimeana, mutta arvonnäköalaveron nousu 24 prosenttiin ja elintarvikkeiden hintojen vahva nousu pitävät inflaation vajaan 3 prosentin vauhdissa. Tuontihintojen arvioidaan jäävän ensi vuonna suunnilleen tämän vuoden tasolle.

PERUSHINTAINDEKSIIN NOUSU VAIMENEE

Kotimarkkinoiden perushintaindeksiin nousun odotetaan taittuvan tänä vuonna 2–3 prosenttiin tuontihintojen vaimean nousun myötä. Ensi vuonna hintojen arvioidaan pysyttelevän kuluvan vuoden tasolla. Myös kotimaisten kustannusten nousun arvioidaan pysyvän vähäisenä.

Rakennuskustannusten nousu voimistui viime vuonna 3 prosenttiin rakentamisen aktiiviteetin elpymisen myötä. Tänä vuonna kustannuskehityksen arvioidaan jatkuvan 2–3 prosentin tuntumassa. Vaikka korkotaso on poikkeuksellisen matala, asuntojen hintojen nousu vaimeni viime vuoden jälkipuoliskolla. Epävarmat suhdannenäkymät heijastuvat tänä vuonna rakennustoiminnan vaimenemisessa.

KYSYNNÄN LAANTUMINEN KAVENTAA KANNATTAVUUTTA

Vuonna 2011 teollisuusyritysten kannattavuuden kohenemisen arvioidaan pysähtyneen taloustilanteen synkistymisen myötä. Vaikka tuottajahinnat nousivat 5.6 prosenttia, tuotantokustannusten kallistuminen kavensi yritysten kannattavuutta ja työvoimakustannusten osuus kansantulosta jäi edellisen vuoden lopun tasolle.

Kuluvana vuonna teollisuuden tuottajahintojen nousun odotetaan taittuvan suhdannetilanteen heikkenemisen myötä. Raamiratkaisujen mukais-

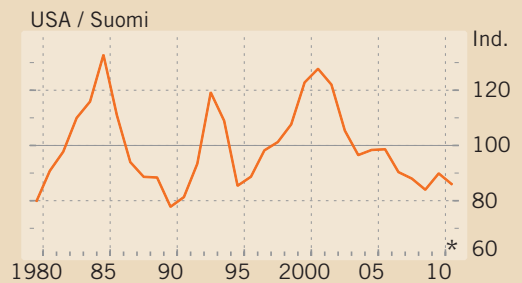
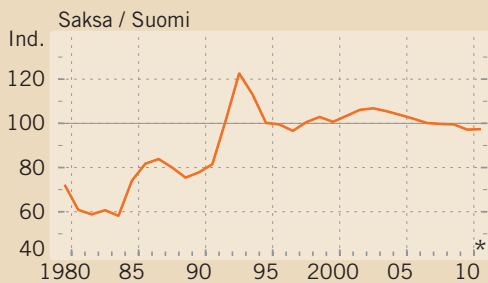
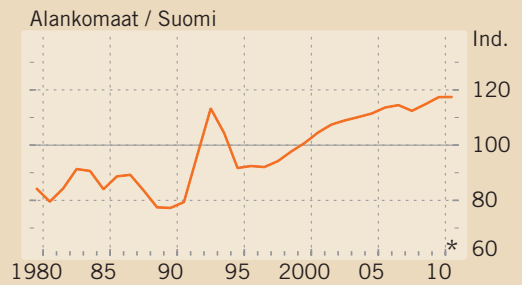
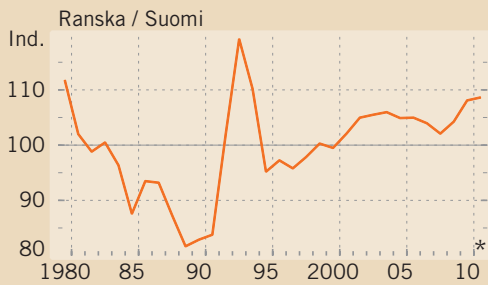
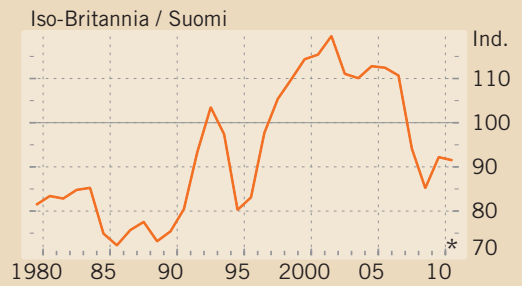
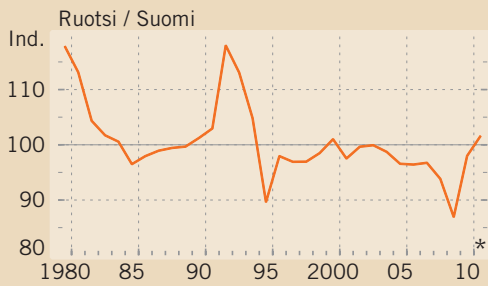
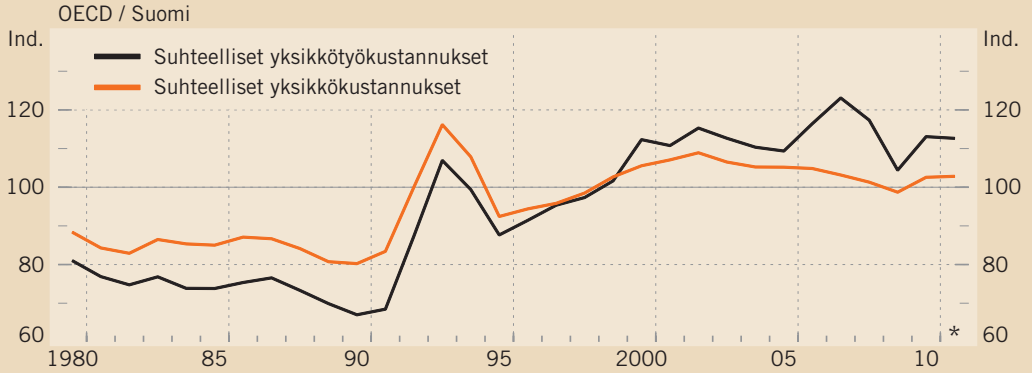
ten palkankorotusten myötä yksikkötyökustannusten nousu voimistuu, mikä kaventanee yritysten kannattavuutta.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY PYSYY LÄHES ENNALLAAN

Teollisuuden kustannuskilpailukyky suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuvien laskelmien mukaan on jonkin verran pitkän aikavälin keskiarvoa heikompi. Ennustejaksolla tuottavuuden heikon kehityksen ja sovittujen palkkaratkaisujen myötä yksikkökustannusten arvioidaan nousevan hieman nopeammin kuin keskeisissä kilpailijamaissa, mikä osaltaan kaventaa kilpailukykyä. Sen sijaan euron heikkeneminen tukee kustannuskilpailukykyä, jolloin suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuvan mittarin mukaan kustannuskilpailukyky voi hieman kohentua.

Kuluvana vuonna teollisuustuotannon odotetaan supistuvan kansainvälisen talouden heikon suhdannetilanteen ja Nokian puhelinvalmistuksen lopettamisen vuoksi. Kysynnän kasvun odotetaan voimistuvan ennusteperiodin loppujaksoa kohden. Viennin oletetaan kääntyvän vähitellen nousuun rahoituskriisin hellittämisen ja kansainvälisen talouden asteittaisen elpymisen myötä. Vientiteollisuuden toimintaedellytysten kohentamiseksi seuraavien pakkaratkaisujen tulisi olla hyvin maltillisia.

Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky¹⁾

1) Suomen teollisuuden valuuttakurssikorjatut yksikkö- ja yksikkötyökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna, (keskiarvo 1989-2008 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus.

MATALA TYÖN TUOTTAVUUDEN KASVU HEIKENTÄÄ KUSTANNUSKILPAILUKYKYÄ

Suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna Suomen koko talouden kustannuskilpailukyyn arvioidaan ennusteperiodilla hieman kohentuvan lähinnä valuuttakurssin heikkenemisen vuoksi. Kustannuskilpailukyky on kuitenkin lähivuosi-
na selvästi heikompi kuin viime vuosikymmenen alussa.

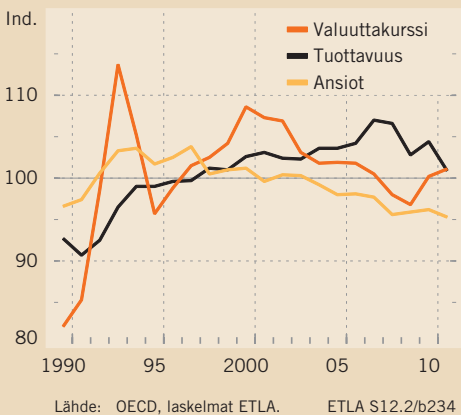
Kustannuskilpailukykyyn¹ vaikuttavat sekä tehdyt palkkaratkaisut että työn tuottavuuden kehitys. Jos kilpailijamaissa palkkaratkaisut suhteessa työn tuottavuuteen kehittyvät meitä vaimeammin, Suomen kustannuskilpailukyky heikkenee. Euron ulkopuolisiin maihin verrattuna myös valuuttakurssi vaikuttaa kustannuskilpailukykyyn. Parin viime vuoden aikana euron heikkeneminen on osaltaan kohentanut Suomen kustannuskilpailukykyä.

Kuviossa 1 on suhteutettu Suomen ja 14 tärkeimmän kilpailijamaan koko talouden ansiokehitys, työn tuottavuus ja valuuttakurssi toisiinsa, siten 20 vuoden keskiarvo on indeksoitu sadaksi.

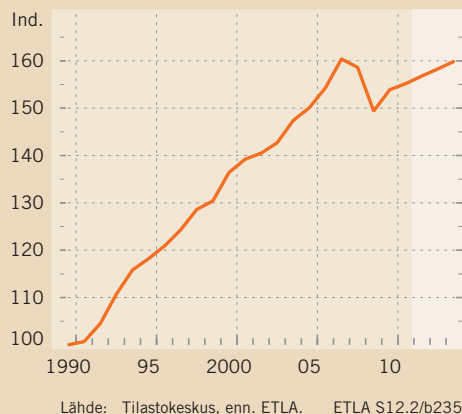
Kuvion 2 perusteella voidaan todeta, että perinteisesti Suomen kustannuskilpailukykyä on ylläpitänyt vertailumaita nopeampi työn tuottavuuden kasvu. Vastaavasti työvoimakustannukset ovat kohonneet nopeammin kuin kilpailijamaissa, mikä on osaltaan heikentänyt kustannuskilpailukykyä.

Muutaman viime vuoden aikana työn tuottavuuden kasvu on jäänyt aiempaa vaimeammaksi. Vuosien 2008 ja 2009 taantumana aikana työn tuottavuus heikkeni Suomessa lähes 7 prosenttia. Sen jälkeenkin työn tuottavuuden kasvu jäi pitkän aikavälin kasvua vähäisemmäksi, ja ns. tuottavuuskuoppa näyttää jääneen toistaiseksi pitkäkestoiseksi.

Kuvio 1. Kustannuskilpailukyyn osatekijät

Kuvio 2. Työn tuottavuus, koko talous, 1990=100

¹ Mankinen, Nikula, Rantala (2012): Kustannuskilpailukyyn mittausten uudistaminen, Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 3/2012.

Työn tuottavuuden kasvun hidastumisesta huolimatta palkkaratkaisut ovat jatkuneet aiemmallalla nousu-uralla, jolloin yksikkötyökustannusten nousu on vauhdittunut nopeammaksi kuin keskeisissä kilpailijamaissa. OECD:n tuoreiden kansantalouden neljännesvuositilastoihin perustuvien laskelmien mukaan Suomen kustannuskilpailukyky on heikentynyt esimerkiksi Saksaan nähden jopa 10 prosenttia vuoden 2008 jälkeen.

ETLAn ennusteessa työn tuottavuuden kasvun arvioidaan jäävän edelleen selvästi pitkän aikavälin keskiarvoa pienemmäksi. Tämä merkitsee sitä, että kilpailukyyn säilyttämiseksi seuraavien palkkaratkaisujen tulisi jäädä aiempaa maltillisemmiksi.

ETLAn ennustevirheet

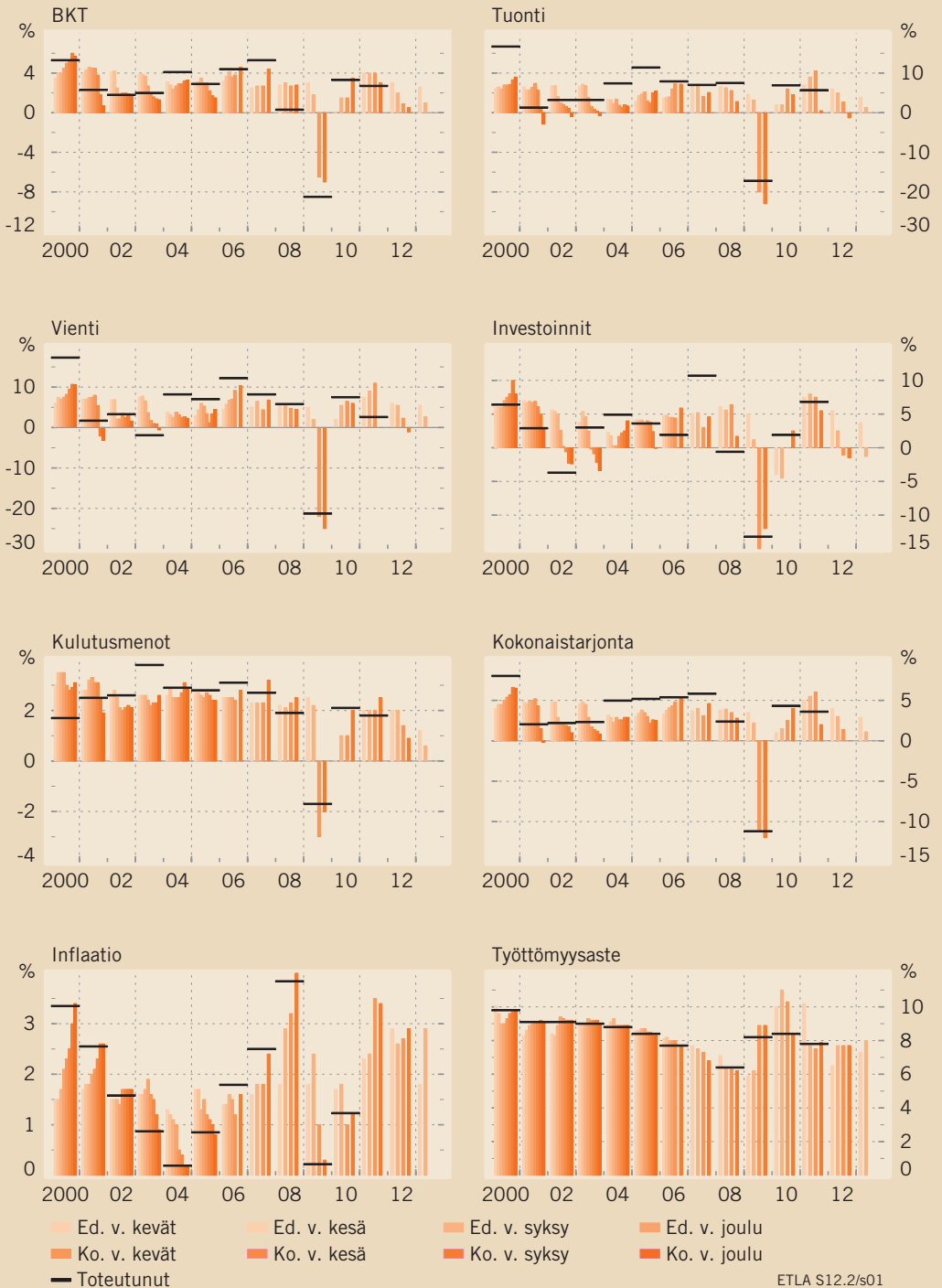
ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esitetyissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettava vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuotta koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä.

Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajan-kohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä virhettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2000

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Samana vuoden		Edellisen vuoden		Samana vuoden	
	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.6	1.0	0.5	0.4	-0.4	-0.5	-0.4
Tuonti	5.7	4.0	3.5	2.2	0.3	-0.4	-0.5	-0.3
Kokonaistarjonta	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
Vienti	3.5	2.8	2.5	1.4	-1.1	-1.9	-0.5	-0.7
Investoinnit	4.4	4.0	3.2	2.8	1.5	1.3	2.1	-0.8
- yksityiset	5.0	4.2	4.5	3.0	1.9	1.0	2.1	-0.5
- julkiset	4.2	4.2	3.9	3.8	1.9	1.4	-0.1	-0.5
Kulutus	1.5	1.1	1.0	0.8	-0.7	-0.7	-0.8	-0.5
- yksityinen	1.7	1.2	1.2	0.8	-0.4	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.1	0.7	0.8	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
Varastojen muutos	0.5	0.4	0.4	0.3	-0.2	-0.1	-0.1	0.0
Kokonaiskysyntä	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
OECD, BKT	0.6	0.8	0.6	0.4	0.1	-0.2	-0.3	-0.3
OECD vientipainoin, BKT	0.7	0.6	0.5	0.6	0.1	-0.3	-0.3	-0.6
OECD, kuluttajahinnat	2.1	2.4	2.2	2.0	-2.1	-2.4	-2.2	-2.0
Työttömyysaste	1.1	0.8	0.6	0.2	0.5	0.3	0.4	0.1
Kuluttajahinnat	1.5	1.1	0.6	0.2	0.1	0.3	-0.2	-0.1
Vaihtotase/BKT	1.3	1.3	1.4	0.6	0.2	0.2	0.2	0.1

Ennusteiden tarkentuminen

ETLA S12.2/s01

Vuodesta 2006 alkaen ennusteita on julkaistu kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

Taloudellista pääomaa

Ensio Tikkanen – Pentti Vartia

121 s. 20 euroa
(Tuotekoodi 611) ISBN 978-951-628-551-4

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Artikkelit

Arvioita eurokriisin ratkaisuehdotuksista	70
<i>Markku Kotilainen</i>	
Nokian osuus pienenee – ICT-sektorin kasvu palveluissa ja ohjelmistoissa	77
<i>Jyrki Ali-Yrkkö, Petri Rouvinen & Pekka Ylä-Anttila</i>	

Arvioita eurokriisin ratkaisuehdotuksista

MARKKU KOTILAINEN

Tutkimusjohtaja

ETLA

EUROKRIISIN SYYT JA ONGELMIEN PERIMMÄISET RATKAISUKEINOT

Eurokriisin perussyyt ovat seuraavat:

- 1) kriisimaiden julkiset menot ovat kasvaneet liian suhteessa tuloihin (ongelmia myös tulojen keruussa erityisesti Kreikassa),
- 2) osassa kriisimaita euroon liittymisen mahdollistama alhainen korkotaso johti kotimaisen kysynnän paisumiseen yksityisen velan varassa, mikä heijastui mm. rakentamisen ylikuumenemisena ja kiinteistöhintakuplana,
- 3) kriisimaiden palkat nousivat pitkään liian paljon suhteessa tuottavuuteen (osin edellä mainitun ylikuumenemisen takia), mikä heikensi kilpailukykyä ja vientimenestystä,
- 4) vuosien 2008–2009 finanssikriisin synnyttämä taantuma kärjisti edellä mainittuja ongelmia,
- 5) rahoitusmarkkinat aluksi reagoivat liian hitaasti velkaantumiseen ja myöhemmin ne yli-reagoivat (riskit arvioitiin väärin, poliitikot antoivat vääriä signaaleja).

Näitä ongelmia vastaavat ratkaisukeinot ovat:

- 1) julkisen sektorin menoja on supistettava, veronkantoa tehostettava ja veroja valikoidusti korotettava,
- 2) erityisesti avoimen sektorin palkkojen ja hintojen on alennuttava (hintojen lasku loiventaa reaali-palkkojen laskua; jonkinlainen yhteiskuntasopimus auttaisi), samalla tuottavuuden on noustava ongelmamaissa,
- 3) kasvua on tuettava, mutta paras keino on luottamuksen lisääminen, mikä vahvistaa yk-

- sityisen sektorin kasvudynamiikkaa,
- 4) rahoitusmarkkinoita on stabilisoitava (ongelmapankkien pääomitus alkuvaiheessa kuitenkin niin, että moraalikatoa minimoidaan → pankkien omistusta on siirrettävä luotottajalle), pankkivalvontaa on tehostettava, rahoitusmarkkinoiden toimintaa on yleisesti vahvistettava (oikea riskien arviointi).

Keskeistä on, että euromaat sisäistävät eurokurin eri tasoilla (julkinen talous, työmarkkinat, hyödykkeiden markkinat, rahoitusmarkkinat). Tämä edellyttää poliittista ja taloudellista oppimista kriisimaissa. Kriisimaiden pitäisi saada aikaan jonkinlainen ”yhteiskuntasopimus” (eksplisiittinen tai implisiittinen), jotta ongelmat voitaisiin ratkaista.

Kestävää kasvua ei saada velkaantumalla lisää. Tuottavuuden parantaminen innovaatioita edistämällä on hidas prosessi. Lyhyellä aikavälillä tärkeintä on palauttaa luottamus ja alentaa kustannustasoa. Rahoitusmarkkinoilla pitkällä aikavälillä kestäviä ovat vain keinot, joilla parannetaan niiden toimintaa ja riskien arviointikykyä sekä vähennetään moraalikadon ongelmia.

Edellä mainituissa asioissa auttavat jatkossa EU-tasolla jo toteutetut uudistukset: 1) vakaus- ja kasvusopimuksen uudistus, 2) uusi makrotaloudellisia epätasapainoja koskeva menettely, 3) kansallisten budjettien ns. EU-ohjausjakso, 4) euro plus -ohjelma, jolla pyritään parantamaan euromaiden kilpailukykyä, 5) valtioiden välinen vakaus-, koordinaatio- ja hallintosopimus (ns.

Fiscal Compact) (ks. Kotilainen, 2012), 6) valtioiden rahoitustukijärjestelmät (ERVV ja EVM)¹ sekä 7) pankki- ja vakuutusvalvonnan tehostaminen (erityisesti Euroopan pankkiviranomainen, EBA).

Kesäkuun 2012 lopussa pidetyssä huippukokouksessa Espanjalle avattiin mahdollisuus saada ERVV:n ja EVM:n tukea maan pankeille, jotta valtion oma velkaantuneisuus ei kasvaisi. Laina kanavoidaan pankkien uudelleenjärjestelyrahaston (FROB) kautta. Pankkien pääomitus edellyttää sijoittajavastuun toteutumista.

Samassa huippukokouksessa hyväksyttiin ns. kasvu- ja työllisyys sopimus, jolla korotettiin Euroopan investointipankin lainanantomahdollisuuksia 60 miljardilla eurolla sekä luotiin ns. hankejoukkolaina-instrumentti (projektibondit). Hankejoukkolainoilla kerätään noin 5 miljardia euroa liikenne-, energia- ja laajakaistainfrastruktuurin rakentamiseen. Lisäksi ohjataan uudeen käyttämättä jääneitä rakennerahastovaroja pk-yritysten ja nuorten työllisyyden tukemiseen. Näitä instrumentteja voidaan allokoida erityisesti kriisimaihin.

Jo päätetyille toimille tulisi nyt antaa aikaa. Kaikissa niissä on vaikutusviipeensä. Lyhyellä aikavälillä on edistettävä kaikin keinoin rahoitusmarkkinoiden, tuotannollisten yritysten ja kotitalouksien luottamusta. Tässä keskeistä on, että ERVV:n ja EVM:n toimintakyky saadaan uskottavaksi. EVM saataneen toimintaan vuoden 2013 alusta, kunhan Saksan perustuslakituomioistuimen 12.9.2012 edellyttämät muutokset EVM:n peruskirjassa ehditään hyväksyä myös muissa jäsenmaissa.

Myös Euroopan keskuspankki on tärkeä luottamuksen luoja, koska se voi toimia nopeasti ja koska sillä on merkittävät resurssit. EKP:n neuvosto ilmoitti kolmeen otteeseen heinä-, elo-, ja syyskuussa tekevänsä kaiken tarvittavan euron

säilymiseksi. Tämä konkretisoitui siten, että EKP esitti olevansa valmis ostamaan tarvittaessa ongelma valtioiden lyhyitä velkakirjoja, kunhan kriisimaa hakee ERVV:n tai EVM:n rahoitusta. Nämä organisaatiot ostaisivat tällöin pitkiä velkakirjoja ja ensimarkkinoilta. Tällä maturiteettirajauksella EKP pyrkii sekä pysyttelemään mandaattinsa puitteissa että välttämään tappioita. Vaikka EKP ei itse toimi pitkien velkakirjojen markkinoilla, sen toimet edistävät yksityisen sektorin luottamusta myös näiden velkakirjojen ostoihin.

Syyskuun 6. päivänä pidetyn EKP:n neuvoston kokouksen jälkeen näyttää siltä, että EKP:n sanoma on mennyt markkinoilla läpi. EKP:n uskotaan tekevän tarvittavat velkakirjaostot estääkseen erityisesti Italian ja Espanjan valtionlainojen korkojen pitkäaikaisen nousun, koska se näkee koko euron olemassaolon voivan olla uhattuna. Rahoitusmarkkinoiden tilanne voi kuitenkin helposti muuttua myös päinvastaiseen suuntaan.

Kriisimaiden uskottavalla sopeutuksella sekä ERVV:n, EVM:n ja EKP:n toimien tuella voidaan päästä sellaiseen positiiviseen kierteseen, joka alkaa ajan mittaan vahvistaa itseään. Kansainväliset sijoittajat ovat laajasti vetäytyneet pois kriisimaista, mutta niidenkin intressissä on laajentaa sijoitusportfoliotaan palaamalla ainakin Italian ja Espanjan (suurille) markkinoille. Tähän mennessä tällaista positiivista kierrettä ei ole saatu aikaiseksi, vaan on pikemminkin ajaututtu ns. pahaan kierteseen, jossa koetut pettymykset ovat lisänneet varovaisuutta.

Jos kriisimaat eivät kykene saavuttamaan kilpailukykyä euron puitteissa, niiden eroa eurosta ei voida sulkea pois. Pitkäaikaiset tulonsiirrot eivät kohenna kilpailukykyä, vaan ne vääristävät resurssien kohdentamista ja jarruttavat talouksien sopeutumista.

FEDERALISTISET VS. KANSALLISVALTIOIDEN VÄLISET RATKAISUT

Viime aikoina on esitetty useita uusia ehdotuksia, joilla eurokriisiä pyritään ratkaisemaan. Monet niistä ovat luonteeltaan yhteisvastuuta korostavia

¹ ERVV=Euroopan rahoitusvakausväline ja EVM=Euroopan vakausmekanismi.

(”federalistisia” ratkaisuja). Nämä voivat toteutua melko pitkän aikaviipeen kuluessa eivätkä ne auta suoraan akuutissa kriisissä. Välillisesti niistä voi olla apua, jos ne luovat uskottavaa perspektiiviä euroalueen pitkän aikavälin kestävyydelle.

Erilaisia ratkaisuja voi yleisellä tasolla miettiä nelikentässä, jossa yksi ulottuvuus on poliittisen päätöksenteon taso (kansallinen vs. EU-tasoinen) ja toinen ulottuvuus poliittinen vs. markkinaratkaisu (ks. alla oleva taulukko). Tämä jako koskee pitkän aikavälin eksplisiittisiä tai implisiittisiä ideologioita ja poliittisia linjauksia. Muutokset tapahtuvat kuitenkin hitaasti.

Taulukossa esitetyt luonnehdinnat ovat erityisesti federalistisen päätöksenteon osalta ääriesimerkkejä. Poliittinen valtatasapaino estää käytännössä niiden täysimittaisen toteutumisen. Koska poliittinen valta vaihtuu jäsenmaissa vaalien yhteydessä, painotukset muuttuvat myös ajassa. Kansallisenkin päätöksenteon vallitessa painotukset vaihtelevat poliittisten puolueiden välillä ja osittain niiden sisällä. Myös taloudellinen ja poliittinen tilanne vaikuttaa painotuksiin.

Ratkaiseva taloudellinen taustatekijä on suhtautuminen markkinavoimien rooliin resurssien kohdentamisessa ja talouden tasapainottamisessa. Kansalliseen päätöksentekoon pohjautuvat ratkaisut ovat lähtökohtaisesti markkinaehtoisempia siinä suhteessa, että kunkin maan valtionlainten korot määräytyvät erikseen markkinoilla.

Federalistisissa ratkaisuissa ainakin osa valtionlainoista on yhteisvastoullisia, jolloin myös niiden korkotaso on yhtenäinen. Markkinaratkaisuja voi puolustaa sillä, että ne toteutuvat (parhaimmillaan) nopeasti ja automaattisesti ilman aikaa vievää ja helposti ristiriitoja synnyttävää neuvotteluprosessia.

Federalististenkin ratkaisujen välillä on eroja suhtautumisessa markkinoihin. Yhdysvaltojen markkinaliberalistisen mallin toteutumista Euroopassa kuitenkin vaikeuttavat kieli- ja kulttuurierot. Muun muassa työvoiman liikkuvuuden kautta tapahtuva tasapainotus ei voi toteutua siinä mitassa kuin Yhdysvalloissa. Ratkaisuissa päädytään siten helpommin poliittisiin ja hallinnollisiin toimiin. Hallinnollisetkaan ratkaisut eivät ole helppoja, koska myös tulonsiirrot ovat helpommin legitimitavissa historiallisesti yhtenäisen USA:n sisällä kuin pitkän erillisen historian ja erilaiset prioriteetit omaavien Euroopan kansojen välillä.

Suomi on tähän saakka korostanut kansallisia ja markkinaehtoisia ratkaisuja (nelikentän vasen yläkulma). Tämä on myös lähellä vallitsevaa tilannetta. Jonkin verran yhteisvastoullista kehitystä on jo tapahtunut, mutta kyse on ollut pääosin kriisin hoidosta tai kriisiolosuhteisiin varautumisesta.

Federalistinen paine on lisääntynyt erityisesti Ranskan vaalien jälkeen. Vaalit voittanut sosialistinen presidentti François Hollande on esiintynyt vahvasti yhteisvastuun puolesta. Federalismi on

Euroalueen tulevaisuuden vaihtoehtojen nelikenttä

	Markkinaehtoiset ratkaisut	Poliittiset ratkaisut
Kansallisvaltioiden välinen päätöksenteko	Markkinakuri (markkinavoimat tehokkaampia kuin poliitikot; markkinaratkaisulla vältetään poliittisia riitoja; laajennettu Maastrichtin sopimus; Suomen virallinen linja)	Poliittinen kuri (markkinavoimat ovat ongelmien lähde; osa suomalaisesta vasemmistosta ja vihreistä)
Federalistinen päätöksenteko	Eurokapitalismi (liittovaltio ei puutu paljoa talouden toimintaan; Yhdysvaltojen malli)	Eurosäätely (liittovaltio intervenoi aktiivisesti markkinoilla; Ranskan sosialistien malli)

saanut kannatusta muidenkin EU-maiden sosialististen ja sosialidemokraattisten puolueiden piirissä. Suuret kriisimaat Espanja ja Italia kannattavat usein federalistisia ratkaisuja puhtaasti oman etunsa vuoksi. Tämä leiri ei kuitenkaan ole saanut selvää etulyöntiasemaa. Tärkeää on Saksan politiikka. Saksa ei ainakaan vielä ole luopunut kriittisestä linjastaan yhteisvastuun suhteen.

ERÄITÄ KONKREETTISIA EHDOTUKSIA

Konkreettisia ehdotuksia arvioitaessa oleellinen kysymys on: ”**Minkä ongelman toimenpide ratkaisu ja mikä olisi sen lisäarvo jo aiemmin hyväksytyihin ratkaisuihin verrattuna?**” Koska viime aikoina yhteisvastuuta korostavat ehdotukset ovat voimistuneet, Suomen kannalta voidaan myös kysyä: ”Mikä ratkaisu olisi pienin paha ja parhaiten sopusoinnussa Suomen etujen ja poliittisen linjan kanssa?” Suomen priorisoimat kannat tulisi tuoda selvästi esille. Joskus voi olla viisasta suosua kompromisseihin ”pitkin hampain” taktisena ratkaisuna. Joskus on parempi olla itse aloitteellinen. Käsittelen seuraavassa eräitä ehdotuksia:²

1 Eurooppalaiset ns. vakuusvelkakirjat (Stability Bonds) eli eurobondit

Euroopan komissio esitti marraskuussa 2011 ns. vihreän kirjan eurooppalaisista valtionvelkakirjoista, joista se käytti nimeä ”Stability Bond” (European Commission, 2011). Niiden eduiksi listattiin: 1) pääomamarkkinoiden syveneminen, 2) pääomamarkkinoiden tehostuminen, 3) rahoitusmarkkinoiden vakauden lisääntyminen ja shokin-sietokyvyn parantaminen, 4) euroalueen rahoitusmarkkinoiden houkuttelevuuden lisääminen, 5) liiallisen markkinapessimismin vastustaminen.

Komissio esitti kolme vaihtoehtoa eurobondeista:

- 1) yhteisvastuulliset eurooppalaiset velkakirjat, jotka korvaavat **täysin** kansalliset valtionvelkakirjat,
- 2) yhteisvastuulliset eurooppalaiset velkakirjat, jotka korvaavat **osittain** kansalliset valtionvelkakirjat,

- 3) eurooppalaiset velkakirjat, jotka korvaavat osittain kansalliset valtionvelkakirjat, mutta **ilman yhteisvastuuta**.

Perimmäiset ongelmat kahdessa ensin mainituksa ovat: 1. tulonsiirto hyvin taloutensa hoitaneilta mailta huonosti hoitaneille maille, 2. moraalikato, joka hidastaa talouden perustekijöiden sopeutusta julkisella sektorilla, työmarkkinoilla ja rahoitusmarkkinoilla. Hyvin toimiessaan rahoitusmarkkinat ovat merkittävä kurielementti: korko nousee, kun velka lisääntyy. Tämä vuorostaan vähentää velkaantumista. Juuri tämä mekanismi ei toiminut ennen kriisiä.

Eurobondien ensimmäinen versio on poliittisesti vaikea hyväksyä erityisesti Saksassa, Suomessa ja Alankomaissa. Se lienee myös Saksan perustuslain vastainen, koska siinä vastuita ei ole etukäteen määriteltä. Samoin eurobondit ovat ristiriidassa EU:n perussopimuksen artiklan 125 kanssa, joten perussopimusta olisi muutettava, jos bondeja haluttaisiin ottaa käyttöön. Vaihtoehdosta 3 taas ei olisi merkittävää hyötyä em. ongelmien ratkaisussa.

2 European Redemption Fund (Euroopan velanpurkurahasto)

Saksalaiset ekonomistit (Talousneuvonantajien neuvosto) ovat esittäneet ehdotuksen, jonka mukaan yli 60 prosentin BKT:sta ylittävät valtionvelat siirrettäisiin erityiseen eurooppalaiseen velanpurkurahastoon (Redemption Fund). Tätä velkaa vastaan luotaisiin yhteisvastuullisia eurooppalaisia velkakirjoja, joita voitaisiin kutsua eurobondeiksi. (Ks. Doluca ym. 2012 ja Bofinger ym., 2012.) Tämä esitys voidaan tulkita erikoistapaukseksi komission eurobond-ehdotuksen toisesta versiosta. Edellä mainittujen raporttien mukaan velanpurkurahastoon osallistuisivat vain maat, joiden julkinen velka/BKT ylittää 60 prosenttia. Suomi ei siten osallistuisi rahaston toimintaan. Joku voi kuitenkin vielä esittää myös Suomen osallistumista.

Tärkeä ero varsinaiseen eurobond-ehdotukseen näyttäisi olevan siinä, että velanpurkurahaston

² Ks. laajemmat arvot erilaisista ehdotuksista esim. INET (2012) ja Vihriälä (2012).

yhteisvastuu olisi tiukan määräaikainen ja nykykriisistä selviämiseen tarkoitettu. Lisäksi yhteisvastuu olisi hyvin ehdollista ja ehkä paremmin valvottavissa. Vastineeksi ohjelmaan pääsulle mailta vaadittaisiin mm., että niiden jäljelle jäävä em. rahaston ulkopuolinen julkinen velka ei enää koskaan ylitä 60 prosenttia. Tämä edellyttäisi kurinalaista budjettipolitiikkaa ja tuntuvaan perusylijäämää. Lisäksi maat joutuisivat antamaan rahastolle vakuuksia mm. kultavarannon muodossa. Maat maksaisivat purkurahastovelkansa 20–25 vuodessa. Nykyisen ehdotuksen mukaan ohjelmamaat Kreikka, Irlanti ja Portugali eivät pääsisi tähän järjestelyyn, vaan ne hoidettaisiin eri tavalla. Suurin hyötyjä olisi Italia, mutta myös Espanja ja Ranska hyötyisivät tuntuvasti.

Tämä ratkaisu sisältäisi tulonsiirron ja yhteisvastuun elementin, mutta sen moraalikatovai-
kutukset olisivat pienemmät kuin eurobondien versiossa 1. Järjestely saattaisi olla paremmin sopusoinnussa Saksan perustuslain kanssa. Ehdotuksen etu olisi se, että velkaantuminen saataisiin pitkällä aikavälillä alenemaan tuntuvasti.

Voi kuitenkin kysyä, voidaanko suvereenit valtiot pakottaa näin tiukkaan budjettikuriin uskottavalla tavalla. On myös mahdollista, että vain vähän yli 60 prosentin/BKT -alijäämämailla (Itävalta, Alankomaat) ei olisi riittävää intressiä osallistua järjestelyyn. Riittääkö Saksankaan veronmaksajien solidaarisuus, vaikka järjestely auttaisi myös saksalaisia pankkeja? Velanpurkurahasto auttaisi lähinnä Espanjan ja Italian (mahdollisesti jatkossa myös Belgian ja Ranskan) synnyttämän riskin patoamisessa.

3 *Suomen ehdottama kansallinen vakuus*

Suomi on kesällä 2012 ehdottanut, että velkaongelmaiset maat asettaisivat korvamerkityn vakuuden valtioidensa velkakirjoille. Tämä voisi olla esimerkiksi jokin varma tuleva vero- tai muu valtion tulo. Suomi käytti tällaista menettelyä 1990-luvun kriisissään. Muissa maissa ajatus ei ainakaan vielä ole synnyttänyt innostusta. Ei kuitenkaan ole mahdotonta, että esimerkiksi Italiassa sitä vielä sovellettaisiin. Italialaisilla on, kansallisen ylpey-

den nimissä, ilmennyt halua hoitaa ongelmaansa omin voimin.

4 *Pankkiunioni*

Pankkiunionin perustarkoitus on katkaista valtioiden ja niissä toimivien pankkien keskinäisriippuvuus niin, että valtioiden heikko taloustilanne ei heijastuisi pankkeihin ja päinvastoin. Pankkiunionilla on viimeaikaisessa keskustelussa tarkoitettu seuraavien toimien kokonaisuutta: 1) eurooppalainen pankkivalvonta, 2) eurooppalainen kriisirahasto (resolution mechanism) ja 3) eurooppalainen talletussuoja. (European Commission, 2012a ja b.) Nykyisin pankkivalvonta on kansallista, vaikka EU:n alueella toimii useita kansainvälisiä pankkeja.

Eurooppalaisia elementtejä on jo jonkin verran lisätty mm. Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) luomisella ja EU:n laajuisilla stressitesteillä. Stressitestit on kuitenkin saatu aikaan vasta kriisin jo puhjettua. Pankkivalvonta ei sinänsä aiheuttaisi Suomelle ongelmia, kunhan sitä varten rakennettaisiin organisaatio ja resurssit.

Pankkivalvonnan toteuttajaksi on EU:n kesäkuun 2012 huippukokouksessa ja syyskuun 12. päivänä julkistetussa komission esityksessä kaavailtu EKP:ta (European Commission, 2012b). Komission esityksen mukaan valvontaan pyritään saamaan kaikki euroalueella toimivat pankit. Suurimpia pankkeja valvoisi EKP:n sisälle perustettava erillinen organisaatio. Pienempien pankkien valvonta olisi hajautetumpaa, mutta EKP:n ohjauksessa. Pankkivalvonta pyritään saamaan toimintaan asteittain jo vuoden 2013 alusta lukien. Pankkivalvonnalla voi olla vastustusta kansallisten valvojien keskuudessa (suvereniteetin luovutus, ”läheisyysperiaate”).

Eurooppalainen kriisirahasto voisi korvata EVM:n pankkituen tai kriisirahasto voitaisiin rakentaa EVM:n sisälle. Jotta moraalikadon ongelmilta välttyttäisiin, kriisirahaston tuen pitäisi olla ehdollista: pankkien osakepääoma olisi aina käytettävä ensin tappioiden kattamiseen ja mahdollisuuksien mukaan myös velkojat pantaisiin vastuuseen.

Kun pankeilta on saatu kerättyä riittävät talletussuojarahastot tai yleisemmät pankkien uudelleenjärjestelyihin kerätyt rahastot, myös näitä voitaisiin käyttää pääomittamiseen. Tämä vähentäisi veronmaksajien varojen käyttötarvetta.

Eurooppalainen talletussuoja olisi eräänlainen vakuutus sitä vastaan, että kansallisen talletussuojan resurssit eivät riitä mittavan kriisin aikana. Se sisältää kuitenkin merkittävän moraalikadon riskin, jos pankkivalvonta ei toimi riittävän hyvin. Talouspoliittisilla päättäjillä ja pankeilla insentiivi tasapainoiseen taloudenhoitoon ja riskien monitorointiin voi heiketä, jos ulkomaalaiset maksaisivat suurelta osin talletussuojan.

Kustannusten kattamiseksi pankeilta kerättäisiin talletussuojamaksuja. Tällaisten maksujen kerääminen veisi kuitenkin aikaa. Jos talletussuoja haluttaisiin voimaan nopeasti, sen siemeneksi tarvittaisiin julkista rahaa. Ongelmamailla tuota rahaa ei kuitenkaan liene. Eri maiden pankeihin liittyvät riskit myös poikkeavat merkittävästi toisistaan, ja terveessä vakuutusjärjestelmässä maksut perustuvat riskiin. Riskien hinnoittelu voi osoittautua vaikeaksi, kun eri maiden poliitikoilla on oma sanansa sanottavana.

Pankkiunionilla on vahvoja vastustajia erityisesti Saksassa (ks. Sinn, 2012). Euroalueen ulkopuolisista maista mm. Iso-Britannia ja Ruotsi suhtautuvat kriittisesti esitykseen.

On ilmeistä, että euroalueen tasoinen pankkivalvonta etenee syksyn kuluessa pidettävissä ministerikokouksissa ja Euroopan parlamentin istunnoissa. Pelkkä valvonta ei kuitenkaan toteuta pankkiunionia. Kriisimekanismista ja talletussuojasta ei vielä ole komission esitystä. Nämä asiat etenevät hitaammin ja kohtaavat varmasti enemmän vastustusta. Joka tapauksessa niiden yksityiskohtia joudutaan miettimään tarkasti muun muassa taloudellisen tehokkuuden, taakanjaon ja ajoituksen näkökulmasta.

5 *Euroopan keskuspankin aktiivisempi rooli*
Myös EKP-järjestelmän kautta on merkittävästi

luototettu kriisimaita. Tämä on synnyttänyt erityisesti Saksassa kriittisen keskustelun. Sen yhteydessä on arvioitu maan vastuiden euroalueen keskuspankkien välisessä Target2-maksujärjestelmässä olevan jo noin 27 prosenttia Saksan BKT:sta. Ongelmat voisivat realisoitua erityisesti jonkin maan erotessa euroalueesta. Jo kasvanneiden vastuiden ohella EKP:n mandaatti asettaa rajat kovin merkittäväälle ”inflaatorahoitukselle”. EKP:n rooli onkin nähtävä lyhyen aikavälin ”silta-ahoittajana” ja luottamuksen luoja. Tässäkin roolissa sen vastuut voivat yhä kasvaa.

Joidenkin ehdotusten mukaan EVM:lle voitaisiin antaa pankkistatus ja mahdollisuus lainata suoraan EKP:stä. EKP ja muun muassa Saksa ja Suomi ovat suhtautuneet ehdotukseen kriittisesti, koska ne katsovat tällaisen rahoituksen johtavan kriisivaltioiden velan kasaantumiseen EKP:n taseeseen. On mahdollista, että näitä ongelmia ja riskejä voitaisiin jollakin järjestelyillä rajata.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Eurokriisin perimmäiset ratkaisut ovat kriisimaiden sisäisiä sopeutustoimia. Kilpailukykyä ja kestävää julkisen talouden tasapainoa ei voida palauttaa tulonsiirroilla muista maista. Jo nyt EU:ssa on tehty merkittäviä institutionaalisia muutoksia. Sekä sopeutustoimilla että tehdyillä institutionaalisilla uudistuksilla on omat vaikutusviipeensä, jotka markkinoiden ja poliitikkojen tulisi tiedostaa.

Edellä kirjatusta ”uusista ehdotuksista” eurobondien versio 1 lienee ainakin jonkin aikaa poissuljettu Saksan vastustuksen vuoksi. Ehdotus 2 ns. velanpurkurahaston tyypisessä muodossa voisi olla Saksan ja ehkä Suomenkin hyväksyttävissä, jos siihen liittyisi tiukka ehdollisuus ja valvonta. Jos ns. ohjelmamaat olisivat järjestelyn ulkopuolella, sen hyöty tulisi ennen kaikkea suurten velkamaiden (Italia, Espanja, Ranska, Belgia) velan vähenemisestä. Varsinaisten kriisimaiden uudet velkajärjestelyt saattavat tulla asialistalle aiemmin.

Pankkiunioniehdotuksiin sisältyvää EU-tasoista pankkivalvontaa suurille pankeille voidaan kan-

nattaa kansainvälisten pankkien toiminnan laajuuden vuoksi. Pankkien pääomitusmallejakin on syytä miettiä avoimella mielellä, koska jo nyt ollaan tukea antamassa ERV:stä ja/tai EVM:stä. EU-tasoiseen talletussuojaan liittyy kuitenkin mo-
raalikatoriski. Talletussuoja on nykyisin 100 000 euroa. Se voi olla myös ongelma euroalueen mahdollisesti purkautuessa tai jonkin maan jättäessä euron. Yhteisen talletussuojan yksi ongelma on, että sen rahastoitavan pääoman kerryttäminen veisi pitkän ajan. Hyvä valvonta sekä pankkien riittävän aikainen pääomitus ja uudelleenjärjestely vähentäisivät riskiä siitä, että talletussuojaa jouduttaisiin suuressa määrin käyttämään.

Nykyisessä epävarmassa suhdannetilanteessa EKP:n tulisi alentaa ohjaukorkoa ja olla valmis uusiin ns. epätavanomaisiin elvytystoimiin. EKP:n ja EVM:n tulisi yhdessä toimia eräänlaisina luottamusta ja perspektiiviä luovina siltarahoittajina. Ainoastaan luottamus ja sen perustalle rakentuva itseään vahvistava taloudellinen kasvu voivat auttaa ulos nykyisestä akuutista kriisistä.

LÄHTEET

Bofinger P., Buch, C. M., Feld, L. P., Franz, W., Christoph M. ja Schmidt, C. M. (2012): A Redemption Pact for Europe: Time to act now. VOX EU. <http://www.voxeu.org/article/redemption-pact-europe-time-act-now>. 25 July.

Doluca, H., Hübner, M., Rumpf, D. ja Weigert, B. (2012): The European redemption pact: An illustrative guide. German Council of Economic Experts. Esitys Euroframe-konferenssissa Kielissä 8.6.2012. www.euroframe.org/index.php?id=167.

European Commission (2011): GREEN PAPER on the feasibility of introducing Stability Bonds. COM(2011) 818 final, Brussels 23.11.2011.

European Commission (2012a): The banking union. MEMO/12/413, 06/06/2012 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/12/413&>.

European Commission (2012b): A Roadmap towards a Banking Union. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. COM(2012) 510/3. http://ec.europa.eu/internal_market/finances/committees/index_en.htm

INET (2012): Breaking the Deadlock: A Path Out of the Crisis. Institute For New Economic Thinking. 23 July. <http://ineteconomics.org/council-euro-zone-crisis>.

Kotilainen, M. (2012): Valtioiden välisen vakaussopimuksen merkitys talous- ja rahaliitolle. ETLA, Suhdanne 2012:1, s. 72–75.

Sinn, H.-W. (2012): The European Banking Union. Project Syndicate. 13.6.2012.

Vihriälä, V. (2012): Euroopan ajolähtö – kriisiunionista yhteisvastuun unioniin?. EVA Analyysi Nro. 23.

Nokian osuus pienenee – ICT-sektorin kasvu palveluissa ja ohjelmistoissa*

JYRKI ALI-YRKKÖ

Tutkimuspäällikkö
Etlatieto Oy

PETRI ROUVINEN

Toimitusjohtaja
Etlatieto Oy

PEKKA YLÄ-ANTILA

Tutkimusjohtaja
Etlatieto Oy

NOKIA VETI SUOMEA MAAILMANKARTALLE

Nokian menestyksen myötä Suomesta tuli maailman eniten informaatio- ja kommunikaatioteknologian (ICT) tuotantoon erikoistunut maa – ja samalla myös yhdestä yrityksestä eniten riippuva maa (The Economist, 25.8.2012, s. 57).

Nokian mukana 1990-luvulla kasvanut Suomen muu ICT-klusteri on 2000-luvun kuluessa muuttanut muotoaan. Kesällä 2012 Nokia teki sen, mitä pitkään pelättiin. Salon matkapuhelintuotanto lopetetaan. Tämän seurauksena käytännössä kaikki matkapuhelimiin liittyvä tavaran tuotanto häviää Suomesta vuoden loppuun mennessä. ICT-klusteri suuntautuu uudelleen mm. tarjoamaan ohjelmistoja eli softaa eri muodoissaan. Tämä näkyy Nokiasta riippumattomien ohjelmistoyritysten kasvuna.

Pohdimme tässä artikkelissa Nokian viimeisen parin vuosikymmenen kehityskaarta lähinnä Suomen kansantalouden näkökulmasta. Nokia ja ICT-klusteri ovat tehneet Suomesta olennaisesti kansainvälisemmän, vauraamman sekä tieto- ja osaamisintensiivisemmän. Nokia on sekä näyttänyt että opettanut, miten globaalia suuren volyymin kuluttajaliiketoimintaa tehdään. Liike-elämässä nimenomaan Nokia nosti Suomen maailmankartalle. Sen menestys teki suomalaisista uskottavia ja kiinnostavia kumppaneita. Lisäksi Nokia toimi tuhansille suomalaisille eräänlaisena käytännön kauppakorkeakouluna, jossa pääaineena oli kansainvälinen liiketoiminta.

Monien viimeaikaisten analyysien perusteella Nokian nykyiset vaikeudet juontavat juurensa kolmeen seikkaan. Ensinnäkin, telekommunikaation, tietotekniikan ja digitaalisen sisällön rysähdyksenomainen konvergenssi yllätti lopulta kaikki aiemmin erillisten markkinalohkojen valtiat. Toiseksi, Applen oikea ajoitus ja lähes täydellinen toteutus iPhoneen muodossa pisti kaikkien

* Tämä artikkeli on laadittu osana BRIE-ETLA-hanketta.

muiden älypuhelinuunnitelmat kertaheitolla uusiksi. Googlen onnistunut vastareaktio Androidin muodossa edelleen kavensi muiden elintilaa. Kolmanneksi, Nokia oli jäänyt oman menestyksensä ja 2000-luvun alun markkinaylivoimansa vangiksi. Vanha sanonta osui pelottavan hyvin kohdalleen: menestyvää yritystä ei pelasta mikään.

Osin Nokian vaikeudet ovat olleet myös Suomen vaikeuksia, joskin ainakin toistaiseksi Suomen ICT-klusteri näyttää selvinneen yllättävänkin hyvin. Nokian taru ei ole ohi, mutta Suomen kansantaloudessa se tuskin koskaan saavuttaa sitä roolia, joka sillä oli vuoden 2000 paikkeilla.

NOKIA NOSTI SUOMEA 1990-LUVUN ALUN LAMASTA

Nokia oli keskeisellä tavalla vetämässä Suomea 1990-luvun alun lamasta. Vuosina 1994–2000 peräti viidesosa Suomen BKT:n kasvusta tuli suoraan Nokiasta. Tämän lisäksi tulevat vielä kerrannaisvaikutukset alihankkijoiden ja talouden muiden sektoreiden kautta.

Nokian BKT-osuus oli suurimmillaan vuonna 2000, siis jo 12 vuotta sitten (kuvio 1). Tuolloin osuus oli peräti 4 prosenttia – samansuuruinen kuin vaikkapa koko metsäteollisuuden samaan

aikaan. Vuosina 2001–2007 Nokian osuus sahasi ylös ja alas, mutta trendi oli jo kääntynyt alaspäin.

Sitten alkoivat todelliset vaikeudet. Nokia menetti markkinaosuuksiaan uusille kilpailijoille nopeassa tahdissa. Muutokset ovat heijastuneet koko kansantalouteen. Vuodesta 2008 alkanut alamäki Nokian BKT-osuudessa on ollut yhtä jyrkkää kuin osuuden nousu 1990-luvun jälkipuoliskolla.

NOKIAN MERKITYS LASKUSSA

Nokian BKT-osuuden lasku on tähän asti tullut pääosin kannattavuuden heikkenemisen ja voittojen pienenemisen kautta. Meneillään olevat kustannussäästöt tulevat näkymään Nokian henkilöstön jyrkkänä vähenemisenä, jolloin Nokian BKT-osuus supistuu myös tulojen vähentymisen vuoksi. Tänä vuonna osuus vähentyy erityisen voimakkaasti, koska toiminta on tappiollista.

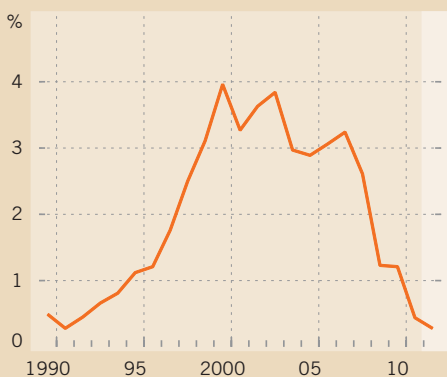
Nokian BKT-osuuden ollessa suurimmillaan vuonna 2000 Nokia-konserni työllisti Suomessa 24 400 työntekijää. Vuonna 2008 Suomessa työskenteli vielä 23 300 työntekijää, joten määrä oli vähentynyt vain runsaalla tuhannella. Vuoden 2011 loppuun mennessä tehdyistä suurista henkilöstövähennyksistä huolimatta Nokia oli viime vuonna edelleen Suomen suurin yksityinen työllistäjä noin 17 000 työntekijällä. Meneillään olevat lisävähennykset aiheuttavat kuitenkin sen, että tänä vuonna Nokia tulee menettämään tuon asemansa. Nokian osuus kansantaloudessa pienenee edelleen.

SUURI VERONMAKSAJA JA T&K-PANOSTAJA

Nokian merkitys Suomelle on ollut suuri paitsi talouden kasvun, myös esimerkiksi julkisen sektorin verotulojen kannalta (ks. taulukko seuraavalla sivulla). Suurimmillaan Nokian osuus kaikista yhteisöveroista oli runsas viidesosa. Nyt osuus on painunut nolnaan.

Nokian tappiot näkyvät nyt erityisesti Suomen yksiköissä – nämä ovat olleet nimenomaan konsernin riskejä kantavia yksiköitä. Hyvinä aikoina niissä näkyivät Nokian voitot, nyt tappiot. Verotulot ovat romahtaneet, tappiosta ei yhteisöveroa makseta.

Kuvio 1. Nokian osuus Suomen bruttokansantuotteesta

Lähde: Ali-Yrkkö (2010), kirjoittajien päivittäminen. ETLA S12.2/f349

Nokian merkitys Suomelle, %

	2000	2011
Osuus BKT:sta	4.00	0.40
Kontribuutio BKT-kasvuun, %-yksikköä	2.47	-1.39
Osuus kokonaisviennistä	20.7	9.08
Osuus yhteisöverotuloista	13.8	0.00
Osuus koko työllisyydestä	1.00	0.70
Osuus t&k:sta	32.2	29.5
Osuus yritysten t&k:sta	42.5	42.6
Osuus Helsingin pörssin markkina-arvosta	70.0	12.0

* Tätä kirjoittaessa (syyskuu 2012) vuoden 2011 verotus ei vielä ollut lopullisesti valmistunut.

On siis mahdollista, että Nokian yhteisövero-osuus vielä muuttuu.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat

Nokialla on ollut aivan poikkeuksellinen rooli Suomen innovaatiojärjestelmässä. Sen osuus koko maan tutkimus- ja kehityspanostuksista oli korkeimmillaan noin kolmannes ja osuus yrityssektorin t&k-menoista lähes puolet – yhtä suuri kuin kaikkien muiden yritysten yhteensä.

Osana Suomen innovaatiojärjestelmää Nokia on myös saanut julkista t&k-rahoitusta Tekesin tukien muodossa. Miten suuria tuet ovat olleet suhteessa Nokian tuottamiin verotuloihin?

Tammikuun 13. päivä 2011 Taloussanomissa oli suuri otsikko ”160 miljoonaa – näin sinäkin tuet Nokiana”. Tuo 160 miljoonaa euroa oli yhteenlaskettu summa, jonka Nokia ja NSN olivat saaneet Tekesiltä kolmentoista vuoden aikana (1997–2009). Samana ajanjaksona Nokia-konserni maksoi yli 9 miljardia euroa yhteisöveroja Suomeen. Yhteisöveron lisäksi Nokia maksoi työntekijöidensä sosiaalivakuutusmaksuja Suomeen 3.4 miljardia (Ali-Yrkkö 2010). Nokian työntekijöiden Suomeen maksamat tuloverot olivat 3.6 miljardia euroa. Vuosina 1997–2009 Suomi sai siis yhteensä yli 16 miljardia verotuloja Nokian ja sen työntekijöiden kautta. Summa on satakertainen Nokian saamiin Tekes-tukiin verrattuna.

Nokialla on ollut myös tärkeä rooli yritysten, tutkimus- ja kehystoiminnan sekä pääomamark-

kinoiden kansainvälistymisessä. Nokian nousu ja Suomen talouden avautuminen ajoittuvat samaan aikaan. Ilman kansainvälistä pääomaa ja ulkomaalaisomistusta Nokian nousu ei olisi ollut mahdollinen. Nokia avasi myös – esimerkiksi alihankkijaverkostonsa kautta – monille pk-yrityksille tien kansainvälisille markkinoille.

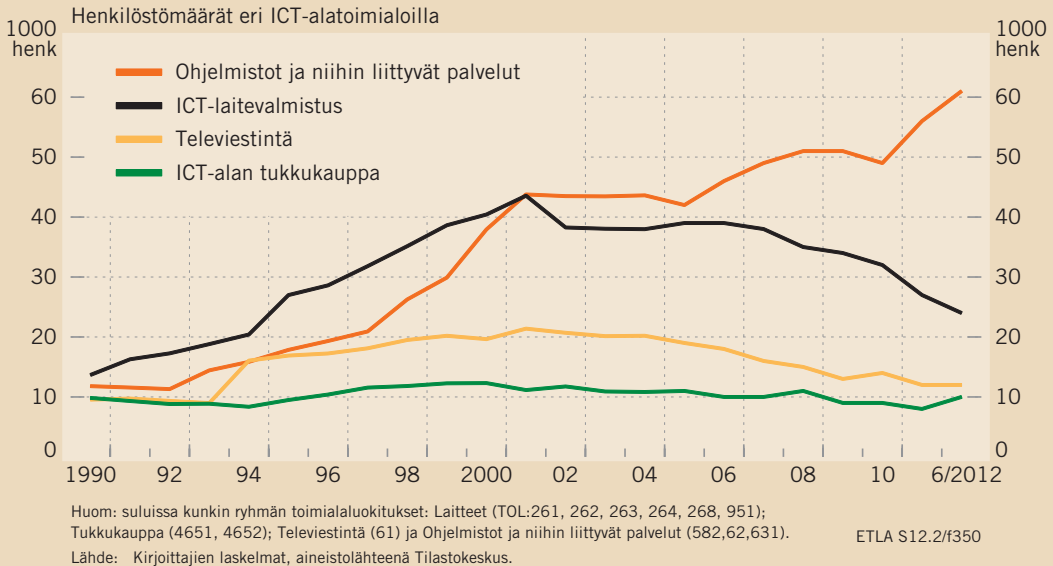
SUOMEN ICT-KLUSTERI ONKIN KASVUSSA?

Nokian henkilöstövähennykset näkyvät suoraan koko tieto- ja viestintäalan työllisyydessä. ICT-laitevalmistuksen lisäksi alaan kuuluu myös laitteiden tukkukauppa, televiestintä ja ohjelmistojen tekeminen, it-palvelut sekä niihin liittyvä konsultointi.

Tuoreimpien tietojen mukaan koko ICT-ala työllistää Suomessa 107 000 henkilöä. Toisin kuin teknologiavalmistuksen ongelmista ja henkilöstövähennyksistä voisi päätellä, koko klusterin työntekijämäärä on kasvussa.

Tarkempi analyysi paljastaa, että ICT-alan sisällä on tapahtunut voimakas rakennemuutos (kuviot 2). ICT-laitevalmistukseen kuuluvat yritykset ovat vähentäneet työvoimaansa. Sen sijaan ohjelmistotalan yritykset ovat rekrytoineet henkilöstöä.

Kyse on osin siitä, että yritykset ja julkisen sektorin organisaatiot ovat ulkoistaneet ICT-palvelui-

Kuvio 2. Suomen ICT-alan rakenne on muuttunut

taan niiden tuottamiseen erikoistuneille yrityksille: henkilöstövähennykset yhdellä alalla näkyvät lisäyksiä toisella. Kyse on kuitenkin myös aidosta kasvusta sekä digitaalisten palveluiden uusista markkinoista (ks. Lehti, Rouvinen ja Ylä-Anttila, 2012). Ohjelmistoteollisuus on lähtenyt voimakkaaseen kasvuun parin viime vuoden aikana.

TUOTANTO DIGITAALISESSA MURROKSESSA

Digitaaliset palvelut ja digitaaliteknologian sovellukset kaikilla toimialoilla ovat Suomen kansantalouden suuri mahdollisuus. Tämä mahdollisuus on nyt paremmin hyödynnettävissä kuin koskaan. Käytettävissä on runsaasti korkeasti koulutettua ICT-alan työvoimaa.

1990-luvulla – Nokian nopean nousun aikana – Suomi muuttui lopullisesti globaaliksi, tietoon ja osaamiseen pohjautuvaksi taloudeksi. Tämä perustui pitkälti korkeatasoiseen koulutukseen – erityisesti teknisen alan korkeakoulututkintojen määrä suhteessa kansantalouden kokoon on ollut suuri. Koulutus- ja osaamispääoma eivät ole vähentyneet samassa tahdissa kuin ICT-teollisuuden tuotanto. Merkittävä osa tästä pääomasta on yleiskäyttöistä ja sovellettavissa millä tahansa alalla, jolla digitaaliteknologiaa hyödynnetään. Tällaisia aloja ovat jo lähes kaikki.

LÄHTEET

Ali-Yrkkö, J. (2010): The Role of Nokia in the Finnish Economy. Teoksessa: Ali-Yrkkö, J. (toim.). Nokia and Finland in a Sea of Change. ETLA B244, Taloustieto Oy, Helsinki.

Lehti, M., Rouvinen, R. ja Ylä-Anttila, P (2012): Suuri hämmennys. ETLA B254, Taloustieto Oy, Helsinki.

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2012/1	Valtiontaloutta tasapainotettava kestävällä tavalla Kestävyysvaje ja velkakriisi Valtioiden välisen vakaussopimuksen merkitys talous- ja rahaliitolle Investoidaanko Suomessa tarpeeksi? Kansainvälinen vertailu Älyä ja softaa koneisiin	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Markku Kotilainen Ville Kaitila Pekka Ylä-Anttila
2011/2	Kriisistä kriisiin: milloin tämä päättyy? Työmarkkinamuutosten rooli Saksan taloudellisessa menestyksessä 2000-luvulla Suomi on siirtynyt edelläkävijäksi Kaivostoiminnan kasvun kansantaloudelliset ja aluetaloudelliset vaikutukset	Markku Kotilainen Antti Kauhanen Jari Hyvärinen Olavi Rantala
2011/1	Julkisen talouden tasapainottaminen määrittää talouspolitiikan suuntaa Onko ETLA optimisti julkisen talouden kestävyden suhteen? Kiinan rooli globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina? Taantuma hellittää – jatkuuko rakennekriisi?	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Jari Hyvärinen Pekka Ylä-Anttila
2010/2	Nousussa taas Teollinen tulevaisuus Tilinpidon uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailukykykysymyksiä	Pasi Sorjonen Pekka Ylä-Anttila Reijo Mankinen
2010/1	Suhdannekäänne(kö)? Elintarvikkeiden hinnanmuodostus ja markkinoiden toimivuus	Pasi Sorjonen Markku Kotilainen, Heli Koski, Reijo Mankinen, Olavi Rantala
2009/2	Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet	Markku Kotilainen
2009/1	Talous ja politiikka Velka ja elvytys Kolme havaintoa yritysrahoituksesta Speculation and Commodity Prices Ruotsi, Suomi ja EMU	Sixten Korkman Sixten Korkman Ari Hyytinen Emanuele De Meo, Paavo Suni Sixten Korkman

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2008/2	Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028 Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa? Does Finland Suffer from Brain Drain?	Pasi Sorjonen Pia Nykänen Edvard Johansson
2008/1	Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka On aika luopua asuntokauppojen varainsiirtoverosta Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa? Sääntelyllä tasa-arvoon? The 2000's and the Renewal of World Steel Market	Sixten Korkman Pasi Sorjonen Niku Määttänen Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari Paavo Suni
2007/2	Mikä on Suomen kilpailukyky? Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Pasi Sorjonen Martti Nyberg
2007/1	Voiko vahva talouskasvu jatkua? Tasavero on kuluttamisen verottamista Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Pasi Sorjonen Martti Nyberg Mikko Mäkinen
2006/2	Finanssipolitiikan liikkumatila ensi hallituskaudella Miten varautua väestön ikääntymiseen? Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyille ja menestykselle? Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Sixten Korkman Jukka Lassila, Niku Määttänen, Tarmo Valkonen Maarit Lindström, Mika Pajarinen, Pekka Ylä-Anttila Paavo Suni
2006/1	Onko investointien vähäys Suomessa talouspoliittinen ongelma? Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration? EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Pasi Sorjonen Olli-Pekka Oksanen Luis Leal Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Paavo Suni Christopher Palmberg, Mika Pajarinen

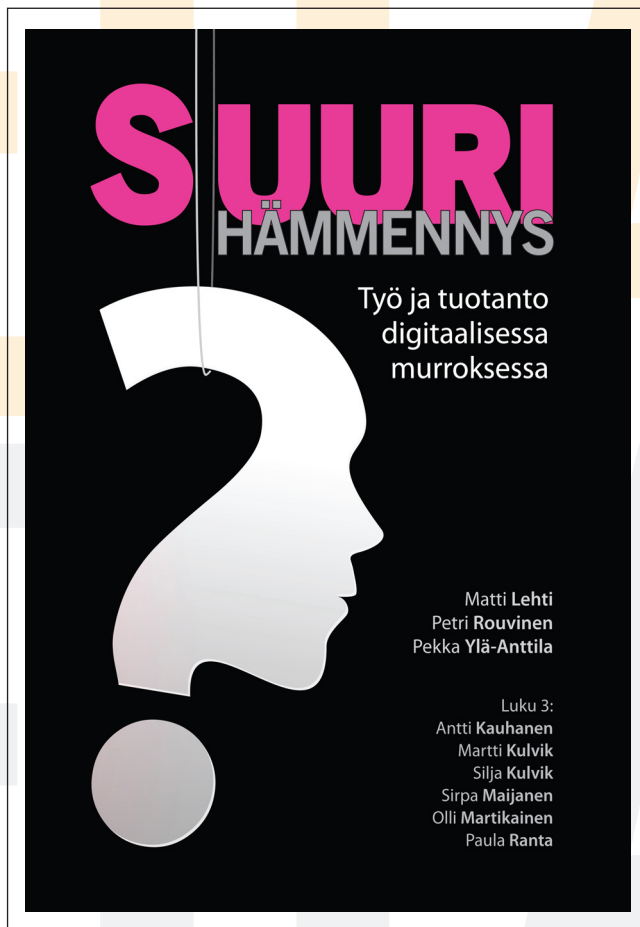
Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis- halukkuuteen Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Olli-Pekka Ruuskanen Edvard Johansson
2004/4	Mitä kilpailukykyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmio	Olavi Rantala Paavo Suni
2004/2	Suomi hyötyy Venäjä-ilmioistä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suoma- laisten yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniiikkateollisuus Suomessa Biotekniiikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopolitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehityksimaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

Suuri hämmennys

Matti Lehti – Petri Rouvinen – Pekka Ylä-Anttila

123 s. 40 euroa
(Tuotekoodi B254) ISBN 978-951-628-558-3

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Hoivariskit ja hoivavakuutukset

Tarmo Valkonen (toim.)

88 s. 30 euroa
(Tuotekoodi B 253) ISBN 978-951-628-553-8

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

TOIMITUSJOHTAJA

Vesa Vihriälä

TUTKIMUS

Työmarkkinat ja osaaminen

Tutkimusjohtaja: Rita Asplund

Tutkimuspäällikkö: Antti Kauhanen

Tutkijat: Martti Kulvik, Silja Kulvik, Sirpa Maijanen,

Olli Martikainen, Paula Ranta ja Ye Zhang

Tutkimussihteeri: Pekka Vanhala

Tutkimusassistentti: Julia Salmi

Kilpailu, innovaatio ja tuottavuus

Tutkimusjohtaja: Mika Maliranta

Tutkimuspäälliköt: Terttu Luukkonen ja Heli Koski

Julkinen talous ja talouspolitiikka

Tutkimusjohtaja: Tarmo Valkonen

Tutkimusneuvonantaja: Jukka Lassila

Tutkimusohjaaja: Niku Määttänen

Suunnittelija: Eija Kauppi

Kasvu, rakenteet ja suhdanteet

Tutkimusjohtaja: Markku Kotilainen

Tutkimusneuvonantaja: Olavi Rantala

Tutkijat: Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila, Hannu

Kaseva, Reijo Mankinen, Nuutti Nikula ja Paavo Suni

Tutkimusneuvonantaja: Kari Alho

Tutkimussihteeri: Sinikka Littu

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja viestintäjohtaja

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Jarkko Aitti, järjestelmäasiantuntija

Ann-Christine Ekebohm-Korhonen, toimitusjohtajan sihteeri

Hannele Heikkinen, puhelinvaihteenhoitaja

Kaija Hyvönen-Rajecki, informaattikko

Kirsti Jalaistus, taluspäällikkö

Petteri Larjos, atk-päällikkö

Timo Nikinmaa, projektijohtaja (viestintä)

Arja Räihä, myyntisihteeri

Pirjo Saariokari, toimistovirkailija

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

ASSOCIATE RESEARCH FELLOWS

Juha Alho, Professor, University of Joensuu, Department of Statistics, Joensuu, Finland

Ari Hyytinen, Docent, Aalto University School of Economics, Helsinki ja Professor, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

Pekka Ilmakunnas, Professor, Aalto University School of Economics, Helsinki

Mikko Ketokivi, IE Business School, Madrid, Spain

Tobias Kretschmer, Professor, LMU, Germany and Lecturer, London School of Economics, United Kingdom

Aija Leiponen, Doctor, Associate Professor, Imperial College London, London, United Kingdom

Sarianna Lundan, Associate Professor, Maastricht University, Netherlands

Olli Martikainen, Docent, Aalto University School of Science and Technology, ja Docent, Lappeenranta University of Technology

Otto Toivanen, Professor, Katholieke Universiteit Leuven, Faculty of Business and Economics, Leuven, Belgium

ETLAn projekteissa ovat viime aikoina työskennelleet mm. myös: Jari Hyvärinen, Edvard Johansson, Sami Napari ja Anni Nevalainen

ETLAn tytäryrityksiä ovat **Etlatieto Oy** (projektitutkimus) sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlatieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 901

Toimitusjohtaja: Pekka Ylä-Anttila

Tutkimusjohtajat: Hannu Hernesniemi ja Petri Rouvinen

Tutkimuspäällikkö: Jyrki Ali-Yrkkö

Projektitutkijat: Matias Kalm, Tuomo Nikulainen,

Mika Pajarinen, Timo Seppälä ja Antti Tahvanainen

Taloustieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 909

Toimitusjohtaja: Markku Lammi

Kustannusjohtaja: Laila Riekinen

ETLA

ETLAn uusi SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennustetoiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1-5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2012:2

ETLA

Lönnrotinkatu 4 B
FIN-00120 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
Fax (09) 601 753
www.etla.fi